121/228

ИЗЪ МИНАЛОТО

ДОКУМЕНТИ ПО ПОЛИТИЧЕСКОТО НИ ВЪЗРАЖДАНИЕ: ПИСМА, ПОЗИВИ, ДНЕВНИКА НА ПАНАЙОТЪ ХИТОВАТА ЧЕТА, ПРѢЗЪ 1867 г., И ЗАКОНЪТЪ Й.

КНИГА I.

Подъ редакцията на

П. С. КЪРШОВСКИ.

ЕЛЕНА
Печатница—П. С. Кършовски
1926.

К 949.72
И35

Проверено
„ЗОРРА"
1954 г.

ПРѢДГОВОРЪ

Документитѣ по духовното и политическото ни възраждание, безпорно, сж цѣненъ материалъ за градивото на нашата история. Много отъ тѣзи цѣнни документи, разпрѫснати изъ цѣлата бивша Европейска Турция, сж пропаднали: 1) прѣзъ врѣме на възстаническитѣ движения, унищожени отъ самитѣ дѣйци, за да не бѫдатъ хванати у тѣхъ и заловени отъ турскитѣ власти, приложени къмъ образуванитѣ сѫд-

ебни дѣла, 2) прѣзъ врѣме на освободителната Руско-Турска война прѣзъ която много градове като Елена, Стара-Загора и др. бѣха опожарени, а заедно съ тѣхъ и богатитѣ имъ архиви, 3) отъ невѣжи хора, мжже и жени, въ ржцѣтѣ на които сж попаднали, 4) отъ събирачи, които не сж успѣли да ги използуватъ, а слѣдъ смърт та имъ разпиляни—продадени на бакалитѣ, 5) отъ недобросъвѣстни такива и пр.

Независимо отъ това много и цѣнни документи се пазялъ

още отъ стари дъйци, като г. г. Никола Т. Обретеновъ, Ст. Заимовъ и др. и отъ наслѣдницитѣ на Христо Ивановъ Голѣмия — Книговезеца, Филипъ Симидовъ, Иванъ Касабовъ и др. А желателно е тѣзи цѣнни документи, вмѣсто да се държатъ въ неизвѣстност и да рискуватъ да бждатъ повредени и изгубени да бждатъ откупени и напечатани въ „Архива на възраждането" или пъкъ самитѣ притежатели да ги издадатъ въ отдѣлна книга.

Въ запазенитѣ въ Елена, по една щастлива случайность, архиви на покойнитѣ Ст. п. А. Робовски, Н. п. Константиновъ, Сава п. Хр. Кършовски и Х. Ю. Калевъ, прѣтършувани и цѣннитѣ матѣриали прибрани отъ г. г. М, Т. Радивоевъ, П. В. Горбановъ. С. С. Бобчевъ, З. Стояновъ, Юр. п. Георгиевъ, Свещ. Т. Калинкинъ и др. намѣрихъ нѣколко документи, случайно не забѣлѣзани и не прибрани. Сжщо такива намѣрихъ и въ прѣтършуванитѣ архиви на покойнитѣ Иванъ п.

Хр. Кършовски въ София и Маринъ Цонзоровъ въ Лѣсковецъ.

Част отъ тѣхъ—разни писма, позиви, дневника на Панайотъ Хитовата чета, прѣзъ 1867 г., и законътъ ѝ, помѣстихмъ буквално въ настоящата книжка съ цѣль да бждатъ запазени, популяризирани и изучени отъ всички, които се интересуватъ отъ нашето славно минало, върху което всѣ пакъ, увѣренъ съмъ, хвърлятъ извѣстна свѣтлина.

П. С. Кършовски.

Гр. Елена, 1 августъ 1926.

1.

БУКУРЕЩЪ 15 ЮН.Я 1869.

Побратиме мой Кжршовски.

Не знамъ що е какво е причината братко, та тя виждамъ тжй хладенъ към мене, а най паче като ми пишешъ, че искашъ да ся откажешъ отъ да бждешъ настоятель на „Народность“ и ми туряшъ причини, за които азъ не съмъ кривъ но пощата; защото вѣстника сж прѣдава на пощата сѣкога въ понедѣлникъ. Азъ ходихъ и направихъ забѣлежка врьхъ това на дирекцiята на пощата. То не е братко, нъ ты отъ друга страна трѣба да си увреденъ на мене, за което азъ незная. Кжршовски, не слушай никого, но само умътъ си, знай че на-

шитѣ непріятели сж заклѣти гонители наши; тѣ съ сички срѣдства ще глѣдатъ да ни раздѣліжтъ за да могжтъ да ни строшатъ по единъ по лѣсно. Ти не знаешь какви мѣрки сж предузели. Тѣ сж борятъ на животъ и смьртъ. На Стоянова трѣба да сж станали страшни гонители. Той направи обще събраніе въ читалището „Братска любовь“, накоето старитѣ не додоха а бѣха поканени, той приказа сичкото течение на дружеството, ржкоплѣска сж отъ сички млади и го пригърнахме братски. Подписа сж тутакси една сума ако и малка. Дръжь братко и напрѣдъ.

„Народность“ е въ най критическото си положеніе, колкото ти иди прочее отъ ржки ти-

чай и прави да но поскоро пратишь абонатитѣ за идущитѣ 6 мѣсеци за да с⸗ подкрѣпи, ако е възможно и особна помощь. Бързай не стой братко остави и забрави сичко. Побѣдата ще бжде на страната на народа, ако ный бждемъ истиный негови прі тели и защитницы. *Писмата ти пріехъ* относително за отсрѣщнитѣ работи, внимавай само да не излѣзе на льжа!

Райновъ ми пише отъ Женева и ето прѣписъ на писмото:

Любезни Касабовъ!
въ Букурещъ.

Женева 16 Юнія 1869.

„Не ти расправямь кждѣ сме сж лутали до сега. Знай само

че вчера пристигнахме тука и сж намѣрихме съ Герцена и Бакунина (до първіятъ ни бѣше препоржчалъ Каравеловъ) и ся пріехме съ голѣма радость отъ тѣхъ. Тый ни препоржчахж на единъ мацинистъ Булевскы, който днесь писа на Мацини, гдѣ може да ны пріемне за да отидимъ тамь, отговоръ ся очаква по телеграфътъ утрѣ. Забѣлежително е, че никой непознава Богдановичъ что е за човѣкъ. Булевскы ни каза, че преди двѣ години былъ въ тѣхна служба, нъ отъ тогава вече нето го е виждалъ нето знае что работи. Отъ сжщыйтъ Мацини щемъ ся научимъ най на вѣрно; за тоза повъздържете сношеніята съ Якимчикъ до гдѣ съ второ ви пиша.

Бакунинъ има особно благодареніе дѣто сме дошле и ни ся обѣщава да ни настави на всичко и да ни пристои. Той много голѣмы работы ни ся обѣщава. Най-голѣмото е, че той иска мутлакъ да отидемъ въ Парсъ и ни ся обѣщава защитата Наполеонова, той „посредствено“ ще ни препоржчи.

Нашитѣ нечала много му ся аресватъ. Тозъ часъ ни покани да отидемъ на чай при него.

Много здрави до Каравелова не само отъ мене, нъ особно отъ Бакунинъ, той иска да му пише Каравеловъ, нъ преди да ви кажж адресътъ, по когото щете му адресирате писмата, не му пишете! Да провождате „Народность“ до Михаилъ Бакунинъ RUE , ... и проче

адресата, до Лудвигъ Булевски RUE . . и до М. Герценъ RUE . . До Бакунинъ да проводите, нѣколко газети отъ оныя что имать противъ нотабилитѣ и нѣколко Мемоари отъ 1867.

„Куражъ Касабовъ, надѣя ся голѣми работи да завьршимъ само търпеніе! приятель Иванче.

„Настоящето да проводите въ Гюргево като прочете, приключенитѣ ви провaждамъ (нѣкакви брошурки отпечатани) по желаніето на Бакунинъ; приключвамъ ти и едно писмо до Каравелова да му го предадешъ кога дойде. Утрѣ отивамъ за ZURICH (Цюрихъ) при Мацини".

Сѫщи.

Его туй е съдържаніето отъ слово до слово. Сега мисли трѣба ли да паднемъ или да

вързимъ напрѣдъ. Зато бързай, старайся, че „Народность" вече престава този бѣше послѣдньи брой. Длъженъ съмъ на типографіята за 4 броя, днесь дадохъ полица за 15 дни за да ми отпуснатъ листа, че не знамъ какво ще стане съ мене.

Така е братко. Отговори

твой Иванъ Касабовъ.

Бѣлѣжка. Писмото е изпратено до Иванъ п. Хр. Кършовски въ Гюргево, въ чийто архива се намѣри. Въ архива на Иванъ Касабовъ, която, споредъ свѣденията, които имамъ, била прѣдадена отъ душеприказчицитѣ на Иванъ Касабовъ на г. Д-ръ Д. Т. Страшимировъ за написване биографията му, сигурно ще се намѣрятъ писмата писани отъ Кършовскидо него.

2.

Господинъ Иванъ Кжршовскій
Здравствуй!

Писмото вы получено и писаното разумѣхъ, въ кое-то срѣщамъ голѣми противоположности, нъ силно мя удивлява коя и по каква причина вый тъй недоверчиво мы пишите. Не брате, вый ни трѣбува тъй да мыслите, защото причината е друга и ази ни сѣки му могж да искажіж какво ми лежи въ среджтж на сърдце то. Азъ, драгій ми прiятеле ни можяхъ да живѣж въ Влахiя, защо-то отъ четыръ-тѣхъ страны правительство-то мя прислѣдваше. Кажете ми сега, дѣ азъ да намѣря мѣсто дѣто и азъ като секи человѣкъ да си приклонж главжтж? Дѣ можяхъ азъ да

си почина? Разумѣва сѫ сърдце-
то мы днесъ за днесъ като сѫ
намира въ едно кѫрваво сѫс-
тояніе и тѣжко и горко на оныи
брате Българы, които мыслѭть,
че азъ толко за единъ инте-
ресъ сьмь сѫ преселилъ или
подобрѣ като человѣкъ отъ
нуждѫ сьмь дошелъ въ Россія.
Но азъ сѣкога сьмь былъ Бъл-
гаринъ и вѣчно ще си останѫ
Българинъ. Азъ чувствувалъ
сьмь и сѣкога ще чувствувамъ
това, кое то трѣбува секій единъ
отъ насъ да чувствова.

Въ писмо-то си пишишь: трѣ-
бува ли да сидимъ съ сгѫрна-
ти рѫцѣ въ тія размирны врѣ-
мена? Е, брате, като ми каз-
вашь тоя въпросъ да ты отвѣ-
тя противното.—Ный трѣбува
да изритаме дѣтински-тѣ пеле-

ны и синца като единъ человѣкъ да станимъ, да си отарвемъ драгоцѣнна та свобода. Сѣкій единъ честенъ и благороденъ Българинъ никога ни трѣбува да мысли, че като сж изучимъ въ военно искуство тогава да тръгнимъ и фанимъ оружіе да сж освободимъ. Не, не брате, днесъ му е врѣмя-то, а не да чакаме да дойдатъ да ни освободать други-тѣ държави. Кой то чака да доиди еди-кой си царь да ни освободи, той ни желай да е свободенъ, нъ желай да промѣни господаретъ си на другъ тиранинъ. Ето програма та на военното училище: правата на военно то училище сж четыри годишны. на свой счетъ трѣбува да си направишъ дрѣхи и сѣки единъ

мѣсяцъ трѣбува да си имашь най-малко четыри рубли. Ако издържишь слѣдъ четири години екзаменъ ще излѣзишъ офицеринъ. Това училище е полезно за насъ Българитѣ, нъ ный ако чакаме синца да излѣземъ офицеры, то ный чрѣзъ сто години нѣма можимъ да сѫ освободимъ. Земете днешна Франція, погледнете шо сѫ тамъ върши: Наполеоновата войска пропадна защото и тя като насъ мыслеше да става офицеры, Нъ земете сега народа французскія кой то станалъ хѫшь като мене и тебе и мѫжки сѫ държи противу прусацы ты. Погледнете вокругъ себе си какво сме и що сме, ный ако чувствуваме человѣческы нѣма да стоимъ съ сгърнати рѫцѣ като буковы

дърветж. Ами да ся стегниме юнашки па да ся хопниме исполински и да хукнеме въ душманска та тълпа въ заключеніе:

Вашж мылость все малко много отбирате да читете отъ історія. Занимавайта ся и въ кои історіи выи ще намѣрите гдѣто сж были въ бѣдность и иго тиранско и тѣ сж ся отнесли въ странна земя да ся учать военно искуство и съ сжщитѣ пушки да земжтъ и да отидать да освободять своятъ си народъ. Не, не то ные было никога и нище бжди; само той народъ кой то се подъ иго друго нему спасенье нѣма освѣнъ да станы хжшовскы и тогава свобода топла да добіе.

Питамта зарадъ Панаіотъ войвода дѣ и кждѣ сж намира

сега. На мене нидейте сж сърди че азъ ни сьмь вы писалъ, защо-то вый знаете сичко защо азъ ни можахъ да сж събирамъ. Какво стана съ него че не сж чува, по едно врѣме чухъ че е на мушията на Николаки Балкансκы. На 68 г. азъ го видѣхъ въ Сърбия казваше, че ще сж пита отъ него и водеши сж по сърбска-та политика и то знайное ако сж ный водиме по чуждите политики то ный секога на дирѣ ще оставаме и нищо нѣма да свършиме. Право брате, ако сж водимъ, каквото ни казватъ и той щеши да бжди гоненъ изъ Влахія като мене.

Тези горѣказнните да гы оставимъ на стърнж. нъ азъ вы питамъ: молж вы кажи ми има ли тамъ у васъ около двѣ

или три хиляди души, който да чувствоватъ днесъ да вървимъ да гы калимъ. Не да чувствовать съ кисіи тѣ като нѣкои нь да жертвоваме най драгоцѣнното си на свѣта, защо то много пжти стовж чувствоватъ нѣкой съ пары и не ни трѣбува да чувствоваме другояче т. е. человѣчески, а не по говѣждыі всѣкій честенъ хжшь да прижалей живота си па и ный да бждимъ хора и да живеимъ по човѣшкы, а не да чувствоваме на слова, а на дѣла да покажимъ че ныи сме способны достойны за свобода.

Като поздравете сички пріятели отъ наша стърна сжщо поздравети и Панеіотъ войвода.

Като мы получите писмото и прочетете го трѣбува да мы

сж отговорите. Кога ще мы пишите, Адресъ тъ е: въ Канторъ-тъ на Николай Мироновича или въ кантора та на Рашеева. И задължавате мя ако мы отговорите съ второ и съ други писма по на пространно ще си открыимъ сърдца та защото и азъ да зная какво сж върши у васъ, защо то нужное отъ моя странж да зная.

Сбогомъ *Филипъ Тотю* войвода.
28 ий Дек. 1870 Одессж.

3.

ПИСМО ОТЪ СЖЩИЯ ЛЕГЕНДАРЕНЪ ВОЙВОДА ФИЛИПЪ ТОТЮ ДО ИВ. П. ХР. КЪРШОВСКИ.

Приятеле!

Писмо-то вы получихъ на 2 ф. наст. год. и писано-то вы

разумѣхъ Премного сѫ зарадвахь като вь писмо-то си мѫ пита-те и разпитвате за н:кой любопитны работи за да вы обадѫ. Дѣйствително азъ могѫ да имамь съ васъ народни кореспонденціи, ако вый престаните да сѫ придържавате съ Букурещкитѣ вагабонды было млади было стары. кои-то сѣкій единъ отъ тѣхъ ищѫть да бѫдѫть царе, кнезове и подобны титоли. Тѣхно-то властолюбіе. корыстолюбіе и пусты мечты накарвать гы до безуміе да лудеѫть. Тыи чакать само нѣкой българинъ да завѣщай нѣщо и да го глътнать като ненаситны орли.

Като вы е извѣстно на букурешките българы дѣлата и сквернитѣ имъ постѫпки може-

ме ли ныи равнодушно да си исказваме чувствата на тѣхъ?

Что сж касай за Панаіота*) той вечесталалъ български дипломатъ съ кого-то като насъ хора не сж пріети отъ Негова свѣтлость. Панаіотъ, брате е човѣкъ высокъ слѣдва за Европейските политики и за конфиренцiитѣ. Гордость въ него до уши . . . .

Азъ желаiж да открыж нѣкои потайности, но страхъ мж е брате, че ваша милость като имате малко сношенiя-та съ Букурешлыйски-тѣ вагабонты ще имъ по открiжте сичко и тогава ребота та ще излѣзи на мѣсто добра. зла. Ако можишь да знаишь сичко какво върша

*) Панйотъ Ив. Хитовъ.

откажи сѫ отъ букурещките българи, защото тїй нежелаѭть добро-то на Отечество-то си, сорѣдъ като видими дѣлата имъ. Впрочемъ вые твърдѣ добрѣ гы знаете что сѫ и какви сѫ.

За отсрѣщните българы обади ми истината тъй ли е до колко-то гы азъ знаѭ съ сичките му подробности.

Който казва, че емигрантите сѫ гордѣять и нещать да иматъ споразуменія съ тѣхъ то това е чиста измыслица, лъжѫ, защото ты самъ баремъ си въ Балкана былъ до колко хиляди дойдоха да ни помагать и ный ни гы приѣхмы?

За Львскій*) напишети ми тѫчны извѣстія за неговите дѣ-

*) Василъ Ив. Левсик.

ла до колкока е успѣлъ въ предпріятіето си сторѣдъ както сж научавашь отъ доволно вѣрны коресподенціи. Къмъ кадѣ Львскій повече дѣйствова. За всичко горѣказанно извѣсты ми истината,

Съ друго писмо ще сж споразумѣемъ братски.

20 февр. 1871 Одеса.

Филипъ Тотю войвода,

P. S. Гордоста на Панаіота е тая че той въ Сърбія ищеше да стрѣли діакона*) а днесъ діакона доказа и старай сж повече да докажи врѣдностж си, а сега Панаіотъ не е достоинъ и царвуля му да обърни на опаки, защо-то горделн-

*) Василъ Ив. Левски.

во крачи подиръ политиката и кон'фиренціите. Олеле мале и той има очи да сж нарича първостжпенины български предводитель. Сърдети сж ни сж сърдете свѣта го знай до колко той струва и діакона.

Сжшій.

Тука получиса едно писмо отъ Букурещ ите Българи и хората сж спориха да сж смѣять съ тѣхните властолюбивы мечти. Какъ-те ищжть да бждять министри, префекти и такива много глупавы мысли.

Сжшій.

Бѣлѣжка. Двѣтѣ писма, намерени въ архивата на Ив. п. Хр. Кършовски, сж буквално напечатани. Въ архивата на войводата Филипъ-Тотю, сигурно ще се намърятъ писанитѣ отъ Кършовски писма.

4.

ПИСМО ОТЪ ДЯКОНА ВАСИЛЪ ИВ. ЛЕВСКИ ДО ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ, ПРАТЕНО ЧРѢЗЪ ДАНАИЛЪ ХР. ПОПОЪ ВЪ ТУРНО-МУГУРЕЛИ.

За Г-на Крьшiовски

Въ Плоешъ.

„Прiето тукъ на 12 iулiа 1871 Т. Мягур Д. ХР. Поповъ.“*)

Любезный ми Кършовскый!

Въ Плоещъ.

Питатe ма коiѫ е причина-та дето нисьмти писалъ! Ако си съобразенъ и ти съ Райчово-то** писмо. на което отговарямь въ едно врѣме съ вашето, глѣдай

*) Бѣлѣжка оставена отъ Д. Хр, Поповъ.

**) Райчо Поповъ.

какъ отговарямь на него писмо.

Брате! Тамкашны-тѣ ви работи като ма смутиха, и за менъ друго нѣмаше кво, защото азъ тамь мѣжду всичкы ви бѣхъ най простиатъ! и съ думи нѣможахмѣ да са разберемь, тогава мойѧ-тъ пъть беше да си са вьрна за въ Българско и да си работимъ както ни стига умътъ че отъ васъ кому-то са хареса да вьрви съ насъ, той ще ни са обади и нiй ще го прiемемь това iе причина-та дѣто никому не бехъ писалъ отъ 25 Априлий до тогава, като съмъ былъ писвалъ на Живкова***) то са развира че до сичкы ви

***) Георги Живковъ, бившъ регенъ и Министъръ на Народното Прсвѣщение.

съмъ пысалъ! Ніе ли това така! Отъ сега нататакъ іе друго! Кой-то иска да върви съ насъ, той трѣбва да ни са забележи и зеконно, да дойде при насъ.

Приписзатеми, какво въ очитѣ си гридж-тж ни пакь косамъ-тъ, въ вашы-тѣ очы виждамь по лѣсно! Ти ако искренно ми казвашъ отъ горе на пысмо-то си: Любезный ми Брате! то тогава ни трѣбва таквосъ: бутани, и забикалкы! нъ кажи това и това тіе грешка! та да са поправе ако съмъ чистъ човѣкъ! както и азъ за вашытѣ най малкы криволици, или по добре да кажя неразборій ни гы замълчавамъ! За Отечество работимъ Баіо! кажи ти мои ты, и азъ твой ты кривицы, па да са поправиме, и се да си

вървимъ іедно! ако ще бѫдемъ хора.

В. Лъ—кій.*)

Юнія 20 изъ Бъл. Въ 1871.**)

Писмото ви отъ 1 Юнія поулчихъ

5.

ПИСМО ОТЪ ДАНАИЛЪ ХР. ПОПОВЪ ДО ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ И РАЙЧО ПОПОВ ВЪ ПЛОЕЩЪ.

Съ това писмо получихъ писмото отъ В. Лъвскій отъ 20 юній 1871*) К.*)

---

*) В. Левски.

**) „Въ 1871" не е писано отъ В. Левски но отъ Ив П. Хр. Кършовски до когото писмото е адресирано.

*) Тази бележка е написана отъ Ив. П. Хр. Кършовски, навѣрно, когато е получилъ писмото.

*) Кършовски.

Г не Кжршовски! и Г не Райчіо**) Въ Плоещъ.

Писма та Вы бидоха воспрѣни тука по нѣкоя си причина за нѣколко врѣме, до гдѣто стана второ споразумѣніе, което вчера пріехъ, и днесъ Вы ги проваждамъ.

Виждъте чи сж отговорете рѣшително на всички те имъ писания, чрезъ мене тукъ, а не чрѣзъ друго мѣсто.

Вы поздравявамъ *Вашъ* приятель.

Д. Хр. Поповъ.

5 Августъ 1871.

**) Рачіо Поповъ въ Плоещъ.

Тѣзи двѣ писма сж намерени въ архивата на покойния Ив. П. Хр. Кършовски. Писанитѣ отъ Кършовски писма, навѣрно, ще се намѣрятъ въ архивата на Левски и Поповъ.

6

ПИСМО ОТЪ ДЯКОНА ВАСИЛЪ ИВ. ЛЕВСКИ ДО ТЪРНОВСКИЯ И ЛѢСКОВСКИЯ КОМИТЕТИ:

1872. 30. мар. Бъл.

Братія чл. на Ч. Б. Р. К.

Въ *Тър. и Ля.*

Писалисме посичките ч. к. и приготвилиса; казваме и Вамъ: Вище, съберетеса, кажете и на онія които казватъ, чиса българи! и желаяли да работатъ за освобожденіето българско, нъ нямали довѣріе въ работите! . . . това е и наше отколѧ казано: сляпо никой да са ни повожда въ работа, защото на такъвъ никога му ни повѣряваме тайна. Ето какво: отъ стърнѫ на сичкото Ваше окрѫжіе, избере-

те единъ свесенъ Представитель който е разбралъ въ какво положеніе сме въ Българско, и въобще духатъ на селените, и гражданите ни къмъ цълта, и дадоди въ Влашко, тамъ дето ще стане скупщина, отъ Българи чистонародни отъ разни мѣста извънъ живущій отъ Българско, ще даватъ мненіе за работите ни отъ тукнататъкъ споредъ общото положеніе въ Европа, и обстоятелствата въ Българско, това тяхно мненіе щеса принисе тукъ въ Ц. К. и по вишегласіето на сичките ч. к. ще са рѣши сждбата на Българскіятъ народъ, съобразно съ врѣмѣто, за сега тамъ въ Влашко, отивамъ асъ, отъ стърнж на Ц. К. съ горните Представители, ще явимъ работите ни

какъ вървжтъ въ Българско, и врьху това ще земемъ мнението на нашите Братія отъ тамъ послѣ това ще дамъ смѣтка предъ сичките Представители, отъ стърнж на Ц. К. де и колко пжти са пращани нащи хора, каквочіе срѣшнало, отъ де, какво са зели, и дали, и какво има готово. Смѣтка, която ще са даде на секи Представитель, да я поднисе предъ очи на секи членъ на народната работа. Слѣдователно, на Представителятъ Ви, тряба да дадете слѣдующитѣ белѣшки, съ упълномощіето така: Братія Представители! Упълномощяваме приносящіятъ на одраното кжсче книга, да гласоподава за насъ, и едно, двѣ, и пр. сега съ по толкова, и толкова способни

юнаци да носжтъ оржжіе, между които са намиратъ и еди колко способни за Вайводи, въ сичките тія има толкова шишинета, гладки пушки, леворвери, и пр. а колко на ньво повикани. Отъ кога, и отъ кого Віе подадена най напредъ работата, и Віе какстe му прієли, и досега какви белѣжки не добри имате въ него, кога каквото Віе било писано отъ Ц. К. ималоліе нящо недобро по Ваше мненіе. Въ упълномощіето на Предствителять няма да пишите, ни името му, ни отъ де иде! а за увѣрѣніе нему отъ де иди. и кой е. ще носи въ себѣси одраното кжсче книга, и асъ като мугу поискамъ той тряба да ми го даде, и като іо присъединж съ другата

му половина, ще знамъ.

Когото избѣрете за Представитель, дайте му запечятаното писмо съ одраното книжче, защото въ него е написано неговата сигорность до кътто иди и да са вьрнни.

За разноски ще го снабдите не по малко отъ 10, л. тур. десеть. Пѫтѫтъ му за влашко, призъ дето види чи муе по лѣсно.

Отъ днесъ послѣ 7—8 дена нека трьгва, по редѫтъ въ писмото му отъ дето щее Представителятъ, отъ едното, или другото място, тряба да земе отъ дето няма Пред. Сѫщѫ припорѫкѫ, съ одраното книже заедно, което Ви пращаме, за едното, и за другото място. Който Ви поднесе писмото, като види какъ ще направите, тогава ще Ви

даде одраните книжки. съ писмото на представителятъ.

Ас. Дер. Кърджълж.

Това писмо е намърено въ архивата на Маринъ Цонзоровъ отъ гр. Лѣсковецъ, съратникъ на Левски, Отецъ Матей Миткалото, Ст. Стамболовъ и др.

7

ПИСМО ОТЪ ИЗВѢСТНИЯ УЧИТЕЛЬ НИКИФОРЪ П. КОНСТАНТИНОВЪ ДО ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ ГЮРГЕВО, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВАТА МУ:

Възлюбленный ми

Г-нъ Йванчо Попъ Христовъ!

Честно то Ваше отъ 10-ый 7-врія съ голѣма радость при-

ехь и благодарія Ви за посѣщеніе то также и за портрета Ви, който отъ брата Ви Г-нъ Савва*) пріехь. Много са зарадвахь дѣто слѣдъ толкосъ дълго временна разлука пакъ не сте на забравили. Съжалявамъ Ви за отстраненіе то *Ви* отъ родителскій Ви домъ, нъ съвѣтувамъ Ви да са непредавате на скърбны върху това размышленія, а да са утѣшавате съ званіе то въ което са намѣрвате. Вый съ учителското званіе въ едно мѣсто като Гюргевъ можете да принесете голѣма полза на народностьта си като съ служеніе то си й завръщате повлашенны тѣ или онѣзи, които поради неманье-

*) Сава П. Хр. Кършовски.

то на народно свѣтило сѫ ищѣли да са повлашѫтъ или погрьчѫтъ. нейны чада Вый живѣйте между свои еднорадцы които имѫть нужда отъ ученье на отечественый езикъ, когато Вы можете съ потрѣбны тѣ науки добрѣ да предавате, слѣдователно ще бѫдете полезны отъ ксего слѣдова че и Вы може да са ползвате да улучшите материялно състоянiето си, особенно кога съврѣменно слѣдовате да са занимавате да са улучшавате и по книжезната часть, за което са насумнѣвамъ, защо видѣхъ и четохъ печатаны нѣкои произведенiя на перото ви и Видѣхъ че сте доста напреднѫли.

Много обаче ма наскьрби прочитанiето на послѣдня та редуш-

ка на писмото Ви, въ което казвате че ма прощавате, ако и да Вы сьмь дълбоко (оскърбилъ) оврѣдилъ. Туй ми дойде много чудно и странно особенно кога са поразговорихъ и съ Баба Попадия. майка Ви. че Вы сте полагали мене за причина на отстраненіе то Ви отъ отечеството. Отъ дѣ на кждѣ това тъй да го мыслите, какво сьмь Ви азъ сторилъ и какво ми сте Вы додѣвали. Нима Вы като гърмѣхте, почти цѣло лѣто прѣдъ очи тѣ на забитытѣ и чорбажіи тѣ и тѣ го не виждаха за кусуръ и не ви напомниха нищо за това, а че най сетнѣ по погрѣшка като хвърлихте въ училище то та нашерихте шепки тѣ на нѣкои ученицы съ сѣчми, и азъ ако из-

вѣстихъ чрезъ едно момче на първенцы тѣ наши само, то туй бѣлки можаше да бжде причина на гоненіе, на отстраненіе и проч. *В*ый нема‹те кабахатъ гърменье то въ село не бѣше възбранено, други гърмяха, и *В*ы гърмѣхте. Ако бѣше кабахатъ, правителство то трѣбаше по отнапредь да *В*и възбрани. Отъ моето извѣстяваніе друго слѣдствіе не можаше да бжде освѣнь да та погълчатъ за да *В*и запретятъ вече да не гърмите. Ако сж ва преслѣдвали, ако сж ва гонили, п[ичины тѣ трѣба да сж были съвсѣмъ други, а не азъ. Търсили ли ва сж гонили ли ва сж тогасъ азъ никакъ незнаіж и ако да сж то по каквы причины, не го знаіж и не ми е било работа да го

дырія. Азъ все ви имахъ че Вы самы по работата си сте си отышли. Ако нѣкои Ви е нахортувалъ че сьмь азъ нѣщо противъ Васъ дѣйствувалъ, лъгълъ ви е и той е който Ви е подплашилъ и Ви е озредилъ а не азъ. Откровенно Ви говорія и съ време може да го издирите, какъ е азъ ако сьмь погълчалъ нѣщо върху Васъ тогазъ за гръмванье то и, мойтѣ думы неможаха да бѫдѫть за Васъ вредителны до толкози освѣнь дѣто сѫ имали цѣль да Ви въспрѫтъ отъ да гърмите въ града.

Увѣренъ на благоразуміето ви надѣіжса че ще издирите средства за да са увѣрите на думытѣ ми и да си поправите погрѣшенното за мене мнѣніе.

Безъ друго като ва поздравямъ пpинасямъ, Ви поздравленія та отъ сички тѣ наши домашны и Ви молитствувамъ честито супружество и сьмь завсегда.
Твой искреный доброжелатель
Никифоръ П. Константиновъ.
Елена, 17 Ноемв. 1969.

Горнето писмо е намѣрено въ архива на Ив П. Хр. Кършовски. Правописа е спазенъ.

8

ПИСМО ОТЪ НИКИФОРЪ П. КОНСТАНТИНОВЪ ДО САВА П. ХР. КЪРШОВСКИ.

Възлюбленийый ми Г нъ

Г-нъ С. П. Хр. Кършовски!

Менъ съ даскалитѣ не очак-

вайте на зефетя[1]). Настоятелитѣ сж тука[2]) Довечера идваме.

Твой *Н. П. Константиновъ*

9

ПИСМО ОТЪ НИКИФОРЪ П. КОНСТАНТИНОВЪ ДО СТОЯНЪ П. АРОБОВСКИ, ВЪ ЕЛЕНА, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВАТА НА ПОСЛѢДНИЯ:

*В*ъзлюбленный ми

Г-нъ Г нъ Робовъ[3]).

Много съжалявамъ за дѣто днесь не можихъ да дойда да са срѣщна съ народнитѣ будители Л. и К.[4]) За причината

1) На събранието.
2) Навѣрно въ училището.
3) Стоянъ П. А. Робовъ.
4) В. Левски и Ан. Кънчевъ.

извѣстихъ чрѣзъ клисаря[5]) Саввате[6].)

Тази вечерь са завърнахъ и съ него[7]) ви чакаме въ кѫщи да си поговоримъ.

Твой *Н. П. Константиновъ.*

10

ПИСМО ОТЪ САВА ГЕРЕНОВЪ, УЧИТЕЛЬ ВЪ СЛИВЕНЪ, ДО УЧИТЕЛЯ ВЪ ЕЛЕНА СТОЯНЪ П. АНДР. РОБОВСКИ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВАТА МУ.

Сливенъ. 1873 Мартъ 1.

Уважаемый Г. Ст. Робовъ!

Съ жалостно сърдце научихъ тукъ и бързамъ, по приносящія вѣренъ човѣкъ, да ви извѣстя,

5) Дѣдо Никола Зурковъ.

6 и 7) Съ Сава П. Хр. Кършоевски.

ако до сега несте се научили, за погубванѥто на Асланъ Дерв. Кѫрджѫлѫ.1) който ви идва на госты въ Елена. съ самоубитія въ Русчюкъ другарь.2) и за прѣстояваніето му съ Саввата3) ми писахте. На ли това е една жалостна новина? А това мя много нажали, а ще нажвли и всички ви въ Елена, но куражъ дѣлото народно, съ Божіята воля и нашето постоянство, нѣма да пропадне, само сега бѫдете много прѣдвардливи.

Дали ще се видимъ скоро? Дай Боже здрави, както ви писахъ по напрѣдъ, на 8 априлъ Великдень ще сьмь тамъ.

1) Василъ Ив. Левски.

2) Ангелъ Кънчевъ.

3) Сава П. Хр. Кършовски.

Молѧ да поздравите Г. г. Никифора 4) Саввата,5) Х. Михаила6) съ съпругитѣ и дѣцата имъ, сѫщо вашата и дѣцата, Богъ да ви ги поживи и всички прїятели.

Вашъ до гробъ

С. *Геренов*ъ.

11

ПИСМО ОТЪ ДИМИТЪРЪ П. ТОПАЛОВЪ ОТЪ ГР. СЛИВЕНЪ ДО САВА П. Х. КЪРШОВСКИ ВЪ ЕЛЕНА:

Савичка! 1) въ Елена

Пратеното ви писмо съ дѣда Духовника 2) прїехъ на здраво

4) Никифоръ П. Константиновъ.
5) Сава П. Хр. Кършовски.
6) Х. Михаилъ Н. Момчиловъ.

пріехъ и копіето отъ писмото на Русчюшкія комитетъ за заминалія шпіонинъ за Сливенъ3). Злото се привари. Дѣдо Духовникъ ми разправи много работи и за идваніето на Левскій Дякона и покойнія Ан. Кънчевъ въ Елена, за ходеніето имъ въ конака и за събраніето ви. И много работи ще ви разправи като стигни въ Елена. Ако е възможно явете на батя си Ивана4) да кажи на г-нъ Панайотъ Хитова, че народа твърдѣ горѣщо и разпалено го чака, за да го посрѣщни съ златни вѣнци на глава, и ніе сме пакъ, като Сливенци, се по приготвени. Ако е възможно сѫщо явете ни за Левскій Дякона кѫдѣ е днесъ? Ако е възможно да мине прѣзъ Сливенъ или

ако не, само на кждѣ е? Явете ни нѣкои по нови новини, но съ вѣрень човѣкъ направо до мене въ Сливень. Какъ са Еленскитѣ чорбаджіи, прѣчатъ ли на дѣлото? Другото писмо до бае Маринъ Станчевъ[5]) въ Лясковецъ ще предадете или испратите направо до него съ вѣренъ човѣкъ. И нему пиша за Панаіота и Дякончето. Ако той тръгни за Сливенъ илате съ него и віе. За сега на кжсо ви поздравляваме и Робова[6]) и сми доброжелателитѣ за добрія успѣхъ.

Сливенъ 12-IV 1872.

Д. П. Топаловъ[7]).

1) Сава П. Хр. Кършовски.
2) Вѣроятно Еленския изповѣдникъ Архимандритъ Галиктионъ Хиленда-

рецъ.

3) Навѣрно писмото № 12.

4) Иванъ П. Хр. Кършовски, емигрантъ въ Букурещъ, учитель, приятель на Панайотъ Хитовъ и участникъ въ четата му прѣзъ 1867 г. като съвѣтникъ и главенъ писарь.

5) Маринъ Станчевъ душата на Лѣсковския Ч. Р. Комитетъ.

6) Стоянъ П. Андр. Робовъ, извѣстенъ учитель.

7) Виденъ комитетски членъ.

12

ПИСМО ОТЪ РУСЧУШКИЯ Т. Р. КОМИТЕТЪ, ПИСАНО ОТЪ НИКОЛА Т. ОБРЕТЕНОВЪ, ДО СЛИВЕНСКИЯ Т. Р. КОМИТЕТЪ.

Завчера замина едно лице за Сливенъ на име Василъ Бояджи Стояновъ; нiе испитахме по каква работа ходи но бѣше кжсно8), той ходи въ Букурещъ

да шпіонира, и сега отиди за Сливенъ; той самъ са похвалилъ на едного отъ нашитѣ хора, че е единъ шпіонинъ на Саджкъ паша, на лицето, дѣто му говорилъ, безъ да го знай че е нашъ, още при тръгваніето си за Слиевнъ, той се похвалилъ че валіята му далъ 10 лири. Но понеже ніе кжсно разбрахме, то гледайте віе да прѣварите злото ніе до колкото можахме да испитаме увѣрихме са, че е чистъ шпіонинъ, затова явете и віе въ Сливенъ и гледайте да приварите злото, за Димча искамъ добъръ отговоръ, ако го непознавате, то са научете и ни явете скоро. Отъ тукъ, отъ Русчукъ са пуснали много шпіони, явете на сѣкждѣ, особно за онѣзи, дѣто са лъгали, че са прово-

дени отъ Централнія комитетъ

П. С Златовъ 9)

8) Писмото е безъ дата.
9) Известенъ туркофилъ нарочно подписанъ за предпазване.

БЕЛЕЖКА. По съдържанието на писмото № 12 поискахъ сведения отъ г. Никола Т. Обретеновъ който на запитванията ми има любезностьта да ми отговори:

1) Съ писмото си отъ 20 августъ 1924 год.

„Васил Бояджи Стояновъ (не Стойновъ) беше русенецъ отъ казакъ Алая. Съ брата си и двамата бѣха турски шпиони, но неможаха да открият нищо, защото се пазихме. Това писмо, като, че е писано отъ менъ, пъкъ и по почерка ще се познае отъ кого е. Ако зная до кой комитетъ е писано, ще ви кажа и за кой Димо се говори въ писмото. По подписа се вижда, че е писано прѣзъ 1872 год.“

2) Съ писмото си отъ 12 декем. с. г.: Д. П. Топаловъ отъ Сливенъ непознавамъ, но Димчо за когото се говори въ писмото е котленецъ, пжтующъ книгопродавецъ, въ когото се съмнявахме да е шпионинъ, но като бѣше въ Русе падна тежко боленъ и майками го прибра у дома и го гледа до като оздравя. Слѣдъ като си отиде ми писа съ дата 21 Е-врий 1872 г. отъ Котелъ и изпраща на майка ми подаръкъ отъ жена си една възглавница такана и единъ пишкиръ, изказва благодарностьта си и ни нарича благодѣтели. Подписва се; „всеблегодарающій Вы: Димчо Великовъ Книговѣзецъ." Понеже той безъ да го познаваме се увирашъ около насъ, ний се съмнявахме въ него и затова съмъ питалъ съ рѣченото писмо въ Сливенъ за него, но слѣдъ всичко горѣ казано той стана нашъ човѣкъ„.

За свѣденията на уважаемия старъ дѣецъ въ революционитѣ ни движения г-нъ Никола Т. Обретеновъ които хвърлиха пълна свѣтлина върху съдържанието на писмото, писано отъ

него, дължимъ голѣма благодарность.

13

ПИСМО ОТЪ РАДКО М. РАДОСЛАВОВЪ ДО САВА П. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ ЕЛЕНА, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВАТА МУ:

Любезный ми друже!

Пріехъ ти писамцето въ сѫбота рано часътъ 12 при изгрѣваніето на благодѣтелното слънце на вселенная на Мартъ 15. на което начъртаніето разумѣхъ. При сичко друго, пытате ма какъ сьмъ въ здравіето си. съ фамиліерный тъ си животъ колкото за послѣдньото доказваны и разясненіе не е нужно, когато Би самъ се намѣрвате въ това поприще на

житейското попеченіе. дѣто человѣкъ посрѣща райскы сладости и добрыны по нѣкогажъ, а по-вечето срѣща Адски горчивины и отчайванія. на ли знаешъ пріятельо този свѣтъ тъй ще го преминемъ кукуцъ кукуцъ, криво право. Колкото зарадъ здравіето ми нито съмъ боленъ, нито съмъ пжкъ читавъ здравъ. Когато ще съмъ по свободенъ. тогава ще ви изложа на широко сичкото си сърдечно желаніе. сега твърдѣ на скоро Ви пиша кусуръ гьормесенъ. Ето новина. Момчиловъ1) въ понделникъ ще замине за въ Віенна да печата книгы. Други новини по настояще нѣма, *Като дойдът . . . . при мене, тѣ са въ същото врѣме при тебе* 2)

Пріемете пріятелското ми поз-

древленіе. което Ви поднасемъ отъ сърдце.

Р. М. Радославовъ 3)

і *Маринъ Станчувъ* 4)

Горн. Орѣховица

1869 Мартъ 15.

---

1) Извѣстния учитель граматикъ Иванъ Н. Момчиловъ, тогава книжарь въ Гор.—Орѣховица.

2) Кои сж очаквани да дойдатъ не се знае.

3) Учитель въ Гор. Орѣховица

4) Душата на Лѣсковския революционенъ комитетъ.

14

ПИСМО ОТЪ ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ ДО СТОЯНЪ П. А. РЯБОВ-

СКИ ВЪ ЕЛЕНА, НАМѢРЕНО ВЪ АР-
ХИВАТА МУ:

Драгій мы пріятельо
Ст. П. Ан. Робовскы!

Бѫдете здрави.
Както сме и ны.

Иззинете мя за дългото мълчаніе, което е по независящи отъ мене причины.—Прѣдрагото ви писалище пратено по зѣтя ви Н. Добрева 1) пріехъ чрѣзъ пощѫтѫ отъ Браилѫ още Есенесь; сѫщо и отъ зетя ми 2) едно, но що е причинѫтѫ че отъ брата ми Савва 3) и до сега никакво писмо да не получѫ, става почти 9 мѣс.?! Въ голѣмо безпокойствие сьмь по тѫзи причинѫ.—Отговорете ми ако осѣщате че заслужвамъ.—Очѣквамь още да зарадваге съ

нѣкои радостни извѣстія найвѣче, какво сте направили въ Елена, въ полза на нар. дѣло.

Вѣрзамь че сте прочели въ „Македония“ отъ първый Май, члена който говореше тѫй както трѣбва да говорiѭть сички Бълг. вѣст въ Отечеството ни. Сѫщо и онуй що пише за Бълг. Патрiархъ на 11 Май и сички наши владици служили на този народенъ Бълг. празднѝкь. Да живѣе бълг. Народъ, че одържи побѣда противъ вѣчните наши врагеве! Нека Всевишный бѫде прѣдшественикъ въ нашитѣ прѣдпрiятiя! Дай Боже!—

Поздравете прiятелитѣ и роднинытѣ ни и сички които ни обичать и мразять. Нека сѫ живи сички. Отечството ни има нужда и отъ еднитѣ и отъ другитѣ.

Очѣквамь отговорьтъ ви.
Вашь пріятель

И. П. Х. Кършовскы.

Плоещъ 1872 Май 24.

1) Бившъ служашъ въ Е енското Читалище „Напрѣдъкъ" който тогава живѣяль въ Браила.
2) Василъ Ив. Узуновъ
3) Сава П. Хр. Кършосвки

15

ПИСМО ОТЪ ТОМА А. КЪРДЖЕВЪ ДО ХРИСТО МОМЧИЛОВЪ ВЪ С. ГАГАЛЯ—РУСЕНСКО, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ПОКОЙНИЯ ХРИСТО ЮР КАЛЕВЪ ВЪ Г, ЕЛЕНА:

Червена вода 9, Мартъ 1874
Пріятелю, Хр. Момчиловъ
Въ Гагаля.

Отъ съдьржнiеято на днешно-

то вы писмо разумѣхъ, че сте ся съгласили на даденото ми мнѣніе. относително за прошеніето ны да ся опрѣдѣли единъ *наглѣдвачь* на селскытѣ училища. Нищо по добро и по-похвално отъ това. Разбира ся, че за да прѣдпріемемъ таквози едно дѣло, нетрѣбва само да исхабимъ хубавитѣ си мысли и думытѣ ны да отидѫтъ на вѣтъра нъ трѣбва като турихме туй намѣреніе, както и да е, да налѣгнемъ и съ ягка воля и постоянство да видимъ въ испълненіе желаніето си.

Слѣдователно, за да стане това тѫй, излишно е да повтарямъ, че е нуждно да ся съберемъ наедно. да си видимъ лично и да ся поразговоримъ серіозничко, та тогазъ да пристѫпимъ за по-

нататъкъ. И тжй. отъ това излиза. че неизбѣжно е да стане едно *учителско събраніе*, което и вый вече удобрихте Прочее това събраніе да го направимъ въ вашето село,-азъ освѣнь че неще могж да дойдж, нъ понеже искамъ да присжтствува и помощника ми, като подъучитель, то и за него е невъзможно да дойде тамъ. За това разсждихъ да стане тука събраніето ны. и то ако неможете утрѣ рано да дойдете. макаръ и слѣдъ черкова-та по пладнѣ да ся съберемъ, пакъ има врѣме. Тука ный ще бждемъ двама, мысимъ да призовемъ и Ново—селския-трима; и вый отъ тамъ съ Липненскыя и Аблановскыя-ставаме шестима; а защо да неможешь убѣди и Мартенскыя да дойде тука Не

е Бо-зна колко дългъ пжть, че и другы села биля ако имашъ наблизо да гы калѣсашь. не е злѣ. Защото трудътъ нетрѣбва да ся счита за нищо, когато ся касае за едно народно дѣло—прѣдпріятіе.

На конець, като ще ся надѣвамъ утрѣ да ся видимъ, безъ повече, поздравявамъ ва и оставамъ

Вашъ искрѣнный

Т. А. Кърджіевъ

учитель

16

ПИСМО ОТЪ ТОМА А. КЪРДЖИЕВЪ ДО ХРИСТО МОМЧИЛОВЪ ВЪ ГАГАЛЯ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ПОКОЙНИЯ БИВШЪ УЧИ-

ТЕЛЪ ВЪ РУСЕНСКО РХИСТО Ю: КАЛЕВЪ ВЪ ГР. ЕЛЕНА:

Пріятелю Христо:
Въ Гагаля.

Отъ писанитѣ вы разбрахъ рѣшеніето, което сте сторили, и за идущата недѣля ще ся надѣвамъ безъ друго да ся съберете. Да но не останеше надѣждата ми като завчера, защото засрамихъ ся и прѣдъ Новоселскыя учитель, който по призованіето ми бѣше дошелъ на-врѣме.

Потрудете ся да ся сберемъ по-ранко за тогазъ, и да-но бы свършили нѣщо, макаръ и само трима-четырма да ся съберете, елате за да не ся отлага работата отъ день-на-день.

Съ поздравленіе, останете

с богомъ

Пріятеля вы

Т. А. Кжрджіевъ

Червена—вода
13 Марта 1874.

П. П.—Тотю тѣзъ-деніе ся на дѣвамъ да дойде тука, и азъ ще му кажя да вы намѣри.

Тука ся научихме че ванчо Поповъ Разградлыятъ ся опопилъ, и владыката го опрѣдѣлилъ ужь за ваше сево. Истина ли е?—Попъ Ненко какво прави?

Сжщій

БѢЛѢЖКА: По съдържанието на писмата, № № 15 и 16, многоуважаемия г-нъ Никола Т. Обретеновъ отъ г. Русе съ писмото си отъ 20 августъ 1924, има любезностьта да ми пише

слѣедноето;

„По писмото на Т, А. Кърджиевъ до Хр. Момчиловъ въ с. Гагаля, кѫдето се споменава за Тотю, нешe бѫде за войводата, защото той по него врѣме не е билъ въ Бргария, види се да е за друго лице. Христо Момчиловъ отъ Гагаля, не познавамъ, но прѣдпо агамъ да е се ски учитель, Иванчо Поповъ бѣше търговецъ съ брата си Геоги, но като забъркаха смѣткитѣ си, Иванчо се оп пи и се наричаше до смъртьта си Попъ Иванчо Разградлията. И двамата братя бѣха посветени въ комитетскитѣ работи. Попъ Ненко бѣше свещенникъ въ Гагаля".

17

ПИСМО ОТЪ САВА КЪНЧОВЪ ОТЪ ТЪРНОВО ДО МАЙКА СИ ВЕЛИКА КЪНЧОВА ВЪ СѪЩИЯ ГР., НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВАТА НА Г. НИКОЛА Т. ОБРЕТЕНОВЪ ВЪ РУСЕ:

Любоотребная мати моя Вълика!

Отъ седемь години време какъ сжмъ започналъ д. вы пиша и испращамъ писм., както до вази по добно и до брата зи Іоанча въ Гюргево. и като не можехъ да пріемна нито едно писмо отъ вази подобно и отъ брата си подпаднахъ и оставамъ въ голѣмо чудо и съмненіе за не отговареніе то вы защо. като человѣщина мисла всекакъ да ли сж поминахтѣ, недай Боже, и ли сж отчаехте отъ менъ че не ми сж отговарети. съ една речъ сжмъ въ съмненіе за винаги и ще бжда до гдето не сж снабда съ писмо отъ тѣбъ мила Майчице. а на противъ ако би че сте сж

отчаели отъ менъ и не ще ти да ми сж отговорите азъ, не сжмъ сж отчаелъ отъ тебъ майчо, гдето дено нощно мисла и жала за тебъ като казувамъ самъ себе си и предъ всевышна го Бога, кога ще мж избавишъ за да вида іоще веднаждъ милата си майчица. Ахъ! Боже кога ще бжде този златный день: ако не миса отговорите и на тови ми писмо да не мислите че и азъ ще сж отчаемъ не: азъ даже до последніатъ си часъ ще си слѣдувамъ писмата. Като сжмъ овьренъ че не можите да ма спомогните отъ отъ страна на освобожденіето ми или да мж олесните. Само ще проса отъ тѣбъ майчо да сторишъ единъ трудъ да отидишъ съсъ зетени Панаіота!) до

Митрополіята или до съветътъ граждански за да имъ сж молите да на правятъ една жалба въ моя полза до негово Блаженство Ексархътъ Антима въ Цариградъ за да нж помоли отъ честното правителство да нж опрости.

Ако туришъ намереніе за да ми испратишъ писмо, ако искате да не пропадне испратетего до въ Русчукъ до Никола Тихо Обретеновъ който ще ми го испрати безъ да пропадне защото онъ испраща за винаги писма тукъ до брата си който е тукъ сосъ нази въ затворътъ, до когото ви поржчвамъ да испратите писмото сж на мира въ Русчушкото българско читалище. Слѣдъ като тж поздравлямъ, и сь сердечно ти цѣлувамъ

десницата оставамъ въ надежда за отговоръ твой покорный синъ

Сава Кжнчовъ

Акія 1875 іуній 28-ій

Поздравлявамъ особно зететвитени Панаіота и Василя 2) и единородните си сестри Маргіола и Катина и сестринътъ ми синъ Панаїота 3) когото задължавамъ и онъ да ми пиши едно писмо за да узная какъ сж нахождатъ въ здравіето си, въ слѣдствіе поздравлявамъ всичките ны сродницы и пріятели.

Да ми явите за брата ми Іоанча где 4) сж намира за сега въ Гіоргево ли или на друго мѣсто!

Заради менъ ако питате сжмъ живо и здраво, и сж нахождамъ

днесъ въ Акіа калеси въ затворътъ съсъ оковы за Б. св. 5)

Сѫщій

1) Панайотъ Димовъ Куюмджиевъ, починалъ на 2 октомврий 1862 г. въ Търново.

2) Василъ Петровъ Куюмджия въ Гор. Орѣховица.

3) Панайотъ П. Куюмджиевъ, синъ на Панайотъ Д. Куюмджиевъ, починалъ прѣзъ лѣтото на 1916 г.

4) Братъ му Иванчо Кънчовъ въ него врѣме живѣялъ въ Гюргево.

5) Българската свобода.

БѢЛѢЖКА. Братята Петъръ и Сава Кънчови сѫ отъ Търново. Тѣ сѫ биле въ четата на Х. Димитъръ и Стефанъ Караджа.

За тѣхъ слѣднитѣ свѣдения ми дадоха:

1. Г-нъ Никола Т. Обретеновъ въ писмата си:

а) Отъ 20 августъ 1924:

„Братия Кънчови: Иванчо, Петъръ и Савата познавамъ много добрѣ. Тѣ бѣха куломжии въ Гюргево. Двамата братя Петъръ и Савата минаха съ четата на Х. Димитъръ и Ст. Караджата. Петра обѣсиха въ Русе, а Савата, като малолѣтенъ осждиха на 15 години заточение и, заедно съ брата ми Ангела, изпратиха въ Акия, гдѣто слѣдъ осжждането ни, презъ 1876 г. заедно съ другаритѣ осждени отъ Ботйовата и Тановата чети, сжщо и много отъ Панагюрското възстание, ги намѣрихме въ крѣпостьта Сенъ-Жанъ-Д'Аркъ и лежахме въ единъ каушъ".-

б) отъ 12 декемврий с. г.:

„Петъръ бѣше раненъ въ кѣвото колѣно, въ първата битка на четета въ която братъ

ми Петъръ бѣ убитъ и Караджата раненъ и уловенъ живъ. Него доведоха въ Русе съ още нѣколко момчета отъ четата по рано отъ Караджата и ги обѣсиха прѣди него. Петра обѣсиха съ Буздугански (русенецъ) при крайненскитѣ гробища, сега касапитѣ и училището Ангелъ Хаджиоглу, гдѣто по послѣ обѣсиха и Караджата. Петра обѣсиха първи и единственъ съ униформа. И до сега е прѣдъ очитѣ ми въ сива куртка бѣли беневреци съ зелени ширити, съ бѣли навои съ черни върви и високъ ромънски калпакъ, той бѣше младъ. хубавецъ срѣденъ ръстъ, смѣлъ вървежъ. Щомъ му тутиха столчето, той рипна смѣло отгоре му, ритна го и съ пълна вѣра, че умира

за свободата на България, овисна на бѣсилката.

Савата съ брата ми Ангела сж оцѣлели отъ първата битка и съ Хаджи Димитра сж стигнали до Бузлоджа, гдѣто въ сражението е падналъ войводата Х. Димитъръ и отъ всичкитѣ останали живи само 8 души, които слѣдъ избиването на четата се скрили въ една пуста воденица въ Балкана, тѣ сж били: Ангелъ Т. Обретеновъ—Русе, Дончо Стояновъ--Тулча, Сава Кънчовъ —Търново, Тошо Симеоновъ— Галиче, Раховско Маринъ Нейковъ—Свищовъ. Кръстю Минковъ и Иванъ Пѣевъ Плюшковъ --Казанлжкъ и Христо Ивановъ отъ Шипка. Като стоели 3 дни гладни изпратили Христо Ивановъ въ Шипка да имъ донесе

хлѣбъ и дрѣхи но той като отишелъ у дома си баща му го прѣдалъ на властьта и той обадилъ другаритѣ си. Тогава ги нападатъ въ воденицата, започва се прѣстрелка. възстанницитѣ убиватъ главатаря на башибозуцитѣ. но тѣ биватъ повечето ранени, тогава ги излаватъ, хвърлятъ имъ по 100 оки бой и ги изпращатъ въ Търново, а отъ тамъ въ Русе. Въ Русе пристигнаха на 6 августъ —Прѣображение. Сѫдиха ги. но струва ми се, че майка ми бѣ причина да не ги обѣсятъ, защото тя падна на молба на Шакиръ бей, който бѣше комендантъ на града и близъкъ приятель на валията, живѣяше у дома съ семейството си. който и обѣща, че ще се мѫчи да ги

отърве отъ бѣсилката и само да ги пратятъ на сюргюнъ. Дѣйствително ги осѫдиха на заточение и въ сѫщото врѣме -м. августъ, ги изпратиха за Цариградъ. Слѣдъ 5 години, прѣзъ 1873. получихме първото писмо отъ брата ми и тогава ги разбрахме, че сѫ живи и затворени въ крѣпостьта Сенъ—Жанъ д.Аркъ въ Мала Азия. Прѣзъ 1875 г. Сава Кънчовъ пише до майка си, за което братъ ми бѣлѣжи въ писмото си да се изпрати съ нароченъ човѣкъ. Писмото не е изпратено, защото не е било нуждно да се изпрти, особенно за прошението, видѣхме, че съ това нѣма да се помогне тъй като ний тукъ правихме такова, но нищо не се получи. То се на-

мѣри въ архива ми и азъ ви го пращамъ да видите отъ роднинитѣ му кой е.

Прѣзъ 1877 година когато насъ ни прѣместиха отъ Цариградъ въ Акия, намѣрихме ги всичкитѣ безъ Иванъ П. Плюшковъ и Кръстю Минковъ, които бѣха умрѣли и Христо Ивановъ, който избѣгалъ отъ затвора и изчезналъ безслѣдно. Савата говорѣше много добрѣ арабски и се бѣше научилъ да боядисва къщи, постоянно работѣше при арабския първенецъ Илия Абудъ, по вѣра православенъ който ги покровителствувалъ, помагалъ и гарантиралъ за неотклонението имъ. Чрѣзъ него пишаха и получаваха писмата си отъ България.

Слѣдъ освобождението ни,

по силата на С.—Стефанския договоръ, се освободиха всички политически затворници отъ Азия, които възлизаха на 12,000 души българи, обаче осжденитѣ по Х. Димитровата чета, счетоха, не за политически, а за обикновенни прѣстжпници и не ги освободиха, тъй щото азъ съ брата си и другаритѣ му трѣбваше да се простя и да замина за Цариградъ, заедно съ Заимовъ да ходатайствуваме да се овободятъ и тѣ за това и азъ се върнахъ по-късно отъ другаритѣ си.

Какво е било положението на останалитѣ, се вижда отъ дневника на брата ми, който пише, че три дена плалали, като дѣца.

Въ Цариградъ се явихме при Екзарха, който ни изпрати въ

Сан-Стефано при Главната Квартира, който ни обѣща, че и той ще ходатайствува. Отъ Санъ—Стефано ни обѣщаха и ни изпратиха въ Пловдивъ при главния Комисаръ Дондуковъ—Корсаковъ, който ни каза, че отъ Русе трѣбва да се направи прошение, въ което да се изтъкне, че останалитѣ заточенци сж политически прѣстжпници отъ четата на Х. Димитъръ и Ст. Караджата, да се изпрати до него и той ще се постарае да се освободятъ и тѣ.

Слѣдъ завржщането ми въ Русе, такова прошение се направи отъ майка ми за всички, които бѣха останали съ брата ми и както се вижда отъ в. *„Българинъ“*. год. II брой 99, на 19 септемврий 1878 г. сж при-

стигнали въ Русе страдалцитѣ отъ четата на Х. Димитра и Ст. Караджата и какъ сж ги посрѣщнали, а въ брой 101 на сжщия вѣстникъ се пише, че „Русенския гражданинъ Иванчо Стояновъ, виденъ търговецъ тогава въ Гюргево, и приятель на брата ми Ангела, далъ сѣкиму по 5 наполиона да си купятъ дрѣхи и си отидатъ по домоветѣ“.

Савата отиде въ Търново отъ гдѣто чухме, че се поминалъ. На каква работа е билъ до смъртьта си, немога да зная“.

Воденицата въ която, казва г. Обретеновъ, че се скрили, възстанницитѣ, се намира въ Кече—дере, Еленско, слѣдователно свѣденията му за изпращането на Хр. Ивановъ, въ Шипка за хлѣбъ, дрѣхи и пр навѣрно сж погрѣшни.

Сава Кънчовъ, като се завърна въ Търново, отвори кумюджийско биджутерски дюгенъ. Наскоро се ожени за г-ца Кинка . . . и заживѣ тихъ семѣенъ животъ. Н щастието иу не бѣ за дълго, заболѣ и на връхъ Коледа-25 декемврий 1881 г. почина.

II. Г-нъ Филипъ С. Симидовъ въ писмото си отъ 17 септемврий 1924 г.:

„Петъръ и Сава Кънчови сж Търновци. Баща имъ бѣше куюмджия. Кжщата имъ бѣше на долния пжтъ, надъ канаритѣ. Савата бѣше въ четата на Хаджи Димитъръ и Ст. Караджа. Раненъ го докараха въ Търново съ други още на коне. Помня сестра му (жива ли е още ?) като му извика: „Сава братко . . „!

Сестра му Мариола, по мжжъ Панайотъ Димова Куюмджиева, почина, на 15 ноемврий 1883 год. въ гр. Елена.

За цѣннитѣ свѣдения на г. г. Н. Т. Обретеновъ и ч. С. Симидовъ дължа голѣма благодарность.

18

ПИСМО ОТЪ ЮРДАНЪ П. ХР КЪРШОВСКИ ДО БРАТА МУ ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ ГР ПЛОЕЩЪ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВАТА МУ:

Батйо Иване!

Съ настоящіето си кратичко писамце идж на бързо да ты явя какво Перо, Иваница, Са) ва-та, Никола, Петръ, Костаки, Юрданъ, Гіорги Захралия-та, Гіорги Свищовлия та 1) и сичкы момци отъ чета та, които знайшъ че са записани іоще когато бѣшы при нась, сж вечи тукж освенъ братйо Кънчо.2)

който отиди да види батио Савва 3) когото цѣри Доктуръ Драчи отъ грабнакя, и іощи го нѣма, че са плашж да не окжснеи защо-то той съ голямъ миракъ иска да мини отвжде Дунава съ нась. които утря съ вапора ще го прѣцапаме на отсрещнія милъ народній брегъ помощь да дадемъ на нащы въстанжли братія, които съ нетьрпеніе ны очакватъ, противъ поганскжта тиранія и отъ робството черно да са отървемъ. Дай Боже!

На батйо Савва въ Букурещъ сега му писахъ.4)

Сичкы момци сме весели и радосни и съ нетьрпеніе очакваме пристиганіе-то на вапора5) съ нащы народни братія.

Сидеръ6) който отиди за пуш-

ки іощи го нема и не са знае кжде ще е сега.

Испроваждамъ сърдечни поздравленія на мама на която цалувамъ дѣсница та и прося прошка, защо то не й са обадихъ. на тебъ съ домочадіе то, батио Кжнчо, батио Савва, кака Андоничка 7) зеть ны Василаки, 8) Антонія 9) и на сичкы роднини и приятели които питатъ за мень.

С Богомъ и дай Боже пакъ да са видимъ живо и здраво въ Българско.

Твой единоутробній братъ
Юр. П. Хр. Кжршовскій

Бекетъ 1876 маія 16

*
* *

1) Изброенитѣ лица навѣрно сж

слѣднитѣ:

а) Перо—Петъръ Симеоновъ отъ г. Ве есъ, п. войвода на четата „Св. Георгий",

б) Иваница Данчовъ отъ Свищовъ,

в) Сава Пеневъ отъ г. В. Търново,

г) Никола Т. Обретеновъ отъ Русе,

д) Петъръ Ванковъ отъ г. Свищовъ,

е) Братята Костаки и Юрданъ Апостолови отъ г. Свищовъ,

ж) Георги Апостоловъ отъ гр. Стара Загора,

з) Георги Матевъ отъ г. Свищовъ, знаменосецъ на четата „Св. Георги",

2) Кънчо—Кръстю п. Хр. Кършовски, който е билъ въ четата на Панайотъ Ив. Хитовъ, презъ 1867 г.

3) Сава п. Хр. Кършовски въ него време билъ на лѣчение въ Букурещъ.

4) Въ архивата на покойния Сава п. Хр. Кършовски въпросното писмо не се намѣри. Навѣрно и то съ многото други писма и документи, слѣдъ смъртьта му, са разпиляни и унищожени отъ жена му и дъщеритѣ му, като книжа за тѣхъ безъ значение.

5) Парахода „Радецки“ съ Христо Ботйовъ и дружината му.

6) Навѣрно Сидеръ К. Грънчаровъ отъ гр. Гор. Орѣховица,

7) Сестра му Андоничка п. р' Кършовска—по мжжъ Василъ Ив. Узунова.

8) Василъ Ив. Узуновъ отъ с. Бебрево—Еленско.

9) Антонъ п. Хр. Кършовски, най малкия му братъ, който въ него врѣме слѣдвалъ въ военното училище въ Букурещъ.

19

ПИСМО ОТЪ ЮРДАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ ДО БРАТА МУ ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ ГР. ПЛОЕЩЪ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВАТА МУ:

Батйо Иване,

Вчерж ты писахъ и сега на

вапора разгеле са срѣщнжхъ съ бай Д. Горовъ и сопругжта му и на бързо ты драсвамъ на кракъ да ты явя че по тяхъ ты испроваждамъ златнія си прженъ и сахать, защо то мы не трябатъ и че батйо Кънчо 1) и Сидерь2) окжсняхж и Попъ Савва3) ма пита кжде са, а сичко на пространо ще ты расправятъ Горови, които ще слызатъ на скелята и скратявамъ.

Поздравявамъ сичкы Вы. прощавайте и с Богомъ до виждание въ Свободна Българія.

Твой единоутробній братъ

Юр. П. Хр. Кжршовскій.

Въ Вапора 4) 1876 Маія 17 5).

*
* *

1) Братъ му Кънчо—Кръстю П. Хр.

Кършовски.

2) Навѣрно Сидеръ К. Грънчаровъ отъ гр. Гор. Орѣховица.

3) Попъ Сава Г. Катрафиловъ отъ гр. Елена.

4) Парахода „Радецки".

5) Писмото е написано съ моливъ на листче, откжснето отъ тефтерче.

20

ПИСМО ОТЪ ДЯКОНА ВАСИЛЪ ИВ. ЛЕВСКИ, ВѢРОЯТНО ОТЪ ГР. ЛОВЕЧЪ, ДО САВА П. ХР КЪРШОВСКИ ВЪ ГР. ЕЛЕНА:

Баіо Савва!

Писмото съ 150 л. т. ми донеси О. М. 1) чрѣзъ когото испращамъ расписка-тж за предеваніе и увереніе и исканитѣ. ком. книжа.

До 1—2 м. можи да дода и

тогава ще ви дамъ наставленія и знакове за да не би пропаднало нещо и ще запозная Х. М.2) Явете до кой карар сте дошли.

Поздравявамъ Ви съ д. Д. 3) искренно и Братски.

Ас. Дер. Кърджълъ.

1872 5 Апр. Българско.

*
* *

1) Отецъ Матей Св. Преображенски—Миткалото.

2) адажи Михаилъ Н. Момчиловъ чорбаджия и голѣмъ богаташъ, синъ на известния Куру Никола Момчилевъ и братъ на известния учитель—граматикъ Иванъ Н. Момчиловъ.

3) Навѣрно дѣдо Духовникъ Архимандритъ Галактионъ Хилендарецъ изповѣдникъ въ гр. Елена, роденъ презъ 1842 г. въ с. Кременъ—Неврокопско,— свършилъ Богословско

то училище въ Бѣлградъ, починалъ на 20 ноемврий 1894 въ гр. Елена.

21

БѢЛѢЖКА ОТЪ СТОЯНЪ П. АН. РОБОВСКИ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВАТА МУ ВЪ ЕЛЕНА:

Дадени за комит.

Х. М.[1])	100 л. т.
С. Р.[2])	5 „ „
Дух.[3])	15 „ „
С. К.[4]	5 „ „
П. Н.[5]	10 „ „
Н. П. К.[6])	5 „ „
Т. П. Х.[7])	5 „ „

К.[8]) 5 „ „

Всичко 150 „ „

пратени отъ С. К.[9]) и С. Р.[10]) съ От. Матея Св. Пр.[11]) за Великъ день 1872 г.

***

1) *Хаджи Михаилъ* Н. Момчиловъ.

2) *Стоянъ* П. Ан. *Робовски*

3) *Духовника*, навѣрно Архимандритъ Галактионъ Хилендарецъ.

4) *Сава* П. Хр. *Кършовски*.

5) *Попъ Никола*, навѣрно

попъ Стояновъ.

6) *Никифоръ п. Константиновъ.*

7) *Тодоръ П. Христовъ* Калинкинъ, по късно свещеникъ.

8) Навѣрно *Юрданъ* П. Н. *Костовъ.*

9) *Сава* П. Хр. *Кършовски.*

10) *Стоянъ* П. Ан. Робовски.

11) *Отецъ Матея Св. Прѣображенски*—Миткалото.

Отецъ Матей Прѣображенски—Миткалото е идвалъ въ Елена: еднажъ прѣзъ 1868 г. съ дякона Василъ Ив. Левски, нѣколко пжти съ Маринъ Станчовъ отъ Лѣсковецъ и много пжти самъ. Нощувалъ е винаги въ Метоха при дѣдо Духовникъ.

—о—

22

ДНЕВНИКА НА ПАНАЙОТЪ ХИТОВАТА ЧЕТА, ПРѢЗЪ 1867 г. ДЪРЖАНЪ ОТЪ ГЛАВНИЯ ПИСАРЬ НА ЧЕТАТА ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ, НАМѢРЕНЪ ВЪ АРХИВАТА НА САВА П. ХР. КЪРШОВСКИ:

ПРѢМИНУВАНЬЕ ЗА ВЪ ПЛАНИНѪТѪ НА БЪЛГ. НАРОДНА ЧЕТА ПОДЪ УПРАВЛЕНІЕТО НА ГЛАВНИЙ ВОЙВОДА ПАНАЙОТЪ И. ХИТОВЪ ПРѢЗЪ 1867 г.

АПРИЛІЙ

28

Прѣминахме Дунава подъ *Тутраканъ* и спахме въ горѫтѫ.

29

Стояхме се тамъ. Вечьрта минѫхме по край *Гяуръ Сливово*

(Бълг. Сливово.) Олувихме 1 зелка и спахме на западъ въ долж Гяуръ-дереси.

30

Поѣхме къмъ Дели-Орманъ, минжхме селото *Бѣлицж* и спахме въ еднж гжста гора.

МАІЯ

1

Срѣзахме зелката сутриньта. По пладнѣ, удари сж Ст. съ пушката. Вечерь та прѣминжхме крѣй *Кара-Ахметларъ*, отъ лѣва страна. Държахме все на лѣво край гората, допрѣ ме надъ селото *Кара-Ачь* и неможахме да вървимъ, защо-то незнаихме на кждѣ да вървимъ.

2

Прѣзъ деня олувихме едно чьркезче отъ *Кара-Ачь*, и ны

заведе да піеме вода на 1 изворче. Отъ множьство народъ неможяше да сж стои. Вечьрта хванжхме на дѣсно изъ горжтж, все покрѣй гората, по край едно турско село . . .
замѣтнахме на дѣсно покрѣй нивята и тамъ намѣрихме вода и пихме.

3

Прѣзъ нощьта стигнжхме въ 1 по ситна гора при село що сж зове *Декили-ташъ* (Грамада.) Осжмнахме на дѣсно въ горжтж срѣщо селото на 1 чука къмъ сѣверъ. Отъ 30 дружина никой не познаваше мѣстоположеньето, освѣнь дѣдо Вълко Янчевъ отъ Ени-Заара. Войводата го пита имали нѣкой познатъ човѣкъ въ селото; той отговори че има. Прѣдъ

зора войводата го проводи въ селото за да поржча да ны изнесжтъ хлѣбъ и вода въ горжтж. Слѣдъ неговото отиванье въ селото той сж позамае; а пъкъ Чьркезчето побѣгна. Воевода та остана въ съмнѣніе и нещеше да сѣди вѣче; а и дѣдо Вълко недоди. Слънцето бѣше вѣче близо на обѣдъ и ны тръгнахме да вървимъ. Тукъ доло въ горжтж. Боеводата сж срѣшна съ единъ добъръ Българинъ отъ туй село, комуто името несмѣихме да бълѣжиме. Той доказа на Воеводата, че мѣстото е безопасно. Тогази Войв. го проводи да иде въ село то и да види, що бы съ дѣда Вълка (??). Вв малко едно врѣме ходи и доди и ны извѣсти, че дѣдо Вълко пригот-

вилъ хлѣбъ. Донесъха ны хлѣбъ и едно буре съ водѫ въ горѫ тѫ и тамъ прѣстояхме него день.

Вечьрь та трьгнахме отъ тамъ и взехме тѣзи двама Бъл. съ насъ и ны показаха пѫтя. като ны водиха до желѣзнія пѫть що иде отъ Русчукъ за Варна и сѫ вьрнаха. Отъ тамъ слѣзъхме на Лома подъ Раз-дъ 2 часа. Тукъ близо Лома прѣстояхме въ еднѫ ситна горѫ.

4

Вечьрь та трьгнахме отъ тамъ и като вьрвѣхме прѣзъ единъ шумакъ прихвьрлихме единъ баирь и навалихме въ еднѫ рѣка и слѣзьхме до едно село що сѫ зъве *Казѫлъ Муратъ*. Минахме отдоло село то и олувихме на лево, намѣрихме единъ пѫть и като вьрвѣхме все въ него

минахме по край едни лозя и като сж навалихме въ еднж долчинж намѣрихме 1 источникъ и пихме добра пл. вода. Отъ тамъ хванжхме възъ еднж долчинж въ пътіж и като прѣхвърлихме 1 баирь минжхме по край село . . . отлѣво. Отъ тамъ слѣзъхме въ едно ниско мѣсто, тамъ прѣнощувахме близо село турско . . . .
До тукъ е было все Разградско окжжье.

5

Вечьрьта станжхме отъ тамъ и минахме по-край едно лозе и нивя. Тукъ на срѣщж ны сж подадъха нѣколко села и неможахме да вървимъ. Повьрнжхме сж отъ тамъ на дѣсно и като заобиколихме нивята излѣзъхме на едно високо мѣсто и олувих-

ме 1 пѫть работенъ (Друмъ). Отъ тамъ сѫ види Стара-Планынѫ. Отъ еднѫ страна има устье *Опакѫ-Бовазѫ*, а прѣдъ насъ поле засѣлено съ много села, нъ намъ непознати. На туй высоко мѣсто намѣрихме 1 кладенецъ съ добра водѫ. Освѣнъ двѣ познати намъ села, едното *Попкюю*, а другото *Хайдар-кюю*. Прѣзъ сѫщото поле прѣминува работенъ пѫть (друмъ) за къмъ Разградско окр. отъ Джумаята и отъ сѫщо то мѣсто сѫ видѣха кервани, които вървѣха въ пѫтіѫ и идѣха отъ Джумая панаирь. Онѫждени за хлѣбъ, на мрѫкванье слѣзъхме на пѫтя при кервана и като имъ взехме хлѣба, минѫхме по край Хайдарь кюю, прѣзъ еднѫ голѣма вода. Отъ тамъ

край единъ баирь прѣзъ едно низко мѣсто, мѣжду едни турскы села намъ непознати прѣденувахме.

6

Вечьрьта трьгнахме отъ тамъ, и наближихме Османъ пазарско окрѫжье, нъ пѫтя незнаяхме. Тукъ олувихме двѣ зелкы и като ны водиха до селото Конакъ, защото незнаяхме нататакъ въ устьето гы срѣзахме.

7

Прѣзъ тѫзи вечерь и прѣзъ нощьта като вървѣхме стигнахме близо *Осм. Паз.* и срѣшо него на единъ баирь прѣденувахме.

8

Вечьрьта вървѣхме прѣзъ Осм. Пазар. лозя и минѫхме прѣзъ горнія край прѣзъ ма-

халата и като излѣзъхме на баиря олувихме Друма.—Тукъ сѫ изгубиха двама отъ дружината ны Ганю Крайятъ Шумналія и Христо . . . . . Градечанинъ—и неіѫ нощь стигнахме въ планинѫтѫ. И като прѣминѫхме край село *Тича.* Отъ тука нататакъ бѣха упознати мѣстата на войводата На прѣдъ зора влѣзъхме въ Ст. пл. отдолу село Тича.

9

Тукъ олувхме една зелка и іѫ обѣсихме за семе. Отъ тамъ излѣзъхме на върха гладни и тамъ прѣстояхме.

10

Тука прѣстояме този день.

11

Сутринь та Цонко ходи въ Котелъ и донеси хлѣбъ. Тукъ

прѣсѣдѣхме до вечерь та. И като сѫ врьщаха Шопитѣ (Дрьводѣлцы) отъ Котелъ, порѫчахме имъ да ны направятъ хлѣбъ и вечерь та отидъхме при тѣхъ и ядъхме. И като изгрѣя мѣсячина та върнахме сѫ назадъ въ Планинѫ тѫ и прѣстояхме.

12

Излѣзъхме на Билото врьхъ планинѫ тѫ, и вечьрь та слѣзъхме край *Котель*—тукъ додоха двѣ момчета отъ Тулча на имя Сава А. Славчевъ и Георги . . . и сѫ съединиха съ насъ. Тукъ прѣсѣдѣхме този день.

13

Отдѣлихме *Цонка* за воевода съ 13 души да ходи около Котель; а ны съ Гл. Воевода

потеглихме съ 17 души за Сливенъ. Прѣминжхме край Тепавицитѣ и като взѣхме хлѣбъ и вървѣхме до сьмванье —Тази нощь валя силенъ дъждъ.

14

Прѣзъ деня стояхме на Кашанъ-ери на Слив. пжть. Вечьрьта додохме въ Пьси долъ и тукъ заклахме 1 волъ и взехме и брашно и отъ тамъ минжхме подъ село Нейково отъ доло Раковската рѣка и стигнжхме въ *Ичерянската рѣка.*

15

На сьмванье. опекъхме месото и хлѣба и отъ тамъ трьгнахме прѣзъ *Дивлъшката усойна* и излѣзъхме на върха въ Слив. планинж. на мѣстото що се наричж *„Харамията“* и

равна ръка. Како вървѣхме къмъ слънце засѣда излѣзъхме на *Тънки ржтъ* и тукъ прѣнощувахме.

16

Прѣзъ деня излѣзъхме на *Кошка* (сѣдалището). Прѣстояхме до 22.

22

Събра сж съ насъ Х. П. Дряновскы кой то бѣше излѣзълъ отъ Тулча.

24

Додоха 4 момчета отъ Варна. испроводени отъ Н. Даскаловъ. който имъ доказалъ че „всичко е готово въ планинж тж: оржжье. дрѣхи и др.“ и сж съединихж съ насъ въ Слив. лозя, близо село Сотиря. Отъ тамъ минжхме прѣзъ *Жендемъ-дере* и излѣзъхме пакъ по бы-

лото. къмъ камьнето къмъ Сливенъ. До 27.

28

Додъха 4 момчета съ Харбуолу отъ Сл. и сѫ съединиха съ насъ, нъ къмъ Сѣвѣро-зап. подъ Баиря *„Българка."* Съчинихме закона.

29

Отрѣди сѫ Дѣдо Желю Воевода съ Гл. писарь И. П. Х. Кѫршовскы съ 13 другари да отидатъ да търсятъ Тотя Воев. къмъ Хаинъ Бовазъ и да сѫ споразумѣіѫтъ съ Еленчани тѣ, за въстание то.

31

Доди 1 кираджія и извѣсти, че Цонко Воевода въ Котленското го нападнала потерата отъ кахацы тѣ на Чайковскы (Садѫкъ-паша) и безъ малко

щѣла да гы олуви на *Кашанъ-ери* на мѣсто то названо *Разбойна* на Котленскыѧ пѫтъ.

ІУНІЙ
1, 2, 3

Прѣстояхме на мѣстность та „Българка".

4

Прѣзъ нощь та излѣзъхме на „Българка", тамъ намѣрихме 12 момчета, които бѣха излѣзли отъ Сливенъ и гы върнахме. Тукъ се срѣщнахме и съ Цонка Воевода само съ нѣколко отъ дружина та му що бѣха останѫли съ него, тъй като по разногласіе бѣха сѫ отдѣлили нѣколцина. Отъ тамъ като сѫ съединихме минѫхме *Бабинъ-долъ*, *Албанската-корія Черенъ пѫнь* и слѣзъхме на дѣсно въ

долж и тукъ прѣстояхме четири дни.

9

Додъха останжлитѣ отъ Цонка Воевода дружина 9 и сж съединиха съ насъ. А пакъ Цонка Воевода като недостойнъ за такъвъ снѣхме отъ чина му Воевода и го поставихме въ реда на останалитѣ др. въ дружината.

10

Върнж сж Желю Воевода съ Дружинж тж си и яви какво Тотя го разбили около Свищовъ и че въ твърдишката планина имало потера отъ помаци, излѣзли отъ къмъ Елена. Тукъ прѣсѣдѣхме десять дни.

21

Отдѣли сж Желю Воевода съ седемьнадесять дружина

отъ Гл. Войвода особно. Тогава главний Войвода като видѣ работа та на къдѣ сочи съвѣтва сѫ съ неговытѣ 23 другари и рѣшихме да сѫ опѫтиме по Стара планинѫ за въ Сърбїѭ за гдѣто и тръгнахме. Навалихме въ *Магарешкѫ ръкѫ* и излѣзъхме възъ *Богово то* право на горѣ, бърдо то и прѣсѣдѣхме три дни на това прѣлестно мѣсто. Тутъ има единъ Источникъ.

24

Додъхме на *Чочовенскія Балканъ*. навалихме сѫ въ *Бинковскія Бовозъ* и на дѣсно хванѫхме на горѣ и минѫхме край турско село *Сарѫ-Ярь* (Жьлтъ Сипей). Отъ лѣво е друго турско село *Чамъ-дере* (Боровъ Доль).

Отъ тамъ излѣзъхме право възъ планината що сж зъве *Чемерна*. На сѣверна та й страна сж види Елена и колиби тѣ й. Отъ тукъ сж види Едрине, всичко тракійско поле, а въ чисто врѣме-ясно види сж и Влашко прѣзъ Дунава и край Дунава Русчукъ. Отъ друга страна сж види Сакаръ Планина. що лежи надъ Едрине. Съ Далѣ-гледъ сж види Доспатъ, Рила и др. На върха Чемерна има много натрупани камьни. кото че сж редени. Отъ къмъ слънце изгрѣва има единъ изворъ, а къмъ пладнѣ единъ источникъ (чешма), който тече изъ саморасалъ камькъ. На долнето лице има друга планина която сж зъве *Кичаста*;

на нeiж има стара крѣпость, подъ име *Шишкинъ градъ*. Къмъ слънце заходъ Твърдишка та планина.

26

Въ политѣ на Ст. Пл. е село Твърдица. Прѣзъ устье та изъ една пжтека излѣзьхме на *Докса*, и като прѣкосахме пжтеката слѣзъхме къмъ с. з. по рѣка та, - тукъ сж сьбиратъ двѣ рѣки, които носятъ имя *Твърдишкы рѣкы*. Отъ тамъ на горѣ по рѣка та сж зъве *Паскалювъ мост* .

Прѣминжхме рѣка та и излѣзьхме на *Кузосмадянскжта планина*. Тукъ има пжтека, която прѣсича планинжтж и отива за Търн. окржж. въ Еленскы колибы въ *Дрѣнта*. Отъ тамъ вървѣхме по

върха отидъхме на *Кръстата-та локва* и излѣзьхме срѣщо *Хайнъ Бовазъ*. Тукъ има пжтека, която прѣсича планина-та, иде отъ Чилинскы (Пчелинскы) ржтъ и отива въ Еланскы колибы Дрѣнта.

28

Минжхме въ сжщж тж пжтекж, олувихме по върха и сж навалихме къмъ Дрянта и отгорѣ надъ Дрянта прѣминжхме къмъ Хаинъ-Бовазъ. Тукъ е Дървентъ работенъ пжть, който прѣсичж планинж та и като иде отъ Хаинъ Бовазж отива за Търново. Като прѣминжхме пжтя, оловихме на горѣ и като излѣзъхма на Билото, олувихме възь единъ баиръ, който сж зъве *Боранова могыла*. Изподъ него има единъ източникъ.

29

Олувихме все по-върха и вървѣхме въ еднж пжтекж, която сж нарича: *Иванкова пжтека* и иде отъ Казанлжкъ (Желѣзникъ) прѣсича планинжтж и отива за въ Търново. Прѣминжхме пжтекатa и поѣхме *Маглишката* планинж, която сж нарича *„Българка.“* Отъ тамъ все по Стара планина, като вървѣхме, излѣзъхме на Енинската планина на мѣстото що сж нарича *Бидакъ*. На това мѣсто Тотю убилъ билюкбашията. Прѣминжхме прѣзъ него и стигнжхме на *Шипчянската планина* и минахме *Дупкытѣ*, *Ледница*, *Тжпанъ*, *Курвана могыла* и источника *Качица* надъ Шипка. Отъ тамъ тръгнахме къмъ

запад изъ горж тж и като прѣхвърлихме единъ голѣмъ Баирь „*Св. Никола*", слѣзъхме надъ Шипка въ пжтіж, който прѣсича планината отъ Шипка къмъ Габрово. По пжтя имаше турски стражарници на често и двѣ табии. Отъ тамъ на лѣво слѣзъхме въ единъ долъ, който държи почти 2 часа джлбокъ и стржменъ гдѣто прѣнощувахме

30

Отъ тамъ сутринь та поѣхме пакъ на другата страна все на горѣ и излѣзъхме на върха; тукъ има гора непроходима, която сж нарича *Угана* това е Габрювско окржжье.

ІУЛІЙ

1

Прѣминжхме прѣзъ планина

Патреница и отъ къмъ истькъ остава *Габровница* и *Чиль-Мандра*.

2

Излѣзъхме на *Юмрука* при Царскы тѣ кжсопахи шилета и заклахме 20 агнета. Тѣзи мѣста сж стржмны и каменисты.

3

Излѣзъхме на *Мара-Гидикъ* и отъ тамъ влѣзъхме въ долж отъ който тече водж тж къмъ Калоферскж тж планинж.

4

Излѣзъхме на Калоферс.-та планина на *Юмрука* и тукъ пихме вода отъ единъ кладенецъ слѣзъхме доло въ рѣка та (долж).

5

Отъ тамъ тръгнахме къмъ Карловското. Отъ тукъ къмъ

юго-истъкъ сж види голѣмо широко пространство Тукъ взѣхме хлѣбъ отъ Власитѣ Отъ тамъ олувихме на дѣсно и като минжхме подъ Беклемето слѣзъхме въ единъ долъ покрытъ съ борови дървета.-Тукъ сж изпрѣгна пушката на Дянка Димитрова Шипчанина и удари олово то изъ подъ силяхлжка на гл. В. въ земіжтж.—Въ него день додоха трима турци на Спиро Каракачанина на мандрата.

6

Отъ тамъ слѣзъхме все по долж и срѣщо мандра та прѣминжхме рѣката и излѣзъхме на Спировата мандра гдѣто ни обадиха че тримата турци биле единъ юзбашия и двама нефери. (солдати) които сж прѣ-

блѣкли въ тѣхни дрѣхи и отишле да ны дирятъ.

7

Тоя день *дякона В. Левскій* слѣзна въ *Карлово*. Билюкъбашія излѣзълъ съ потира да ны гони.

8

Като сж върнахме вечьрь та отъ мандрата, минахме прѣзъ Карловската пжтека и сж спуснахме по дупе въ единъ стръменъ долъ. облѣченъ съ борови дървета, гдѣто прѣнощувахме.—Тукъ слѣзъхме все влачишкомъ като сж държахме о длъгнеста та трѣва и сж хлъзгахме право на доло. Отъ тукъ вечерь та олувихме на срѣща прѣзъ единъ голѣмъ баирь и като прѣхвърлихме билото, слѣзъхме на Осьма. Тукъ сж

замѣряхме съ тримата прѣоблечени въ каракачански бѣли дрѣхи турци и ги разбихме и ранихме. Тукъ е *Чьрнія Осьмъ* и сж събира съ *Бѣлія Осьмъ:*

9

Стояхме все въ сжщж та рѣкж:

10

Излѣзьхме въ краището и сж събрахме съ *Дякона.*

12

Слѣзъхме въ устье то Троянско и прѣстояхме 2 часа до *Троянскія Монастирь.* Отъ тамъ излѣзъхме на лѣво въ горж тж.

13

Възлѣзъхме възъ върха и все по него вървѣхме.

14

Прѣминахме Троянскія входъ (тр. врата) и слѣзъхме въ тр. колибы *Бѣлій Осьмъ.*

15

Излѣзъхме на върха, прѣхвърлихме баиря и слѣзъхме въ Тетювенскѫ тѫ рѣкѫ. Отъ лѣва страна тукъ има Барутчїйница. Отъ тамъ по рѣка та на доло събира сѫ друга рѣка, що сѫ зъве *Рибарица*.

16

Слѣзъхме все изъ рѣкѫ тѫ и стигнахме на Тетювенскы колибы — туй мѣсто изъ устье то сѫ зъве *Вита* и е два часа до Тетевенъ. Тукъ сѫ разболѣ Иванъ Капетанъ. — Отъ тукъ хванахме въ устье то на срѣщу колибы тѣ.

17

Вървѣхме възъ бърдото твърдѣ малко и неможихме да вървыме по причина, че Иванъ Капитанъ сѫ разболѣ злѣ.

18

Излѣзъхме на върха на мѣсто го, което сѫ нарича *Братаница*, мѣстность твърдѣ опасна, каменыста и стрьмна. Тукъ набавихме хлѣбъ и отъ Горановитѣ говеда заклахме едно говедо и месото му изядъхме; а отъ кожата му си направихме царвули. Тука почина покойнія Ив. Капетанъ и заровихме главата му до единъ букъ на Троянската пѫтека.

19

Поѣхме планина та като прѣкосахме пѫтека та и пѫтя що прѣсичатъ планина та и отиватъ отъ *Златица* за въ Тетювенъ и излѣзъхме на билото (Златишка планина). Отъ тукъ сѫ видятъ: *Коприщенскытѣ планины*, *Петришкы тѣ*, *Пир-*

допскы тѣ. Срѣдецко то поле и планини тѣ: *Витоша, Рыла и Врачанската.*

20

Олувихме планина та къмъ западъ и като минъхме на лѣво по край единъ голѣмъ баиръ все изъ една пѫтекѫ прѣстраны излѣзъхме на една каракачанска мандра (бачія).—Тукъ сѫ събрахме съ Филипъ-Тотя Тодоровъ Воевода съ 4 другари. Отъ тамъ трѫгнахме надоло и прѣминѫхме единъ работенъ пѫтъ, който прѣсича планината и иде отъ *Златица* за *Етрополе* и излѣзъхме на Етрополска та планина на мѣстноста *Бобата*-добро съ камьне окрѫжено мѣсто.

21

Прѣдъ зоря отидъхме на ед-

ны тур. овны да набавиме хлѣбъ. Това мѣсто бѣше завардено отъ единъ Билюкъ башія и Златишкія Мидюринъ съ 40 душщы потера; тукъ сѫ ударихме ненадѣйно съ тѣхъ и като ранихме Мидюрина и други нѣколко, разбихме гы и имъ взѣхме три коня съ всичкы накиты, орѫжье и даже феса и кундуритѣ и чорапитѣ на Мидюрина, разбѣгаха сѫ. Отъ тамъ хванахме по вьрха за да сѫ успокоиме на нѣкое добро мѣсто и като вървѣхме изъ пѫтіѫ ударихме врьхъ потера та; нъ щомъ ны опазиха, несмѣиха да хвьрлятъ; а ны сѫ оттѣглихме на лѣво въ планинѫтѫ и като сѣдахме до пладнѣ, събра сѫ потера та и до вечерьта 2 ч. по т. като сѫ бихме,

убихме Софійскія билюкъ башія, който бѣше и на мандрата и като ранихме нѣколко отъ тѣхъ, разбѣгаха сѫ. Вечьрь та слѣдъ 2 ч. отъ мрькваньe, прѣхвьрлихме прѣзъ върха на единъ голѣмъ баирь и слѣзъхме къмъ Етрополското орѫжьe на пѫтека та къмъ *Араба-Конакъ* (Коларско то почивало) Отъ къмъ западъ остава *Мургашъ*.

22

Прѣзъ деня вървѣхме все прѣзъ гора та и стигнахме на Коловоза-Коларското почивало, тукъ има двѣ стражарници. Отъ тука все изъ устье то додъхме до селото Врачешъ.

23

Извыхме сѫ на лѣво и поѣхме Врачешка та планина-една пѫтекѫ, която иде отъ

Срѣдецъ и който прѣсича планината отива къмъ Плѣвенъ. Туй мѣсто на върха сж зъве *Поглавецъ*. Надолѣ тече рѣка, която сж стича въ *Искаръ*. Вървѣхме все по върха. Отъ лѣво е село *Буковецъ*.

24

Искачихме сж на върхъ планина та *Ржжана*. Отъ тамъ сж навалихме къмъ *Искаръ*.

25

Слѣзъхме къмъ Ржжанскытѣ колибы и като вървехме изъ устието изпрѣгна сж пушка та на Христо Градеченина (Хаджи Сеидъ) та удари Ивана Сапунова Казанлжчанинъ въ деснжтж ржкж и іж прѣби прѣзъ кость та. Тука отъ дѣсно е *Манастирь Св. Богородица*, а отъ лѣво село *Зеренино*.

26

Прѣминжхме Искаръ и като сж обувахме на срѣщж ны доди потера отъ 30—40 черкези, нъ сж разминахме безъ да сж одариме. Тука си изгубихме далѣ гледа и сж върна Иванъ Черногореца та го намѣри.

27

Излѣзохме на Врачанската планина и ходихме все по былото.

28

Прѣвалихме въ мѣстноста *Пжрсовы могылы*—мѣсто съвсѣмъ безводно—тукъ единъ дърводѣлецъ ны донесе едно буре вода отъ полов. ч. мѣсто.

29

Прѣминжхме по край *Дупни връхъ* и отгорѣ надъ селото изъ единъ пжть излѣзъхме на

върха. Тукъ сж загуби *Т*урчинъ Колю. Се на това мѣсто, казаха ны, че излѣзла потера и ны сж отбыхме на дѣсно къмъ *Берковица*, като вървѣхме изъ пжтя, който води отъ Вратца за Берковица и Клисура. Прѣзъ нощь та слѣзъхме въ *Дървенж Клисурж* и прѣзъ срѣдъ селото до една воденица, като минахме по моста, излѣзъхме надъ Клисура, прѣхвърлихме долътъ и прѣстояхме въ единъ гжстакъ.

30

Надъ вечьрь излѣзъхме на Клисурска та мандра и проводихме въ селото за хлѣбъ. Селяны тѣ Илия. Ангелъ, *Т*рифонъ, Коца, Иванъ и други явили въ Берковица на владика та. а послѣдный на правителството.

31

Сутринь та извѣстени, отъ единъ пушко метъ отъ мадрата*), че иде потера ны бѣхме сж отдалечыли, когато прѣдвождана отъ владиката, кадията и каймакамина потерата излизаше отъ Берковица. ный ги гледахме и сж отдалечихме въ острый върхъ надъ Клисура. Прѣзъ нощьта възлѣзъхме на върха, гдѣто намѣрихме търговскы овны отъ Копривщица, отъ които взѣхме три овны и 40 оки брашно и като възлизахме по върха къмъ горж тж чухме на прѣдъ ны гърмель отъ пушкы, тогава сж отбихме

*) Навърно мандрата, а погрѣшно написано въ оргинала мадрата.

Ред.

на дѣсно въ горѫ тѫ дѣто и прѣнощувахме.

АВГУСТЪ

1

Опекохме овнитѣ и хлѣба и като сѫ нахранихме добрѣ, оттѣглихме сѫ въ гората и спахме.

2

Въ тоя день ни валя добъръ дъждъ. Слѣдъ обѣдъ прѣминахме тритѣ чуки.

3

Прѣхвърлихме планина та и слѣзъхме въ *Топли долъ* срѣщу *Бабинъ зѫбъ*, Тукъ сѫ загуби Христо Градечанина (Хаджи Сеидъ).

4

Влѣзохме въ Сърбската граница прѣзъ върха Св. Никола и Иванова ливада. Тука успо-

редно съ границата върви ко-
лелешки пѫть, който отива отъ
Видинъ за Нишъ и обратно.

5

Тоя день прѣстояхме при
сърбскыйтѣ булю баша (старши
стражарь пограниченъ), гдѣто
ни донесоха хлѣбъ за яденіе
и пристигна една часть народ-
на войска.

6

Придружени отъ народна та
войска и срьбскій капитанъ съ
пушченъ грьмъ прѣминахме
скалиститѣ тѣснини на *Камени-
ца* и стигнахме въ *Каменичкій
Манастиръ*, дѣто бѣхме угос-
тени

7.

Трьгнахме за Княжевецъ. Ка-
то приближихме, натоварихме
си орѫжіето въ една кола и

вечьрьта влѣзохме въ градътъ, дѣто прѣсѣдѣхме 7-8 дни. За пристиганіето ни съобщихме въ Букурещъ телеграфическы. Въ отговоръ получихме извѣстіе, че Г. С. Раковскіи са поболялъ.

15

Изпратихме всички момци за въ Ромънія, защото въ Сьрбія нѣмаше възможность да стоіжтъ нито пакъ работа да са прѣхранвать; като съврѣменно пратихме писмо по Бойко Нешовъ за Груе на Теофара въ Бероновата Мушія, въ Краіова до Петра Куцатьря и въ Букурещъ до Н. Балканскій и Хр. Георгіевъ.

16.

Войводата съ Главнійтъ писарь Ив. П. Хр. Кжршовскій и Ив. Зерделійскій ходихме да си вземаме „сбогомъ“ отъ позна-

ти и пріятели и като разпорѣдихме да се лѣкува въ Болницата ранената ржка на Ив. Сапуновъ, когото оставихме тамъ, приготвихме сж за пжть.

17

Тръгнахме за Бѣлградъ гдѣто сърбското правителство повика Панаіотъ Войвода за което телеграфически съобщихме на Н. Балканскій и той ни съвѣтва да отидеме.

20

Стигнахме въ Бѣлградъ и почнахме да дѣйствуваме за събираніе избѣгалитѣ изъ България момчета да влѣзатъ въ Българската легія.

25

Ив. П. Хр. Кжршовскій и дякона Василъ Левскіи влѣзнахж въ легіята за насърдченіе

на младитѣ Българчита.

Гл. писарь: И. П. ХР. КЖРШОВСКИ.

—о—

23

ЗАКОНЪ НА ПАНАЙОТЪ ХИТОВАТА ЧЕТА, НАМѢРЕНЪ ВЪ АРХИВАТА НА ГЛ. ПИСАРЬ НА ЧЕТАТА ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ:

ЗАКОНЪ ЗА БЪЛГ. НАРОДНО ВЪСТАНІЕ ПО КОЙТО ЩЕ ДА СЯ УПРАВЛЯВА БЪЛГАРСКА ТА НАРОДНА ВОЙСКА ВЪ 1867 год.

1

Българска та народна войска коя то ще да вземне участіе въ

Българско то народ. въстаніе за освобожденіе на Българія, ще да ся управлява отъ единъ Главенъ Военода и други четыри второ стъпенны Воеводы, съ по единъ намяноносецъ. Четыртѣхъ второ стъпенны Воеводы, щжтъ да бждѫтъ покорны въ всичко на гл. Воевода а всѣки единъ знамяноносецъ ще да бжде покоренъ на воеводата си. Други тѣ пакъ третьостъпенны Воеводы, колко то и да сж, щжтъ да бждѫтъ покорны на четыртѣхъ второстъпенны Воеводы въ всичко.

2

Главнія Воевода и второстъпенны тѣ Воеводи, щжтъ да ся назначаватъ отъ общото

събраніе по вышегласіе. А третьостьпенны тѣ Воев, сжщо и знаменоносцы тѣ имъ, щжтъ да ся опрѣдѣлятъ отъ глав. Воевода, на кому то подъ ураленіе то ще да бжде всичката народна войска.

3

Ввѣки Воевода е длъженъ да направи единъ редовенъ списакъ за снжзи войска що ся намѣрва подъ негово управленіе, въ който ще да е записано всѣкому: 1во. Имято, прѣзимято, прѣкора, мѣсторождешіе то му и жененъ ли е или нѣ. 2ро. Ще да саблича всѣкиго безъ разлика, и ще да прѣгледва добрѣ да не бы нѣкой да е обрѣзанъ т. е нѣкой Турченъ

да не бы ся вмжкналъ помѣжду нар. войска, да прѣгледва работы тѣ и ги издаде, туй ща ся испълнява най строго за онези, кои то нови дохождатъ и сж непознати, или съмнителны.

4

Всѣки воевода е длъженъ да закьлне дружината си, що е подъ негово управленіе, като имъ прѣдложи слѣдны тѣ святи длъжностьі. отъ които всѣки единъ трѣбва съ клѣтва да ся отрече: *1* во. Отъ пiянство; 2ро. отъ лжжа, 3то. отъ курварство; а еще повѣче, отъ нападаніе на честьта на жьнскія полъ, отъ каквж то и да е народность; 4то. отъ кражба мѣжду дружината; 5 то. Да бжде въ

всичко послушливъ на воевода-та и знамяноносеца си; 6 то. Да не прави никакво разногласіе, чрѣзъ раздорни клюки и клевети мѣжду дружина та; 7 мо. Да нѣма никакво право, да си отмьстява, ако бы нѣкой да го обезчьсти, или съ нѣщо обыды; нъ да ся жалова на воевода та си; 8 мо. Да неможи съ никакъвъ начинъ да ся отдѣли или побѣгне отъ Бълг. народна войска, безъ дозволеніе то на гл. воевода и 9 то. Да бжде задоволенъ, на онжзи заплата, която намѣри заправо да му даде Гл. Воевода.

Който прѣстжпи единъ отъ тѣзичленове на закона, ще да ся накаже спорѣдъ закона, съ смьртно наказаніе.

5

Всичкы тѣ воеводы сж длъжни да слѣдватъ, наставленіята на главнія воевода.

6

Въ първото избухваніе на въстаніето, като ся прѣглѣда колко военна сила има, Главнія воевода е длъженъ, да іж расподѣли и распорѣди, на петь главны отдѣленія. Първото и най главно отъ пять-тѣхъ отдѣленія, ще бжде всѣкога опрѣдѣленно да пази срѣдоточіето, гдѣто го изискатъ обстоятелствата. Отъ останали тѣ четыры отдѣленія, двѣтѣ щжтъ да поемнжтъ западно направленіе, отъ двѣтѣ страны по полытѣ на Стара Планина; а

другытѣ двѣ щжтъ поѣмнатъ Источно направленіе сжщо отъ двѣ тѣ страны, по полы тѣ на Стара-Планина.

Тѣзи четыры отдѣленія, щжтъ да бждатъ прѣдвождани отъ четыр тѣхъ второстьпенны воеводи, които щжтъ да сж подъ управленіе то на гл. воевода. А всичкы тѣ пакъ третьостьпенны воеводы, щжтъ да бждатъ, подъ управленіе то на четыр тѣхъ второстьпенны воеводы.

7

Всичкы тѣ воеводы отъ който стьпень и да сж, безъ различіе, щомъ влѣзатъ въ нѣкой гардъ или село, и го обладаятъ, щжтъ поздравятъ народа, отъ обществото на на-

родното въстаніе и отъ сичкы тѣ народны воеводы и Бълг. юнаци, и щжтъ го приканіжтъ да взѣмне. участіе въ нардоното движеніе. былъ съ оржжіе, билъ безъ оржжіе. Въ противянъ случай ако бы нѣкой ся противилъ на туй народно позыванье; длъжни сж воеводы тѣ безъ друго да го застрѣлятъ. За да не бы пакъ останалъ, той градъ или то село, въ безъ порядъкъ, длъжни сж воеводы тѣ. да опрѣдѣлятъ по единъ по опитенъ челѣкъ отъ народната войска, и по единъ или двама, отъ по опытны тѣ граждаты или селяны, кои то да управляватъ тѣхъ мѣста за врѣмя. и да ся стараятъ да запазватъ останали тѣ домородства, и да испълняватъ що то

имъ ся заповѣда отъ воеводытѣ.

8

Всички тѣ воеводы сѫ длъжны, слѣдъ завладѣчіе то на нѣкой градъ или село, ако видятъ че гы нападне голѣма непріятелска сила, и че не щѫтъ могѫтъ да противостоіжтъ, да го испразднятъ, до колко то ся може, и домородства та да испроводіжтъ въ срѣдоточіето; а пакъ града или село то да го изгоріжтъ, и да ся оттеглятъ незадь.

9

Всичкытѣ воеводы сѫ длъжни, да прѣдизвѣстяватъ, единъ на други всичкы тѣ минутны приключенія, щото имъ ся слу-

чаватъ. Н. Пр. Третьостьпенны тѣ воеводы да прѣдизвѣстяватъ всичко на второстьпенны тѣ; а второстьпенны тѣ на Главнія воевода; а пакъ Главнія воевода—гдѣто е нѫждно.

10

Всѣки единъ воевода длъженъ е да избира, всѣкиги по четворица храбри юнацы, за помощницы на знаменоносеца; за да пазятъ строго народнія знамень. И въ сѫщо то врѣмя, ако бы падналъ знаменоносеца да застѫпватъ неговото мѣсто.

11

Ако бы ся появилъ другы нѣкой воевода, безъ да има

споразумѣніе съ глав. воевода, и безъ да е подчиненъ на този законъ; и като му ся прѣдложи, да ся подчини подъ управленіе то на Глав. воевода, и да пріемне закона; ако бы ся противилъ въ такъвзи случаи, длъжни всичкы тѣ воеводи чрѣзъ повѣлѣніе то на глав. воевода, да го нападнатъ и разбіїжтъ до División кракъ.

12

Никой второсьпенны или третьостьпенны воевода. нѣма право да застрѣля нѣкой законопрѣстжпникъ, безъ разрѣшеніе то на Глав. воевода. А пакъ нѣкое прѣдателско лице, было отъ дружина та на нѣкой воевода, было страненъ; щомъ ся

олуви, длъженъ е воевода та да го испыта добрѣ; и съ испыта му заедно, подъ най строга стража да го испроводи въ срѣдоточіе то при Гл. воевода.

13

Ако бы нѣкой отъ народната войска, когато е опрѣдѣленъ на стража, пропустне нѣкое непознато лице да прѣмине прѣзъ запазената линія, или отъ нерадѣніе (безгрыжіе), или подкупенъ съ пари; Сѫщо и кога кара нѣкого отъ единъ воевода при други, и ся случи да избѣгне или подкупенъ го испустне, ще да пріемне смъртно наказаніе.

14

Въ случай на умиранѣ (ко-

ето недай Бдже!) на Гл. воевода, второстьпеннія най опытенъ воевода, когото ще избере общината по вышегласіе, ще да постжпи на негово мѣсто и ще да слѣдва сжщія неговъ ходъ, порѣдь примѣра на работы тѣ кои то той е вършилъ

15

*В*сичкы тѣ воеводы сж длъжны на първія позывъ (повыкванье) на Гл. воевода, да ся притичатъ незабавно на мѣсто то кое то той имъ опрѣдѣли, освѣнъ въ случай, ако не е възможно. Ако ли си докаже, че нѣкой отъ тѣхъ, който е можилъ и е ималъ врѣмя; нъ не е послушалъ гози позывъ, и нерачилъ да испълни запо-

вѣдь та на Гл. воевода; той въ такъвзи случай ще да ся счита за народенъ прѣдатель, и ще ся наказва съ смьрсно наказаніе.

16

Главнія воевода който ще да ся намѣрва въ срѣдоточіе то, ще да бжде задлъженъ да подпомага другитѣ четыри главны отдѣленія; както съ войска, тъй сжщо и съ други потрѣбы.

17

Всичкы тѣ второсьпенны и третьостьпенны воеводы, колкото добывка набавятъ и отнематъ отъ неприятеля, освѣнъ като [си оставятъ до колкото имъ е нжждно, останалата добывка, каква тс и да е, както:

пари, дрѣхы, бакжрь, коля, оржжіе, храна, быволи, волови, овце, кози и др. т. щжтъ да ги испроваждътъ въ срѣдоточіето, до Главнія воевода.

18

Всѣки воевода, е длъженъ да забрани строго на хората си; въ нападаніе то на нѣкой градъ или село, всѣки единъ да гледа да испълнява длъжность та, която прилича на единъ войникъ, и никой да не ся осжди и дързне да взѣмне нѣщо плячка, нити една игла, даже и прѣзъ злато и срѣбро или и пари да дази, до като неся освои обсадено то, или нападнато то мѣсто то; Нъ и тогази пакъ съ повѣлѣніето на воевода та, слѣдъ поставяніе то на стражи тѣ, гдѣ-

то е нжждно, ще имъ ся дозволи, и кой каквато, и щото плячка иабави длъженъ е да іж отнесе на онуй мѣсто, което ще имъ опрѣдѣли воеводата.

ОБРЯДЪ НА СМЬРТНАТА КЛѢТВА.

На мѣсто то гдѣто ще да ся изъършва клѣтвата, ще да ся постави единъ столъ, къмъ Истъкъ. На него отгорѣ ще да ся положи отъ дѣсна страна, чьстнія кръстъ, а отъ лѣва—Св. Благовѣствуваніе, и щжтъ да ся запаліжтъ три свѣщи, Напрѣдъ стола ще да стои, който ще да ся кьлне (или които щжтъ да ся кьлнатъ) обьрнатъ съ лице къмъ Истъкъ. Дѣсната му ржка ще бжде положена на кръста; а лѣвата на Св. Бла-

говѣствуваніе. А пакъ отъ дѣсната и лѣвата му странѣ, щѫтъ да стоіѫтъ двама воеводы, или знамяноносцы, или двама избрани момцы отъ заклѣтытѣ, съ голы ножове сключени надъ главата му. А друго едно трето лице (ако бы да нѣма священникъ) ще да застѫпва мѣсто то на священниха, и ще чете клѣтвата грьмогласно. А пакъ онзи, който ще да ся кълне, ще да изговаря слѣдъ него, рѣчь по рѣчь, всичката клѣтва.

СМЪРТНА КЛЪТВА.

Заклѣвамъ ся днесь прѣдъ Бога, на чьстнія крьсть и на Св. Благовѣствуваніе, какъ щѫ одьржа и испълня всичкы тѣ Святи обвязанности, които мы ся съобщиха и четоха въ зако-

нѫ. И всичко щото ся касае за достигванье то, на обща та народна цѣль. Нека мы бѫдѫтъ свидѣтелы, на смьртна та клѣтва. както свѣтло то слънце отъ небето; тѫй сѫщо и льва въ народнія знамень. А пакъ въ прѣстѫпваніе на клѣтвата мы нека храбритѣ юнацы, съ остри тѣ ножове мы бѫдѫтъ праведны казеителы. Аминъ.

Като ся свьрши клѣтвата, заклѣтія ще ся прѣкрьсти три пѫти, и ще цѣлуни чьстнія крьсть и Св. Благовѣствуваніе; а свидѣтелы тѣ на клѣтвата му щѫтъ го поздравятъ Братскы, съ цѣлувка по уста та.

Съчиненъ въ Старѫ-Планинѫ на мѣстото що ся нарича *Българка*, на западъ въ усой-

нжтж, два часа разстояніе на Сѣверъ отъ Сливянъ, 1867 г. Маіа 28-ій.

Глав. Писарь на Народ. Бълг. движеніе:

И. П. Х. Кжршовскы Ел. *)

Глав. Воевода: *П. Хитовъ.*

*) Еленчанинъ.

Бѣлѣжка. — Думитѣ главенъ воевода и воевода въ закона сж написани съ главни букви Г и В.

Ред.

24

ПОЗИВЪ НАПИСАНЪ ОТЪ * — НАВѢРНО ОТЪ БЪЛГАРСКИЯ ЦЕНТРАЛЕНЪ РЕВОЛЮЦИОНЕНЪ КОМИТЕТЪ. НАПЕЧАТАНЪ СЪ ГАР-

МОНДЪ НА БѢЛА ДЕБЕЛА ХАРТИЯ, ФОРМАТЪ 31-46 С. М. НАМѢРЕНЪ ВЪ АРХИВА НА ПОКОЙНИЯ САВА П. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ ГР. ЕЛЕНА.

БЪЛГАРІЯ
КЪМЪ
СЫНОВЕТѢ СИ.

Чада! Що Вы днесьноситѣ имя то Българы, остало Вамъ отъ предѣды Вы, кои сѫмь азъ тъй нѣжно пытала въ оныя стары дѫбравы, гдѣ тыхый зефирь тѣхъ веселѣше, гдѣ сладко-безцѣнна свобода владѣеше, гдѣ нито духъ варварскій сѫ приближаваше за гдѣто неможете мысля, нито си въображи за изящность та, що въ славныя нашь Балканъ сѫществуваше въ оныя свободны намъ

врѣмена. кои сѫ добрѣ упознаты на всичка почти вселѣнна*)

Чада! Владѣтели тѣ Вы търсятъ днесь да погубятъ потъпчятъ Вашя та драгоцѣнна народность, бывше нѣвгашь славна побѣдителка даже и на най просвѣщенны тѣ днешны народы, що Исторія та ясно показва, кога цѣла Европа отъ меня трѣперала. Затова хвьрлѣте моля Вы единъ поглѣдъ отгорѣ ми, поглѣдъ, думамъ, чада мои съ сьлзы придружены съ искры огненны, искры, които

*) Съ исключеніе само на оныя, що непознаватъ истина та на исторія та и нейна та важность или пѫкъ на които тъй понася да сѫ смѫлчаватъ въ днешны тѣ врѣмена, едны по небрѣженіе, други по неблагодарность, завистъ, и пр.

даватъ поводъ за да потрьпне сѣко българско тѣло, въ жилы тѣ на което ся превьрта чиста та моя кръвчица, коя сьмь азъ тъй скѫпо пролѣла за да Васъ отъ робство избавя и за да Вы направя да узнаете, що сте имя мое носили и що е негова драгоцѣнность А то ! ! по злащастію биде обратно, сир. Вази въ робство оставихъ да подъ тѣжко иго Вые охкате отъ V близо вѣкове, въ които сте достигнали Вые да забравите минало то мое цвѣтуще състоянье, както и предѣдно то Вы. А пакъ днесь чада мои! не Вы ли баримъ косми настрьхвать не Ви ли сѫ баримъ тупканія та на сърдца та умножавать, като мя глѣдате сега тъй злѣ испаднала, злѣ погинала и тѣжко наране-

на отъ чюдовыщны мы врагове, кои сж мя докарали горѣщи-кървавы сьлзы да проливамъ и дни тѣ си безъ полза да пре-карвамъ. Бѣдна азъ! Да ли на свѣта и азъ несьмь владала и ся славила между народы?!

Вамъ думамъ, чада мои, сеп-нетя сж и вижте въ какво по-ложенье плачевно сте достиг-нали по причина на несъглвсіе то, що Вы е обладало до тол-ко, щото едны повлѣчены отъ корыстолюбія сж достигнали днесь Ваши придатели, турски шпіоны.

Бывшіи ми чада! Защо мя днесь докарвате въ таквози зло положенье, коя мя прави да отдамъ Вамъ найлюты тѣ си клѣтвы, незнайтели Вые че су-етны тѣ Азіятскы обѣщанія сж

вѣчна гибель Ваша? не мыслите ли, че срѣбро то за което Вые продавате моя та скжпа кръвь що сж преобрьща въ жилы тѣ на Ваши единоутробны братья: неще Вы заслужи, освѣнь да почерне лица та Вы предъ свѣта и да направи тѣла та Вы нетлѣпны. Или поне то мыслите че вѣчно ще живѣете съ тыя наши врагове, които Вы тъй злѣ ласкаятъ и Вы сж направили до толкось нечувствителны, развртны и безсовѣстны; що то да не осѣщате какъ кръвь та Вы, която е была моя, достигнала е да извѣтрѣе и да ся умьрси съ кръвь поганска. Но! при всичко това, бждѣте увѣрены, че плїощесты тѣ кръвавы частицы на чада та ми, които *Вые* правите да ся не-

надѣйно съсырватъ въ четырьтѣхъ отзыва на сьрца та имъ и въ остатока на жилы тѣ имъ неще да престанатъ отъ да люто кълнѫтъ Ваша та безцѣнна бѫдѫщность почернена и умьрсена отъ всѣко Агарянско ласканіе. Да ли Вые мыслите, че ще можете нѣкакси противостои на звукатъ грьмовный, произнесенъ отъ народъ, кой то ся счита до 7,000.000? Или Вые незнаете че гласатъ на народа е гласъ Божіи! Или пѫкъ мыслите че Ваши тѣ дѣла сѫ непознаты отъ народа тъ! Никакъ! Никакъ!

Дѣла та Вы сѫ познати и лица та Вы сѫ открыти, зато добрѣ Васъ въ покаянье не видя грьмогласно вьрху Вы, ще Выкамъ: три клѣты да бѫдѫтъ

душы тѣ Вы, харамъ да Вы е кѫрма та, що сте отъ меня сукали.

А пакъ Вые идтиныя синове мои, що добрѣ познавате днѣшно то положенье на отечество то си, недѣйте вече очаква нищо друго, освѣнь оно ще е най свѣто, най драгоцѣнно и най славно: за да умрѣ човѣкъ за отечество, съ което Вые ще избавите Вашя тя страдающа майка отъ тѣжко то Агарянско иго. Ще ли Вые глѣдате хляднокръвно брат я та си да страдатъ праведно въ оныя влажны подземны тъмницы, непронизимы отъ слънчевы тѣ свѣтлы зары, гдѣто въздухъ не ся проминува отъ много даже годины. Да ли ся обаче тѣзи мѫченiя та, които Вы сѫ тъй

заплашили да сте тъй посърхнали и да сте ся отчаяли? Защо неземнете примѣръ баримъ отъ Ваши тѣ ближны и едноплеменыя братья. Ромжны, Сърбы, Черногорци и пр. и да видите, че безъ страданья и кръвопролитія свобода ся недобыва. Зато бодры бждѣте впрочемъ чада мои и покажете сж че сте достойны потомцы на славны тѣ Ваши прадѣды: Крума, Бориса, Асѣня и пр., и жертвувайте даже най скжпоцѣнно то си на свѣтъ нѣщо за да мень отъ робство избавите. Сепнете сж дордѣ е врѣме, що днесъ цѣла Европа е въ расположеьне да ся притече за освобождеиье Ваше. За то синца изведнъжъ избухнете като единъ подземно-въздушный вол-

канъ въ срѣдата на милото Вы отечество, въ оныя красны ливады, гдѣ зефир Васъ ще наслажда и тогасъ постоянствувайте дору даже и най послѣдня капка кръв изгубете, която ще заслужи да умые моитѣ тѣжки раны и за които сама тя быва лѣкъ (цѣръ).

Чада! Недѣйте мысли, че ще бѫдѣте съвсѣмъ осѫмотены и безъ помощъ както е было въ други нѣкои случаи. А, не! не! Друга е днѣшнята епоха въ която всѣко живуще ся счита за щастливо. За то внимайте добрѣ да не бы нѣкъкъ Вы измами както други пѫти съ нѣкаквы суетны обѣщанія отъ които сте Вы доволно сытни; кажете съ дързост на обѣщающыя Вы, че съ друго днесь

не сѫ задоволяме, освѣн съ хорѫгвоносцы предъ насъ. които ны е исполински ще слѣдваме чи макарь отъ кръвь та наша и рѣкы да протекѫтъ.

А ты славна Христіянско Европо! защо ли тъй хладнокръвно глѣдашъ на страданія та и кръвопролитія та праведны на сынове тѣ ми отъ мръсно то Агарянско плѣме, което почернива просвѣщенна та Европа предъ лице то на Бога. То немылостиво гори тѣла та на чада та ми, като ги засыпва съ варъ, неогасенъ и послѣ облѣны съ вода, на който вар, негасенъ, физико химическото кипѣн е добрѣ упознавате, сѫщо и неговото дѣйствіе върху организма тъ! Погледни прочее днесъ съ Христіянски поглѣдъ

на мои тѣ кървавы сьлзы, що проливамъ предъ тебь и предъ Всевышныя тъ за улѣкчение на мои тѣ страданья.

Кьмъ Васъ повтарямъ и обрьщамъ, чада мои, моятъ растреперанъ гласъ и Вы съвѣтвамъ да ся твьрдо между си сговорите народны хвалны пѣсны запѣете, като си наумъ докарате, що нема вече друго за Васъ спасенье, освѣнь смьрть да претьрпите за да отечество то си отъ робство избавите. Да не мыслите че ще можете продьлжава живота тъ си изъ между тѣзи наши врагове, както е было до сега. Не! Не! Само тогась, ако вси Турцы быхте станали. Недѣйте чада мои ся увѣрава никакъ, на онова, що Вы предлагатъ. Вые добрѣ позна-

вате въ какво подозрѣніе сѫ отъ тѣхъ намирате. Вые всичкы добрѣ знаете, колко младѣжи отъ братья та Вы сѫ изоставили бащини тѣ Вы огнища и ся скитатъ насамъ-нататъкъ безъ да виждатъ бѣлъ свѣтъ; други пакъ въ заточенье изъ Азіятски тѣ пустины охкатъ по причина, че быле ушь бунтовници и незнамъ що, а пакъ отъ останалы тѣ васъ не видѣте ли, че щомь нѣкой ся поубразува и начне да отличава ще е свобода и що е робство, да отличава думамъ бѣло то отъ чьрно то, тугакси поганцы ся противо му дигатъ, или въ домъ неговъ гу нападатъ, или пакъ отвънь градъ ако онъ излѣзе, ся испращать нѣколко читацы въоружаны за да имѣнье то му

убыратъ, що е той съ мѫка спечелилъ, та и най послѣ и отъ животъ го лишяватъ. Тыя ли сѫ добрины тѣ, сынове мои на които Вые ся очахвате? Като имате Вые за примѣръ тыя предъ очи си, защо ся потайвате еще за да не отправите вашія тъ гласъ къмъ цѣла почти Европа, която вынаги показва, че желае успѣха тъ въ образованость та на всѣка народность? Но да ли впрочемъ не знае Европа какъвь успѣхъ може да земне единъ народъ тъй задушенъ и сокрушенъ между тигрски тѣ нокте на Агарянина, какво то е Вашето днесь положенье? Да ли она не вижда сѣко едно даже най малко злодѣянье на поганцытѣ? Да ли не знае она, че бла-

годарителны тѣ писма и протесты, що Турція отправа предъ свѣта тъ сж зеты насилственно отъ Българскія тъ народъ кой-то бѣдны неможе никакъ ся възпротиви на това варварско правытелство? Ахъ! ТЯ твърдѣ добрѣ знае, че всѣкъ Българинъ, кой-то неподпише онова, което му ся отправя, быва тутакси затворенъ отъ мѣстны тѣ началницы, най послѣ усжденъ на смърть или пратенъ въ заточенье.

Сички тѣ тыя тѣбь сж добрѣ упознаты Християнска Европо, простри прочее милостиво, сылна та твоя дѣсница къмъ сынове тѣ ми, чуй тѣхны тѣ жалостны ежедневны плачове, и по улѣкчи ги за да ся и тѣ наслаждаватъ съ плода тъ на

свобода та въ тойзи златенъ вѣкъ на просвѣщенье то, и за да Всевышныя тъ молятъ за твсе то славно дългодѣнствіе сега, за всѣкога и до край. Аминь!

Юлія 1867.

ЛЕЙПЦИГЪ. *

25

ПОЗИВЪ ОТЪ ПРИВРЕМЕННОТО ПРАВИТЕЛСТВО, ИЗДАДЕНЪ ВЪ СТАРА ПЛАНИНА, БЕЗЪ ДАТА, НАМѢРЕНЪ ВЪ АРХИВА НА ПОКОЙНИЯ ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ.

БРАТІЯ БЪЛГАРЕ!

Тѣглила та причиняемы на насъ отъ турско то правителство станѫхѫ вечь несносны. То вмѣсто да облѣгчява наше-

то състояніе, отъ день на день го прави по нетьрпимо: отъ всичко това нѣма друго спасеніе, освѣнъ да станемъ и съ оржжіе въ ржкж да диримъ свои ты права и свобода.

Ето ныи ви показваме пресвятъ примѣръ за това като ся хващаме за оржжіе. слѣд. послѣдваите ны ще бждите достойни потомцы на наши ты славны прадѣды: Крума, Бориса Симеона и пр. кои то никакъ не търпяхж чуждо то срамно и низко за човѣка иго.

Не надяваите ся никому да дойде да вы освободи седѣщицъ съ сгърнжти ржцѣ! Не слушаите ничій съвѣты. а само и само надѣжда та ви да бжде основана на ваши ты юнашкы ржцѣ. зачто то тыи сж истины и вѣрны

вы пріятель и помощникъ, кой то ще вы помогне и избаве.

Братія! врѣмя то е дошло и ни выка да си диримъ наши ти права. Нека го послушяме и ся покажемъ прѣдъ, свѣта народъ, достоенъ за свободѫ.

На всякого былъ отъ каква и да е народность па и на самый Турчинъ седѣщицъ мирно ще бѫде почетенѫ както: честь та му, имото му, тъй сѫщо и негова та вѣра. Намѣреніе то ни е да изгонимъ несносно то злоупотрѣбленіе и да си добіемъ народны ты права и свободѫ тѫ.

Братія! злато-грывый львъ реве изъ Балкана и ны выка! Нѣка всичкы ся притечемъ подъ неповыя прѣпорецъ и съгласно съ едны уста извик-

немъ: свобода или смъртъ.

ПРИВРѢМЕНО-ТО ПРАВИТЕЛСТВО.

Стара-Планина.

БѢЛѢЖКА. Въ коя година е написанъ този позивъ не се знае, понеже е безъ дата. Сжщия позивъ намѣрихме обнародванъ въ в. „ДУНАВСКА ЗОРА„ брой 35 отъ 20 юлія 1868.

26

ВЪЗВАНИЕ, ИЗДАГЕНО ОТЪ ПРИВРѢМЕННОТО ПРАВИТЕЛСТВО ВЪ БАЛКАНА И НАПЕЧАТАНО, ВѢРОЯТНО, ВЪ ПЕЧАТНИЦАТА НА ЛЮБЕНЪ КАРАВЕЛОВЪ ВЪ БУКУРЕЩЪ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ПОКОЙНИЯ МАРИНЪ ЦОНЗОРОВЪ ВЪ ЛѢСКОВЕЦЪ:

КЪМЪ БЪЛГАРСКИ НАРОДЪ

Българине! Сичко онова кое-

то бѣше най свято. най мило и драго на твой злощастенъ родъ, днесъ е осквьрнено, потжпкано, пеазено. Твоята свята вѣра страда, съ твоето щастіе бѣсній паша ся располага, твоята честь отъ сурова сила ся гази, въ твоята кжща усойна зжмя отровя доморудіето ти, дѣцата ти; много чадати вечъ зарази съ смьртоносното си джханіе заразающитѣ души; бѣснѣе това клѣто чудовище като нигде на свѣта. Охъ! ты горко усѣщашь това, тжжній Българине! Нъ пакъ твойтѣ сълзи, твойти, тжжби, твойтѣ молби нѣкакъ ти не помагать. защото сж глухи за твойтѣ неисказани тамъ тѣглила, дѣто бы могли твоята сждба да поправіжть. Горчивіятъ опытъ тя учи.

щото на нищо да ся ненадявашь отъ султанитѣ и неговитѣ лжж-ливи съвѣтници!

Сѣки народъ заслужва сждбата която подѣля. Само робътъ ся оставя доброволно на своята сждба. Покажетѣ, о българи, че не сте сътворѣни само да робувате, покажете че сте достойни сынове на вашитѣ славни бащи, покажете, че въ вашитѣ жили тѣче още по нѣкоiж капчица отъ Крумовiй и Симеоновiй народъ!

Станете братя Българи! хванете коси, ножове, сопи и отмжстете си и избавете ся отъ срамотното робство!

Облѣгнете ся само въ себе си и въ вашата сила, седемь милiоно народъ сте, портата е расърѣперена, слиба, умаломоще-

на; вашитѣ братія които съ васъ страдаіжтъ толкосъ вѣкове ще ви помоінжть да смажите на клѣтата зжмя клѣтата глава: Всевышній Богъ, отмжстителятъ на потжпканитѣ народи ще отмжсти и Васъ!—

А вій братія на Мохамедовата вѣра, дѣ сж вашитѣ правдини съ които ся наслаждавате? —Дѣ е вашій имотъ който сте имали? Какво сте придобили като проливате всякоги непрѣстанно кръвь? И вій сте, братія погазени, излъгани както и ній. Сичко що сте имали нѣкогашь, е измрѣло въ безправеднана дрьжава, дѣто владѣятъ на силство и сила, власть и заповѣдь, а не право и праведность, начяло и праведно понятіе. . .

Богъ е осѫдилъ васъ и насъ, и ній невидиме друго въ васъ. освѣнъ едни братія* които съ насъ живѣіѫть по много отъ четери вѣкове въ сѫщото отечество. които тѣгліѫтъ съ насъ заедно едни и сѫщи мѫки. Ній Българитѣ подаваме ви братската си рѫка. Ралигіозни смѣтки не щемь да водимь съ васъ. Блазѣ на оногози, който е щастливъ въ вѣрата си. Идете, братя, по обичая си въ вашитѣ джаміи, молете ся Богу по вашій начинъ,—Това нищо не-ще ви прѣчи да бѫдите равноправни въ свободна Българія.

Вѣрата спасява дущята; а дрьжавата не е зевѣденіе въ което да ся приготвя дущевното спасаніе. нъ е завѣденіе въ което убеэбѣдява и утвьрждава поли-

тическото и гражданското право на сѣки гражданинъ, безъ различка.

Братія Мюсулмани! въ свободна България има мѣсто за синца ни. Оныя, които ви каратъ да пробивате съ смъртоносното оржжіе нашитѣ гжрди, на нашитѣ жени и на нашитѣ дѣца, тѣ сж вашитѣ и нашитѣ непріятели. Тѣ само искатъ да господаруватъ, да сучатъ вашжта и нашжта кръвь!—Хайде и вій станете съ насъ за вашата и нашата свобода!

А ты пакъ Христіянско Европо, допости да ся освободимъ и ній; по много отъ тебе не искаме. Бжди праведна и человѣчна; недѣй възмутява человѣческата съвѣсть помагающицъ на най гнжсната тиранія

подъ която страдаіжть отъ толкосъ столѣтія невиннитѣ народи, които като бждять освободени ще ти бждять отъ по голѣма полза отъ колкото гнилата дрьжава която само твоята милость и твоитѣ пари я недопущатъ да ся срути.

Братія Българи! дрьзоственно прочее скочете всички на оржжіе противъ вашитѣ столѣтни огнетатели. Доста сме сьлзи проливали; ето сега е врѣме сгодно. Чякайте само на прьвій знакъ който ще ви ся даде отъ нашя Стара Планина, пакъ тогава напрѣдъ!—На рѣшителніятъ и Богъ помага, а щастливата бждушность ще да ви задоволи за сичситѣ мжки и жьртви които сега, потлѣдній пжть ще принесете прѣдъ жьр-

твеника на Отечеството и на златната свобода!

Стара Планина, Априлія 1869.

ОТЪ ПРИВРѢМЕНОТО ПРАВИТЕЛСТВО ВЪ БАЛКАНА.

Печатъ на Българското приврѣменно правителство.

БѢЛѢЖКА, Възванието е напечатано на бѣва хартия. Дължина 40·5 с. м. ширина 26·5 с. м.

27

ПИСМО, НАПИСАНО ОТЪ М—КІЙ, НАВѢРНО ДО ПОКОЙНИЯ ХРИСТО ИВАНОВЪ ГОЛѢМИЯ — КНИГОВЕЗЕЦА ВЪ ТЪРНОВО, НАМѢРЕНО

ВЪ АРХИВАТЪ НА МАРИНЪ СТАНЧЕВЪ ОТЪ ЛѢСКОВЕЦЪ:

1869 септемврія 6— Букурещъ.

Пріятелю.

Като щомъ видите писмото ми беззабавно да пратите Саввата въ Лясковецъ при Марина Станчевъ, който ще обади на бай Тодора, да доди безъ друго въ Галацъ, а прѣди да потегли, да отиджтъ да повикатъ и отъ Трявна едного, и отъ Сливенъ, а който ще доди отъ Трявна, нека повила и отъ Габрово едного, когото познава, ако има нѣкой отъ Търново, и отъ тамъ нека доди.

Господинъ Христю! да забѣлѣжите на Саввата добрѣ, да имъ кажи че трѣба на 25 септемврія да се намѣрятъ въ Га-

лацъ безъ друго, както и вiе ще бѫдите, безъ друго. и като пристигните въ Галацъ, да ся управите при казакъ Георгя; тъй сѫщо ще забѣлѣжите и на другитѣ; а пъкъ азъ ще стоя да чакамъ въ Турну Магерели; и който пристигне по напрѣдъ въ Галацъ, да ми телеграфира до Данаила Хр. Поповъ.

М-КiЙ

БѢЛѢЖКА. Казакъ Георги е Георги Карловски. Кой е М-КIК, не ни е ихвѣстно.

28

ПИСМО ОТЪ СТЕФАНЪ Н. СТАМБОЛОВЪ, ЗАПАЗЕНО ВЪ АРХИВАТА НА Г. НИКОЛА СТ. КОЙЧЕВЪ

гимназиялен учитель, въ Нова Загора;

Загора 1) 1875 Авгу. 29

До Б. Р. Комитет в Букурещ

Братья!

Престигнах в града без да срѣщна никакви пречки. Сега сѫм вече в безопасно мѣсто, отдѣто скоро, щом приемем потрѣбните извѣстия от разни мѣста, ще захванеме бунта. Ето какво азъ направих въ Цариград.

И. Цанков2) бѣше ми дал една записка от Коунджича до черногорския капетан въ Цариград. Аз отидох в Ц-град при него и са разговорихме. Той ми каза че има на разположението си

до 2000 хиляде черногорци, които щом им заповѣда ще скочат на крак и ще обжрнат Ц-град на прах.

Той е сжгласенъ да запали Ц-град но само за това потрѣбни му сж 1500 т. л, за да има съ какво да купи оржжие на своите хора.

Тие пари той иска отъ вашия комитет въ Букурещ, комуто са обѣщава да слугува вѣрно и да направи сичко, което е вжзможно за да направи най-голѣма вреда на турците въ Ц-град.

Въ Ц град са маях само два дни ходих да намѣря Славейкова но не го сварих въ кжщата му и като го чаках до 4 час отидах си, като му оставих писмо, въ което му бѣлѣжах да замине за Букурещ, дѣто ще го приемат

като баща бжлгаритѣ . . . . . .
диле . , . . . т! . . . , и . . мо. .
. . *Си . . . каза п(е) тирянп. , . .*
сим„ р и знам че той се ; s *та-*
кова . . . . щ . . . . ис . . . . .
шеjио и' ц С нлпчп кпма да
*чуе.*4) Извѣстете ни по скоро хора пратихте-ли за Ц град зашото ние съ тѣхъ искаме да сме въ споразумение Аз сжм оставил в Ц-град човѣк, до който да се обржщат за свѣдения от бжлгаритѣ.

Картитѣ пусолите динамида ч д5) ако сж дошли без друго да ги пратите.

Тотю доде ли?

Пари събиратъ-ли са?

Панаиот скоро ще излѣзе ле?

Приеха ли уяастие и старите?

Сичка Тракия е в военно настроение. Секий си копува орж-

жие и джепане. По градовете, дѣто има да са продаватъ револвери, пушки, куршуми, нищо не е останало. Цѣната на оржжието е много горна. Гледайте още от сега да хваните да купувате оржжие защото ще бжде много потрѣбно. Пари искайте от боиятъ, че сѣки день заминува войска за сръбската граница. Почти нийде из Тракия нѣма войска има тука в Загора 20—30 келяви заптии.

Кажете на Ботева6) че тука се научих че брат му бил запрѣн въ Филибе, от дѣто сполучил да избѣгне и сега не са знае дѣ е. Така се научавам.

Поздравете от менъ въ Браила Ботева и Икономова,7) които много улесниха заминуването ми от Влашко.

В Цариград научих се от Христа8) който е на руското посалство там, че искале от Екзархията поручение, че така да стане българския народъ. екзархията не дала такъвъ подписъ.

Ваш Ст. Стамболов.

1) Стара Загора.
2) Драганъ Цанковъ.
3) Петко Р. Славейковъ.
4) Шифъръ
5) Шифъръ
6) Христо Ботьовъ.
7) Георги Икономовъ.
8) Христо Керагьозовъ, бившъ тѣлохранитель на Н. В. Князъ Александъръ I и на Н. В. Царь Фердинандъ I

29

ПИСМО ОТЪ Р. И. ЮРДАНОВЪ ДО МАРИНЪ СТАНЧЕВЪ ВЪ ЛѢС-

ковецъ, запазено въ архива на последния:

Т. Северину, 25 октомврій 1875

Господине Марине!

Ида най първо да ви поздравя и ви явя какво се намирамъ живо-здраво; това и вамъ желая. Жалко ми е като сте ходили изъ Планината, и за това ми е жалко че ходите да се трѣпите напраздно и за вѣтъра. На ли знаете, че нашіятъ прѣдводитель Панаіотъ Хитовъ и вторіятъ Филипъ Тотю? Тѣхнитѣ сички работи биле фалшъ; защото не само, че излъгахѫ тѣ народа въ Българія, но това сѫщото направихѫ и тукъ въ Ромѫнія, като направихѫ, че толкова младежи та едни на-

пустихѫ своитѣ си работи. други пѫкъ напустихѫ господаритѣ си. рѣшителни за народнiятъ нашъ подвигъ, нъ и тѣ сички останахѫ тъй сѫщо излѫгани, както и онiя отъ срѣща— лишени всѣки единъ отъ своята си работа. Ама при сичко това, куражътъ и духътъ не е изгаснѫлъ, напротивъ още е усиленъ.

Тѣ всички държатъ, всички са готови и рѣшени за втори пьть, и не щать ни да знаятъ за Панаiота или Филипа. Сега е изнамѣренъ и удобренъ другъ единъ планъ, който, ако за сега на скоро не са извърши, то до на пролѣть вече ще бѫди навѣрно готовъ. Нiе отъ тука всички държиме и работиме за сполуката на тоя планъ. Така сѫ-

що и віе дрьжте са наздраво, и кой що може и каквото има. да са приготовлява: защото не е извѣстно никому, кога ще чукни часьть? Нь споредъ това, на 8 октомврія бѣхь рѣшилъ да дода въ България, сирѣчь вь Тьрново. И тьй, като тръгнахъ изъ Турну-Магурели, излѣзохъ у Свищовъ, нъ младѣжитѣ изъ сѫщія градъ, като ма посрѣщнахѫ на скелята, казаха ми: „та що тьрсишъ тукъ?" Отговорихъ имъ: „щѫ идѫ за въ Тьрново." „Назадъ!" ми казаха тѣ, защото напрѣдъ ако идишъ ще пострадашъ, Азъ неповѣрвахъ. Въ сѫшото врѣме са срѣщнахъ съ малкіятъ Рачу Кираджіята и той истото ми каза. „Тьрново на огань!" И по тія извѣстія, азъ бѣхъ

принуденъ да са върна пакъ у Влашко.

Пріемете искренното ми поздравленіе Марине и Марина отъ Търново, малъкъ и голѣмъ Христа, 1) Славчя Нелювъ и всичкитѣ младѣжи, и при това оставамъ вашъ най вѣрній пріятель.

Р. И. Юрдановъ. 2)

1) Христо Караминковъ Малкия-Еунето и Христо Ивановъ Голѣмия - Книговѣзеца.

2) Кой е Р. И. Юрдановъ и отъ кждѣ неможехме да узнаемъ.

30

ПИСМО ОТЪ ИВАНЪ ПАНОВЪ—СЕМЕРДЖИЕВЪ ДО МАРИНЪ СТАНЧЕВЪ ВЪ ЛѢСКОВЕЦЪ, ЗАПАЗЕ-

НО ВЪ АРХИВА НА ПОСЛѢДНИЯ;

Бай Марине!

Много ще те молѭ да додишъ утрѣ въ недѣля къмъ обѣдъ тука, защото има да се върши една важна работа. Напусни сичката си работа, че ела тука. Пріими поздравленіе отъ твоя пріятелъ

Иванъ Пановъ учителъ,

Горня Орѣховица,

13 декемврій 1875 год.

31

ПИСМО ОТЪ ДИМО ПЕТКОВЪ ДО МАРИНЪ СТАНЧЕВЪ ВЪ ЛѢСКО-

вещь, запазено въ архива на последния:

Бай Марине!

У тебя ще доджтъ двама гости отъ Влашко за въ Сливенъ; тѣ сж наши хора. Ако сж вече дошли, то иззѣсти ми, колкото можешъ по-скоричко; защото тука има наши двама хора, които искать непрѣмѣнно да се срѣщнатъ съ тѣхъ. Ако ли още не сж дошле, то щомъ доджтъ извѣсти ми.

Вашъ за винаги

Диму Петковъ

Горня Орѣховица,

11 февруарій 1876 год.

32

ПИСМО ОТЪ ДИМО ПЕТКОВЪ ДО МАРИНЪ СТАНЧЕВЪ ВЪ ЛѢСКОВЕЦЪ, ЗАПАЗЕНО ВЪ АРХИВА НА ПОСЛѢДНИЯ:

Бай Марине!

Приносителя на настоящето е нашъ челякъ; името му е Михаилъ Хаджи Стояновъ.1) Ще те молѭ да проводишъ съ него печата, ако е искаранъ; ако ли пѫкъ не е искаранъ още то глѣдай за днесъ утрѣ да се искара, защото много е потрѣбенъ. Пріими поздравленіето отъ меня. Поздрави и приятелитѣ си. Глѣдай да събирешъ по скоро до 10 лири волни помощи за

разноски на Б. К. и ги испроводи тѣзъ денье.

Диму Петковъ

Горня Орѣзовица,
23 февруа рій 1876 г.

1) Михаилъ Хаджи Стояновъ Ламбуцоолу е билъ ч енъ на Горно Орѣховския Таенъ Революционенъ Комитетъ.

33

ПИСМО ОТЪ ИВАНЪ ПАНОВЪ СЕМЕРДЖИЕВЪ ДО МАРИНЪ ЦОНЗОРОВЪ ВЪ ЛѢСКОВЕЦЪ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ПОСЛѢДНИЯ:

Бай Марине!

Имате поздравленіе отъ пріятелитѣ. Ще са потрудите довѣчера да додите безъ друго съ Марннъ Станчевъ за една важ-

на работа; и ако имате събрани пари, земете и тѣхъ. Нъ да не би да отложите, защото другъ пѫть нѣма да стане тъзи работа, а именно довѣчера. Пріемете поздравленіе отъ вашія

Иванъ Пановъ Семерджиевъ.

Горня Орѣховица,
26 февруарій 1876 г.

34

ПИСМО ОТЪ ДѢДО ИЛЮ МАРКОВЪ ВОЙВОДА ДО ИВАНЪ п. ХР. КЪРШОВСКИ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ПОСЛѢДНИЯ:

Господинъ Кършовский!

Получихме писмото Ви прочетохме го и разбрахме сѫдър-

жанието му крайно Ви благодаря за дѣто ме поздравлявате съ писмото Ви. Пишешъ ни за *Симо Г. Соколовъ* който се счита за *Български Войвода* и на Хърватовича Постилакъ а *на лице Юда и предатель.* Слѣдъ като дойдохме у Боличъ събрахме се за доброволци а негова милость се разуми, съ Хърватовича за *Войвода да бжде* защото той като писменъ направилъ отъ своя страна *фалшиви писма и свидѣтелства* и слѣдъ като тръгнахме отидохме на Корито слѣдъ като му казвахме да не бърза, а той *измами* четата та я *предаде* на *турцитѣ. Опропасти* най добритѣ момчета като паднаха въ това сражение 18 души които бѣха най отговорни за бой.

Слѣдъ като се отстранихме отъ тамъ отидохме на Кади Богасъ и се ударихме съ турцитѣ слѣдъ като бѣхме установени той на лѣвото крило, а азъ отъ дѣсно и като започнжхме битката, негова милость С. Г. Соколовъ който се счита за войвода безъ да го Видиме *напущилъ позицията и избегалъ* безъ да го знаемъ на кждѣ е слѣдъ 3 дена го разбрахме че отъ Корито билъ избегалъ на новитѣ ханове отъ тамо отидохме на Пандирало въ едни планини и въ това врѣме и той дойде и отидохме на турския шанецъ а турцитѣ бѣхж на бабина глава и тамъ той дойде безъ да го знаемъ и пакъ отъ него крило и се ударихме ние съ турцитѣ безъ да имаме топове както тур-

цитѣ и ги отблъснахме отъ дѣсното крило а той ушъ варди отъ лѣвото крило и слѣд като престана кавгата съ турцитѣ той пакъ не удари отъ лѣвото крило слѣдъ като му пратилъ Хърватовичъ да ни обади за да отстъпимъ отъ шанецътъ и той безъ да ни обади *избъгалъ* и не го видѣхме на кѫдѣ е отишелъ и на утрото насъ турцитѣ не затекохѫ отъ Всичкитѣ страни и само единъ Богъ знае какъ сме си спасили животътъ и той отишелъ та казалъ на Хърватовича че *той се билъ* за *Стара Сърбия* а *онъзи отъ свой кевъ си се биятъ* за *България* и после отъ Гургусовецъ-Княжевецъ се бихме единъ день и никой нема да ни помогне като немаме нито сила и що имаше

сърбска войска все *избѣга* и отъ тамо. На треси баба си бихме 24 часа отъ рано до рано заранъ и следъ като не разбихѫ турцитѣ отидохме въ Княжевецъ и *той наковалъ предъ Хърватовичъ* та искали да ни изби тамо у Кафаната а тамо Симоте не го Видѣхме никакъвъ и времето бѣше на Илиндень (свити Илия) и казаха тука Ви не искаме ние. Отъ тука Вече ще Ви изложа Господинъ Кършовски че господинъ *Сима Г. Соколовъ не се е билъ за България а се е билъ за Стара Сѫрбия* както е говорилъ прѣдъ Хърватовича и при това той е писалъ история че *той е взелъ ушъ Кюстендилъ а му го взели руситe* когато вие сами знаете какъ е вземанъ Кюстендилъ и

отъ тамъ щелъ да освободи ушъ Паланка слѣдъ като веземалъ 400 лири отъ турцитѣ на паланка и отъ тамо се камеси съ насъ и той че и той ушъ е участвувалъ въ превземането на Кюстендилъ. Та ето такава е неговата история Господинъ Кършовски *когато одобряваме че Арангалъ Трънчанино* че *билъ добъръ човекъ* и избѣга въ пиротъ таму изгориха кжщитѣ: Друго за сега нема що да Ви пишж освѣнъ оставамъ на Вашъ отговоръ и поздравъ Вашъ искренъ приятель.

Илько Марковъ Войвода.

35

ПИСМО ОТЪ ВОЕВОДАТА ПАНА-

ЙОТЪ ИВ. ХИТОВЪ ДО ИВ. п. ХР. КЪРШОВСКИ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ПОСЛѢДНИЯ:

Лубезни ми Иване

Като несамви писал от некогаш но сега имам слочая дави пише идави поздрава сас светлити празници рождесво Христову кату моле бога даги прикарати здраву и веселу но покрай тува дависа оплаче чисам нападнат от редакцията на поборническият ополченски весник1) дету са издава тук въ русе ог Филип семидовъ чи ас и покойният балкански2) уш прис 1867 година сми излагали христа дряновски3) въ румания на мушията циганка да сми му зели 2000 напалиона да уружавами

четата а бебрате ти нали беши писар на четата нали знаш чи христу дрянуски доиде принас въ балгария пот котел въ боваза на виче падарифнадолапа сас иванче телиграфчият от Жеравна и нали знаш чити писа писмоту сас хцифри да пратихми ивана тагу зинеси на Балкански дагу придаде на кумитета въ букуреш нали знаш чи христу варвя саснас додету распоснахми четата а пак тии казват чи дет кату смиса сришнали сас тотувата чета чи дрянуски не варвял сас моята чета но отишел сас тотувата ти знаш чи тоту имаши сас негуси саму двама хора иван петович черну гориц и миланъ лапчивич сарбин родом отъ г крушевиц сега тес хора защто лажет какву

искат асса чуда защтоетува ас ниискам и немога а ти аку искаш от гоориим чити си бил писар на четата и си даржал сметки и знаиш подобря от секи гу аку можиш наи добря ще бади весник юнак4) даса упруверган защоту тувае целата истена но аку неможиш дагу опрувергаш тогава молета варними писмоту назат чи ас щевиде какву щеправа ас щеса струвам чи несам чел нищута и ми казаха чи тоту е казвак а тоту5) от казва чи ниеказал но насеки начин неговае рабута примми сардечният ми поздравления

П. И. Хитовъ

г Русе 22 декемрия 1898 гд.

1) Поборникъ—Опълченецъ Био-

графическо илюстровано списание, излизало въ Русе подъ редакцията на покойния Филипъ Симидовъ прѣзъ 1898—1900. Гл. книга 4—6 стр. 20 и книга 7—9 стр. 48.

2) Никола Балкански.

3) Христо П, Дрѣновски.

4) „Юнакъ", органъ на поборницитѣ и опълченцитѣ, излизалъ въ София, прѣзъ 1898—1900, Гл. год, II брой 4—5 стр. 4.

5) Филипъ—Тотю войвода.

36

ОКРЖЖНО ОТЪ БЪЛГАРСКИЯ ЦЕНТРАЛЕНЪ РЕВОЛЮЦИОНЕНЪ КОМИТЕТЪ ДО Б. Р. Ч. КОМИТЕТИ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА САВА п. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ ЕЛЕНА:

Б. Р. Ц. К. 1872 мартъ 18

Въ едно отъ засѣданията са

рѣши щото на 20 идущий Априлий да стане общо събрание, въ което да присѫтствуватъ представители отъ сичкитѣ Б. Р. К. На това събрание ще са разглѣдатъ и турятъ въ рѣдъ нѣкой отъ голѣма важность работи. За това и вие съ сѣки начинъ ще глѣдате да пратите единъ свой представитель, който ще дава мнѣние за работитѣ, които ще се разглѣдатъ.

Приемете братскитѣ ни поздравления.

Кара Мустафа.[1])

*) Любенъ Каравеловъ.

37

ПЕЧАТНО ОКРѪЖНО ОТЪ ЦЕНТРАЛНИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕНЪ КО-

митесъ до Б. Ч. Р. Комитето въ Петко Паровъ, запазено въ архива на Маринъ Станчевъ въ Лѣсковецъ:

Б. Р. Ц. К.

въ
България

Окружно писмо до частниятъ революциони комитетъ
Въ Петко Паровъ.

Братя членове!

По желанието на сичките бжлгарски частни революциони комитети, сжбраха са представители отъ сичките бжлгарски страни, прегледаха уставътъ и дадоха му по-добра нарѣдба.

Представителите пожелаха да са напечата новиятъ уставъ и да са раздаде на частните ко митети и централниятъ комитетъ испълни желанието ви. Трѣбва да ви забѣлѣжиме тука, че тоя уставъ са одобри по вишегласие, слѣдователно никой нѣма право да мзмѣнява въ него ни наи-малката точка. Вашата най-пжрва обязанность е да изучите сждържанието на тоя уставъ и да испълнявате буквално неговите заповѣди.

Лицето, което бѣше упжлномощено до сега отъ централниятъ релолюциони комитетъ, са упжлномощава и за напредъ да проджлжава своите обязанности до извѣстно врѣме, и ще да са служи съ новоповѣрениятъ му печатъ, безъ да изгуби

ни най малко уважение вѣхтиятъ печатъ въ досегашнитѣ работи.

Това лице ще да дойде при васъ само (или ще да испроводи свой човѣкъ съ нуждните знакове), за да ви даде смѣтка за доходите и разходите на българския революциони комитетъ, да ви донесе уставътъ и да ви даде нужнитѣ наставления.

Централния комитетъ, въ името на народътъ, ви повѣлява да уважавате приказанията на неговите упълномощени членове и да испълнявате уставътъ буквално. Тайната полиция ще слѣди за дѣйствията на сѣкиго.

Нашето дѣло върви напренъ, и ще са надѣваме, че, съ божието име, за насъ ще да настанатъ ония щасливи минути, ко-

ито очѣква сѣко бѫлгарско сѫрце.

България 1872 г. Юния 14. №1

Печатъ: Бѫлгарски революциони централенъ комитетъ.

38

ПѪЛНОМОЩНО ОТЪ ВАСИЛЪ ИВ. ЛЕВСКИ ДАДЕНО НА НѢКОЙ СИ НОВЪ КНИГОВѢЗЕЦЪ, ЗАПАЗЕНО ВЪ АРХИВА НА МАРИНЪ СТАН-

ЧЕВЪ ОТЪ ЛѢСКОВЕЦЪ:

Б. Р. Ц. К.
въ Б.

Мѣсецъ *юлія* 25 1872.

Упълномощіе

Носящіять това писмо подъ името новъ книговѣзецъ . . 1) което имѣ средъ обстоятелствата ще го изменява, като предварително да яви за това. Това лице отъ 62 ра г. до сега между своіятъ си частенъ интересъ, занимавалъ са е и въ народни работи отъ колкото са го вече допущали силите, и тія му работи го припоръчватъ за вѣренъ, рещителенъ и постояненъ. Слѣдователно и отъ сега нататъкъ упълномощава

се до извѣстно врѣме да работи за освобожденіето на милото ни отѣчество Българія, съ сѣки българинъ, който желае да постжпи въ народното дѣло по предѣлите на уставатъ. Особито определя са за тія мѣста у частни комитети. Асланоолу Асланъ. Бору Иленчинецъ, Петку Паровъ, Вичо Севліевецъ, Кючюкъ Мехмедъ Търновалж и Х. Бекираа Стамбоолу, да пребира работите имъ, които имъ са поржчали отъ Ц. К. да вършатъ. да наглѣдва дѣлата имъ, отъ врѣме да дава смѣтка въ ц. к. за сичките станали добри и не добри работи.

Въ това лице, като има пжлно довѣріе ц. комитетъ, за това и приканва сѣкиго родолюбивъ българинъ да даде мнѣ-

ніето си предъ рѣченото лице относително за народната ни цѣль, че ако той не е въ състояніе да докаже на нѣкакви предложенія, то той секога покоренъ да са допитва отъ ц. комитетъ, за което не разбира. на сжщото лице ще се даватъ и паритѣ за въ централнія комитетъ отъ рѣченитѣ частни комитети.

Асланъ Дервишоогълу

Кждржлж. 2)

1) Името на книговезеца е изрѣзано, навѣрно отъ послѣ за прѣдпазване.
2) Василъ Ив. Левски.

39

ПРОКЛАМАЦИЯ ОТЪ ПОКОЙНИЯ ГЕОРГИ С. РАКОВСКИ, НАМѢРЕНА

ВЪ АРХИВА НА САВА п. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ ЕЛЕНА:

Мили братя Българи!

Време дойде вѣкы и ные да съкрушимъ тяжко то иго на наши тѣ мѫчители невѣрны Турцы! Що е нашъ животъ въ това безчьстно робство? Не е ли всегдашна тяшка тягота? Коiѫ милѫ добринѫ имаме подъ тоi а люто османско владенiе? Подобрѣ, братья, една сладка маломинутна за свобода смърть, а нѣ дьлговѣченъ рабски животъ подъ тыя безчеловѣчны Турски мѫкы!

Ставайте, братья, на орѫжие мало и голѣмо за нашѫ тѫ милѫ свободѫ и независимость! Тур-

ско то царство вѣкы пропадва. Тии сѫ вѣкы изгубили военный духъ, тии сѫ ся вдали въ разслабѫ и разкошность, тии сѫ осиромашели и уголѣли; нѣмѫть вѣкы срьбро и злато; тѣхно то число сравнительно съ насъ е ничтожно; тии не могѫть въ еднѫ нуждѫ да съсрѣдоточіѫть на едно мѣсто значително число воинства. Примѣръ да бѫде намъ Ерцеговската и Чьрногорската война, дѣ нищо не могѫтъ да сторіѫть толкова време! Що стоиме Българи! За когы чѣкаме? Европа и цѣлъ просвѣщенъ свѣтъ сѫ разположены да съдѣйствувѫтъ за нашѫ тѫ свободѫ, нъ трѣба ные да почнимъ и да покажимъ чи сме въистинѫ достойни за свободѫ. Трѣбва да покажимъ чи

въ нашы тѣ жили тече іеще старо Българско юнашка кръвь и чи мѫчители тѣ нѣсѫ іѫ съвсѣмъ испили! Турци сами проповѣдѭть іавно падение си и готвіѭть ся отъ първы ударъ да бѣгѭть въ Азиіѫ.

Единъ всеобщы и силенъ ударъ ще реши нашѫ тѫ славнѫ бѫдущность кату разгони и истрѣби мрьсны тѣ крьвницы мусулманы отъ нашы тѣ прѣдѣли! До когы, братя, вѣкы да търпимъ безчестие, грабитьлства, убійства и тяжкы угнятеныя отъ Турскѫ тѫ звѣрскѫ невѣрность? Ето вамъ Балкансккы полуостровъ въ огьнь запаленъ. Наши тѣ Единородни и Единовѣрни братя и съсѣди храбри Чьрногорци и Сьрби, сички на орѫжие храборно и побѣдносно

бижть, сѣкжть и трѣбжть общыя неприятѣль, старъ кръвникъ турчинъ! Може ли да бжди и за нась по добро друго благовремiе отъ това? Нека никой не мысли чи свободж ся добыва безъ кръвь и безъ скжпоценнж жьртвж! Нека никой не чѣка отъ другиго да го освободи. Наша та свобода отъ насъ зависы! Нека всѣки запиши дълбоко въ сьрце то си за святж възторгнж рѣчь — *свобода* или *смрть* и съ пламенъ мечь да вървы въ бойно то поле подъ знамяна на непобѣдимыя *Българскы Львъ*; а Божа всесилна дѣсница намъ ще помогни!

1 го Августа 1862.

Народный войвода

Г. С. Раковскый.

40

ПИСМО 1) ОТЪ ПОКОЙНИЯ Г. С. РАКОВСКИ. НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ИВАНЪ п. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ СОФИЯ:

21-го февр. 1861 Бѣлградъ.

Вашы послѣдны писма получихъ съ Австр. Пощѫ. Съ Сьрбск. Куриер. не можихъ да ви отговорiѫ, и сега твьрдѣ малко минуты ми оставѫтъ защото Пощѫ трьгва.

Отъ Свищовъ, Габрово и Тьрново, добыхъ извѣстыя чи къту получили писма отъ Пловдивъ, послѣдствиiѫ почнѫли да избирѫтъ полнсмощны. Нъ извѣстихъ ся iеще чи има множина кои сѫ склонили за униiя.

То ми даде поводъ та написахъ на бързо онова писмо къмъ Българи въ 22 бр. Леб. 2) Тии щѫтъ ся мѫчи на всѣкы начинъ да раздвоiѭтъ народа! Други нѣкои си ми пишiѭтъ чи и азъ трѣбало да пишiѭ за въ полза на това, чи по-голѣмаiѭ ушъ стрьна была на това склонена!!! Азъ нищо имъ не отговорихъ за сега. Рапову, какъ то видите (въ 22 бр.) отговорихъ и iеще ще продължа. Пропаганда е издѣйствувала да пиши В. Порт. 3) пакъ нѣщо си за мене тукъ, нъ азъ ся смѣiѭ на такива глупости, защото азъ нѣмамъ никаквѫ работѫ съ В. Пор. ни ти ся боiѭ отъ неiѭ за нищо; понѣже никогы нѣсьмъ билъ нейнъ подданикъ.

Съсъ Сърб. Кур. щѫ ви пи-

шѫ по обширно. Поздравети сички нашы.

Вашъ Искр. Приѣт.

Г. С. Раковски,

П. П. Единъ Турчинъ е дошалъ тукъ да лови съ кола зайци! Нъ тий времена минахѫ. . .

Сащий

1) Кому е писано това писмо не е означено.
2) Вѣстникъ „Дунавски Лебедъ"
3) Високата Порта,

41

ПРОТОКОЛЪ, НАМѢРЕНЪ ВЪ ПРѢПИСЪ, ВЪ АРХИВА НА ПОКОЙНИЯ ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ СОФИЯ:

ПРОТОКОЛЪ

за

„Рѣшенiята на засѣданiята на Ц. Б. Р. комитетъ.

Апралiя 29-й прѣгледаха сж пжлномощните писма на прѣдставителите испроводени отъ частните Р. Б, комитети изъ *Българско*.

1-й прѣдставителъ Т. П-въ.[1]) 11 гласа, а именно:

Отъ Ч. Р. Б. Ком.

Елесъ Джутовъ
Решидъ Ходжоглу
Скендеръ Дервишоглу
Иллирический
Сулейманъ-оглу Даудъ
Бучюкоглу
Джамбазъ-Али
Узунъ-Хасанъ

Мехмедъ-Ходжовъ
Исаакъ Хаимъ
Грошонъ Давичонъ
2-й Прѣдставитель . . . 3 гласа.
Отъ Ч. Р. Б. Ком.
Дервишь-оглу Мехмедъ Кърджиля
Хасанъ-Касанъ
Искендеръ Ефенди
3-й Прѣдставитель . . . 2 гласа.
Отъ Ч. Р. Б. Ком.
Лѣсковецъ
Търново
4-й Прѣдставитель . . . 2 гласа
Отъ Ч. Р. Б. Ком.
Мурадъ оглу
Хаджи Хасанъ
Карловаля
5-й Прѣдставитель съ 10 гласа
Отъ Ч. Р. Б. Ком.
Стамбоглу Мехмедъ
Ефенди и околност та му.

6-й Прѣдставитель *В. Л-кий*[3])
3 гласа

От Ч. Б. Р. Ком. въ

Карлово

Загра

Сливенъ

заедно съ околнитѣ имъ частни комитети

7-й Прѣдставителъ *Х. Иванъ Ивановъ* 1 гласъ

Отъ Ч. Б. Р. Ком. въ Болградъ

8-й Прѣдставителъ *Димитъръ Ивановъ Горовъ* 1 гласъ

Отъ Ч. Б. Р. Ком. въ Гюртево

9-и Прѣдставителъ *Райчо Гжрблевъ* 1 гласъ

Отъ Ч. Р. Б. Ком. въ Плоещъ,

10-й Прѣдставителъ *Илия Широковъ* 1 гласъ

Отъ Ч. Р. Б. К. въ Александрия

11-й Прѣдставителъ *Вѫнко Наботковъ и Т. Алтъновъ*

Отъ Ч. Р. Б. Ком. въ Зимничъ

12-й Прѣдставителъ *Павелъ Икономовъ* 1 гласъ

Отъ Ч. Р. Б. Ком. въ Браила.

13-й Прѣдставителъ *Любенъ Каравеловъ* 3 гласа

Отъ Ч. Р. *Б*. Ком. въ Краиова Турну Северинъ Калафатъ

14-й Прѣдставителъ Д. *Ценовичъ* 1 гласъ

Отъ Ч. Р. *Б*, Ком. въ *Б*укурещъ.

15-й Прѣдставителъ за *Данаiила Попова А. Брашляновъ*

Отъ Ч. Р. *Б*. въ Турно Могурели

16-й Прѣдставителъ *Иларионъ Драгостиновъ* 1 гласъ

Отъ Ч. Р. *Б*. Ком. въ Русчукъ

17-й Прѣдсвавителъ *Г. Карловски и П. Манафовъ*

Отъ Ч. Р. *Б*. Ком. въ Галацъ.

18-й Прѣдставителъ *П. Иордановъ* изъ *Б*екетъ.

„Засѣдания на комитета.

Аирилия 29 й. Състависа комисия отъ четири члена: *Л. Каравеловъ*, *Ячо* (Кириакъ) *Цанковъ*, *В. Лжвски* и Т. П-въ, за да напише програмъ тъ и да прегледа уставъ тъ на *Б*. Р. Ц. К.

Маия 1 *й*. Комисията написа програмътъ и уставътъ и ги прочете въ сжщиятъ день прѣдъ прѣдставителите и членовете отъ Ц. Р. *Б*. Ком. които нарочно за това направихж второ засѣдание.

Маия 2 й. Третио засѣдание отъ членовете на комисията и на прѣдставителитѣ, които прѣгледахж уставътъ до IX глава и направихж приличнитѣ забѣлѣжки по вишегласие.

Маия 3 й. 4-то засѣдание отъ

членовете на комисията и на прѣдставителите които прѣгледахѫ уставътъ отъ IX глава до свѫршуванието му, като направихѫ и бѣлѣжките си по вишегласие. На това засѣдание са рѣши да се начне напечатванието на уставътъ и да се пристѫпи до избиранието на дѣйствующите за напрѣдъ членове въ Цент. *Бълг*, Рев. Ком.

„*Маия 4 й*. 5-то засѣдание отъ членоветѣ на комисията и на прѣдставителите, които зиматъ оставката на досегашниятъ централенъ комитетъ и пристѫпватъ до избиранието на новиятъ Центр. Револ. *Бъл*. Комитетъ. Причината на това променяване се извърши по общето сѫгласие на представителитѣ отъ частните комитети въ

Бълг. и Влашко. Преработихѫ уставътъ на досегашниятъ Ц. Р. Б. Ком. И така по единогласното удобрение на всичките прѣдставители отъ частните комитети въ България и Влашко избра са за *главно лице* въ новиятъ *Цен. Рев.* Б*ълг. Комитетъ* Г-нъ *Любенъ Каравеловъ*, когото опѫлномощяваме да избере и другите членове, които сѫ потребни споредъ гл. III та чл. I й на уставътъ.

(*Подписи*)
Т. Пѣеъ
Райчо П. Грѫблювъ
М. Ивановъ
Павелъ Икономовъ
Т. Алтѫновъ
Вѣнко Наботковъ
Илия А. Широковъ
Гѫлабъ (Олимпій) Пановъ
В. Л-кій

В. Іонковъ Гложански
Маринъ П. Лукановъ
Маринъ Х. Цонзоровъ
Д. Цѣновичъ
К. Цанковъ
Димитъръ Ив Горовъ
за Данаила Попъ Христовъ
А. Брашляновъ
Ив. Т, Драсовъ
Хр. Поповъ
Никола Т, Обретеновъ
В, С. Котелски
П. Н, Іордановъ

Букурешъ Апр. 29 1872 год.

Печатъ на
Привременното правителство въ
Бѫлгария

I отд. отъ Б. Р. Ц. К.

1) Пѣевъ.
2) Левски.

42

ПИСМО ОТЪ ПОКОЙНИЯ Г. С. РАКОВСКИ. НАМЪРЕНО ВЪ АРХИВА НА ИВ. п. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ СОФИЯ:

21 го Ноемвриіа 1860 Бѣлградъ.

Любезный приѣтелю!

За Лебеда що не могжтъ да ся умножіжтъ спомоществуватели причина е чи много има наджхани отъ папишашство и тии, както ся види, противодѣйствуватъ! Едвамъ 240 станахж до сега, нъ забѣлѣжете чи пари іеще отъ нигдѣ нѣма и то е едно убийство за еднж редакция, коіж чѣка отъ спомоществувание само да се удьржи! ! ! !

Ето и 11-й брой ви испращамъ днесь. Пишете ми какъв ефектъ ще произведе цариградскій дописъ, отговоръ Галашкому дописнику. То тъй комически трѣбаше да стане, защото Галашкий дописникъ е единъ шарлатанинъ, или мюхлюзинъ, както се азъ съмнѣвамъ за послѣдний, кой изгори толкова свѣтъ и чясто ходи при исуитски подлизници. Вие може да си смислите кой е Хам.! или Мир., както ми бѣлѣжихте.

Колко то групa сте ми до сега проводили сички сѫ получени на време, освѣнъ онова писмо що ми сте пратили по турскаіѫ пощѫ, то не е получено. Кога проваждате другы пѫть съ неіѫ пощѫ писма рекумендувайте гы до Г. А. Христодулу в' Алек-

синецъ на грьцки язик' и тогива сигорно дохождатъ тукъ. За исуитина що е дошьлъ тук', извѣстихме ся чи той е дошалъ нарочно за мене да ся покуси даже и на живота ми! Ные смы в' неговы постѫпки и диры и видѣщемъ! . . . . Той е най главний що е разбьркалъ сичко по Бьлгаріѭ и іеще бърка, нъ ще найди батіѭ си тук'.

Съ сьрбский куриеринъ бѣхъ ви писалъ да ся постарайте за остало е шестимѣсечие. ако е възможно, и надѣяхъ ся да сте сплучили по които начинъ ви бѣлѣжихъ. Ако то ся извьрши бѫдете увѣрени чи наше прѣдприѣтие ще иди напрѣдъ. На Сливенъ ударихъ тилеграфъ и питахъ Г. Денчевичя за Стояна Гидикова; той ми отговори чи

отъ 2200 книги му остал само 800, а другии казва. да ть по разни лица и ушъ ми писалъ прѣзъ Рухчукъ 4 писма! Повторихъ и ударихъ тилеграфъ и самому Стоину Гидикову кой билъ въ Сливенъ, и му казахъ, колкото пари има събрани да ги испрати до васъ въ Цариградъ. а остали книги да остави на вѣрни лица и да ся върни тукъ, ищахъ му отговоръ, нъ два дни сега нѣма никакъвъ, щото падамъ въ съмнѣние. Не знаіж каква е тазы работа! 1400 книгы да продаде, а чи еднж паржж да ми не прати, то е за съмнение нѣщо, а іещ да не ми се отговори съ тиле графа! . . . . "

„Г. Данчевъ ми іавява съ тилеграфа да имъ проваждамъ

вѣстници чрѣзъ Цариградъ, нъ не ми казва не то колко, не то отъ кой брой; защото азъ бѣхъ имъ пращалъ до сега рядовно прѣзъ Рухчукъ, нъ види ся чи и Г. П. Златовъ да се е поисуитилъ, ако и да ми бѣше отдавно приѣтель и ми пиши едно лъскателно писмо. Не знаіѫ що да рѣкѫ! Проваждамъ ви и 10 бр. за Сливенъ, и моля испратете ги Данчевичу, нъ сторете трудъ та му пишете колко броя ся получени до сега и колко трѣба да имъ пращами. Приѣтелю, азъ тя много утѣхчѣвамъ, нъ що да сторіѫ, кату работа го изисква тѫй и кату другиго освѣнъ васъ по искренного и по усърдного нѣмамъ. Вие сте мя твърдѣ много удължили как'то и други пѫть съм'

ви писалъ, нъ дано наше познайство бѫди полезно в' народное прѣдприѣтие и дано работа напредва, та дощѣ и единъ радостливъ день! . . .

Поздравете сичкы нашы родолюбцы и истенни Българы.

Вашъ искр. приѣтель
Г. С. Раковскы.

43

ПИСМО ОТЪ Г. С. РАКОВСКИ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ПОКОЙНИЯ ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ:

4-го Априла 1861 Бѣлградъ.
Любезный Приѣтелю!

Вашы послѣдны писма получихъ съ голѣмѫ си радость за добрия извѣстия о народну ни вьпросу. Такива извѣстия полу-

чихъ и отъ другы мѣста. а особено отъ Пловдивъ и отъ Пазарджикъ. Сега остава въ Цариградъ, кату доджтъ прѣдставители народа ни, да ся свърши сичко. Въ Индепендансъ вчерж бѣ писано че Папа отложилъ ръкополагание Българскаго Епископа въ Римъ спорѣдъ болести си, види ся чи тии диванета са достигли въ Римъ. Убърнете внимание си на граждански обзоръ 28-го броя, азъ имамъ точни извѣстия. Сътрудникж ми доди отъ Прагж, но още е суровъ и трѣба ди ся поизпече да можи да мя поулекчи. Надѣя се нашы българи да се задоволятъ сега отъ Лебеда [1]) Нъ каква полза кату многу іеще нѣсж си доплатили минжлое шесмѣсечие,

а за новое нищо още! Какво безчувствие! Каква немарность о народности! Азъ не зная вѣкы що да кажа. Вие знайте твьрдѣ добрѣ положениеми. Колко то за особное мое дѣло въ кое вые зѣхте такова едно живо дѣйствие азъ ще ви бѫда за всѣгда признателенъ. Забѣлѣжвамь обаче чи не трѣба да се боите нищо отъ това, азъ имамъ и други добри подпорки освѣнь Руск. Посолст. Та то нека работи какъ то му достолепие показва. Тукашное Прав. има найголѣмое благоволение за мене, а и ако и то не би било тѫй, „добьръ юнакъ знай и друга пѫтека".

Гидиковъ най послѣ мя изигра! Ни парицѫ отъ толкова книги! . . . Господину Доброви-

чу не знамъ що да кажа, още нищо не е събраль за новое шестмѣсечие.

Проминалаіѫ пощѫ Австр. пропустнахми, нъ съ Турская ви пратихми 27 брой. Сега рядовно ще приемните 28 ий.

Бързамъ и прикъсвамъ за сега да ви пишѫ нѣщо си пообщирно о въпросу ни. дано въ Петъкъ имамъ время да ви пишѫ по обширно.—

Поздравете сички приѣтели какъ то и Г на Бурмова, нека държи юнашки, сичко ще се свърши въ полза ни.

Вашъ искр приѣтель

Г. С. Раковскы.

1) Вѣстника „Дунавски Лебедъ", брой 27 отъ 31 мартъ 1861.

44

ИЗВѢСТИЕ ОТЪ УРЕДНИЧЕСТВОТО НА В. „ДУНАВСКИ ЛЕБЕДЪ." РЕДАКТИРАНЪ ОТЪ ПОКОЙНИЯ Г. С. РАКОВСКИ. НАМѢРЕНО СЪ ПИСМОТО № 43 ВЪ АРХИВА НА ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ:

ИЗВѢСТИЕ.

Прѣды еднѫ годинѫ издади ся едно съчинение въ Бѣлградъ подъ насловъ „нѣколко рѣчи о Асѣню първому и проч. „въ 3000 екземпляря, за ползѫ учрьдничьства Дунавскаго Лебеда. Въ него врѣмя ся нахождаше въ Бѣлградъ нѣкои си Стефанъ Гидиковъ Сливненецъ, кой бѣше дошалъ да моли да му ся помогни за еднѫ годинѫ да ся приготви въ науки си и да по стѫпи въ Московскыи универ-

ситетъ, дѣ бѣше ся измолило отъ негово императорско Величьство царя Александра, да ся приѣмжть на царскы разноскы десѧтъ българи между коимъ бѣше причисленъ и вышепомянжтый Стефанъ Гидиковъ. издатель вышереченаго съчинения, кѫту глѣдаше того Гидикова чи ся показва толкова усърденъ за наукж, а іеще и родолюбецъ. уѣри ся та му въвѣри 2025 ексам. Асѣня и 988. картини, портретъ и битки Асѣня и кѫту го снабди съ нуждныя разноскы до Свищовъ, заплати подвозъ и му направи и облѣкло, защото бѣше укжсанъ отъ бѣдности, испроводи го да иди да продаде вышеказаны книгы по Българиіж, а имянно да ся управи въ узун-

джовсыи панаиръ, защото бѣше по него врѣмя и къту гы испродаде сичкы или половинѫ имъ, да ся завьрни въ Бѣлградъ и да му ся дадѫть въ наградѫ 100 дук. да иди да продьлжава наукы си въ Одессѫ. Що направи Гидиковъ? безчестие и най голѣмѫ неблагодарность къмъ онаѭ милостивѫ рѫкѫ коія толкова добро бѣше му сторила въ Одессѫ! Той къту ся скьта цѣлѫ еднѫ годинѫ. Богъ зна дѣ и за какви работы! найпослѣ прибѣгва при мрьсныя униѩты въ Царыградъ, прибѣжище разбойниковъ и най развратнихъ на свѣтъ людей! Безъ да даде никакъвъ отчетъ за тыя книгы що е сторилъ съ тѣхъ! Разноски за тыя книгы съсъ ли-

кове и сичко, бѣхж останжли 300 дук. заѣмнжти отъ Браилски родолюбивы Българы. А цѣна бѣше ся упрѣдѣлила по еднж рублж или най послѣ по 15 гроша. Сичко това ся изгубва отъ того безчестнаго и неблагодарнаго чьловѣка кой най послѣ нахожда прибѣжище при мрьсныя униіати, кои го подстригли и испратили въ Галиціж на едно исуитско калугерско бѣсовище да учи исуитизмъ и да ся вьрни въ Българіж да льжи свѣтъ! Отъ другы же единъ приѣтель ся извѣстихме чи по разны мѣста той былъ оставилъ книгы, а имянно въ Сливенъ 660, въ Търново 200 у гна Янаки Поповичъ и въ Пловдивъ 298 у гна. Данова. За това ся умолѣ-

ва сливенскѫ, почетнѫ общи-нѫ да стори добринѫ та да зѣме тыя 660 книгы въ Сливенъ какъ то и оныя що сѫ остали въ Търново и въ Пловдивъ и да гы задържи до второ извѣстие. А за труда й ся подарѣвѫть 50 отъ тыя книгы. Сѫщо ся умолѣвѫть и другы Господиновци, коимъ той зи невѣрникъ е оставилъ книгы или ликове да ны извѣстіѫть о тому и да не признавѫть вѣкы него за притяжатель. Съ идѫщый брой щѣмъ обнародова и списъкъ дѣ колко книгы е оставилъ. Нека види свѣтъ каквы безчестны чьловѣцы приѣма исуитскаія згань въ Цариградъ!

Учрьдничьство
Дунавскаго Лебеда.

45

КОПИЕ ОТЪ ПРОТОКОЛЪ, НАМѢРЕНЪ ВЪ АРХИВА НА ПОКОЙНИЯ ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ:

ПРОТОКОЛЪ

на засѣданията отъ 20 и 21.

Августа 1874 г.

Днесъ, на 21 й Августъ 1874 г., въ мѣстноста на Л. Каравеловата печатница се събрахме на засѣдание и рѣшихме слѣдующитѣ:

1) Състави се привремененъ централенъ Български революционенъ комитетъ, на който членоветѣ по вишегласие избрани сѫ слѣдующитѣ: Г. Л. Каравеловъ и Х. Ботевъ въ Букурещъ, г. г. К. Цанковъ и

Г. Пановъ въ Болградъ и Т. Пейовъ въ Браила.

1) Длъжноста на тоя революционенъ комитетъ е да прави въззвания къмъ частнитѣ революционни комитети въ разни градове на Ромѫния за събирвание парични помощи за разни комитески потрѣби, да държи сношение съ чатнитѣ революционни комитети въ България и да свика главно събрание отъ всичкитѣ частни комитети въ Румѫния и Българско.

3) Зе съживяване угасналитѣ частни хомитети въ разни градове и села въ Българско подиръ катастрофата въ Софийско избра се и се упълномошти Русчушкиятъ частенъ комитетъ въ лицето на неговитѣ пред-

ставители да прави всичкитѣ възможни усилия, да приготви за главното събрание представители отъ всичкитѣ частни въ Българско комитети и да даде отчетъ за своитѣ дѣяния на централниятъ комитетъ. Срѣщу разноскитѣ, които ште послѣдуватъ поради съживяването на угасналитѣ комитети които и поради откритието на нови до главното събрание рѣши се центалниятъ комитетъ да внесе на частниятъ комитетъ въ Русчукъ най малко бр. 20 или двадесеть турски лири най късно до 20 й Септемврия тая год. За тая цѣль даде се на частниятъ Русчушки комитетъ чрезъ единъ отъ неговитѣ представители едно пълномоштно писмо съ дата отъ днесъ.

Това писмо ще да важи до 26 декемврия тая година -денятъ на главно събрание, което има да прегледа както дѣйствията на централния комитетъ, така и на всичкитѣ частни въ Румжния и Българско.

4) Колкото парични помошти се събержтъ отъ разнитѣ частни комитети, рѣши се до главното събрание да оставатъ у председательтъ на всѣкой единъ отъ тия комитети, освѣнъ извѣстни неизбѣжни за комитетски нужди количества, които всѣкой частенъ комитетъ има да внася на централниятъ комитетъ, както се каза въ 3 й чл. на тоя дневникъ.

5) Задължи се Централниятъ комитетъ да съобшти всичкитѣ рѣшения отъ засѣданията на

това събрание на г. П. Хитова въ Бѣлградъ, и штомъ централниятъ комитетъ се извѣсти отъ частнитѣ, че се е събрало достатъчно количество пари за поддържанието на Г. П. Хитова, да се повика да живѣе въ Букурештъ и отъ тукъ да зима участие въ управлението на комитетскитѣ работи до главното събрание.

Букурештъ, 21 Августъ 1874 г.

Прибавление 1-во. Срѣщу приемванието на парични помошти отъ членоветѣ на частнитѣ комитети централниятъ комитетъ издава расписка, които повѣрява на предсѣдательтъ на всѣки единъ частенъ комитетъ.

Прибавление 2-ро. Издирванието на угасналитѣ комитети,

както и откриванието на нови въ разни градове и села въ Българско задължава се русчушкиятъ частенъ комитетъ и всѣкой другъ въ Българско да работятъ съ начинъ най-миренъ, каквото да не възбуждатъ ни най малко преслѣдвание на работата отъ старна на неприятелитѣ.

В. П. Кулевъ

И. Т. Драсовъ

Л. Каравеловъ
Т. Пейовъ
К. Цанковъ
Г. Пановъ
Хр. Ботйовъ
Д. Ивановъ
Крумовски прѣд. Н. Воловъ
Асеновски С. Стамболовъ
За Кубратовгкия. М. Грековъ

П. Н, Юрдановъ
Т. А. Чернювъ.

Печатъ на

Б. Р. Ц. Комитетъ

46

ПИСМО ОТЪ ЮРДАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ ДО БРАТА МУ САВА П ХР. КЪРШОВСКИ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА И. п. ХР. КЪРШОВСКИ:

Батио Савва!

Съ настотщіе то си писамце идж на бързо и на кратичко да ты явя какъ сьмь се живо и здраво и какъ сичкы момци записани въ чета та сж вечи тукж освенъ Сидеръ1) и батйо Кънчо2), кой то отиди при тебе

въ Букурещъ да та види и іощи го нѣма, че са плашѫ да не окѫсней, нъ дано пристигни до довечерѫ, защо то той съ голямъ миракъ иска да дойде отвѫде Дунава съ насъ, които утря съ Божія та воля съ вапораз) ще го прѣцапаме на отсрещнія милъ народній брегъ помощь да дадеми на нашы въстанали братія, кои то съ нетьрпеніе ны очѣкватъ противъ поганскѫта тиранія помощь да дадемъ и отъ робство черно да са отьрвемь и освободимъ. Дай Боже!

Сичкы момци сме много весели и радостни и съ голямо нетьрпеніе очакваме пристиганіе то на вапора съ войводата и нашы народни братія.

Като скратявамъ писамце то

си испровождамъ сърдечни поздравленія на мама на коя то цалувамъ дѣсница та и прося прошка, защо то не можихъ да й са обадя, на тебъ съ домочадіе то, Батио Иванъ на кого-то сега писахъ, на батйо Кънчо ако не ни свари, на кака Андоничка на зетя Василаки, на Антонія и на сичкы роднини и пріятели които питатъ за мень.

С'Богомъ и дай Боже да се видимъ живо и здраво въ Свободна Българія!

Твой единоутробній братъ

Юр. П. Хр. Кжршовскій.

Бекетъ 1876 маія 16.

1) Навѣрно Сидеръ К. Грънчаровъ.

2) Кънчо—Кръстю П. Хр. Кършовски.

3) Парахода „Радецки".

47

ПИСМО ОТЪ САВА П. ХР. КЪРШОВСКИ ДО БРАТА СИ ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ ПЛОЕЩЪ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ПОСЛѢДНИЯ:

Букурещъ, 20 маія 1876.

Батю Иване!

Съ кратичкото си писамце идж да ты явя какво сичкы сме все живо и здраво и какво сме благодарни чи визикаторитѣ, които Докторъ Драчы отвори на крѫста ми и много ма боляхж захванжха да оздравжтъ малко по малко.

Миналія петжкъ доди да ны види батю Кжнчо1) и да ны кажи чи са записалъ съ Юрдана2) въ четжта за приминува-

ніе на отсрѣщнія брѣгъ Дунавскій. Въ насъ го сварихж Либенъ3) и Димитръ4). които му дадоха съвѣть да не заминава защото въстаніето въ Българско было потушено и навѣтара было отиваніето на четжта. Батио са замыслы, купи си нѣкои неща и на заминаваніе ми каза. чи отива при Сидеря5) и съ него въ Бекетъ.

Вчера пріехъ отъ Юрдана едно писмо отъ Бекетъ, което съ настоящіето си ты испроваждамъ за да го прочитешъ6),

Уйчо Иванчо7) сега пристигна отъ Гюргево да ма види и ако сьмь добре да вземе на гости за нѣколко дена Сийка и Косито, той ми донеси едно писмо, което пріелъ отъ Никола Добревъ8), който си ходилъ

въ Елена, отъ дѣдо Духовникъ Галакiонъ9) и Даскалъ Стоянъ10) и него ты испроваждамъ да го прочитешъ и да видишъ какви страхове са прикарали сичкы Еленчени.

Дано Всевишнія да запази сичкы момци въ четѫта, която е вече въ *Б*ългарско, здрави и невредими както и батио Кѫнчо и Юрдана *Б*огъ да ги запази.

Ты кога ще дойдешъ и какъ сте сичкы въ кѫщи?

Прiемны сърдечни пяздравленiе отъ сичкы ни до мама тебя и все домочадiе.

Единоутробнiя ты братъ
С. *П. Хр. Кѫршовскiй*

1) Кънчо—Кръстю П. Хр. Кършовски.

2) Юрданъ П. Хр. Кършовски.

3) Любенъ Каравеловъ.

4) Навѣрно Димитъръ Цѣновичъ.

5) Сидеръ К. Грънчаровъ.

6) Гл. Прѣдшествующето писмо № 46.

7) Иванчо Кънчовъ Златаръ въ Гюргево, братъ на братята Петъръ и Сава Кънчеви отъ четата на Х. Димитъръ и Стефанъ Караджата прѣзъ 1868 година.

8) Никола Добревъ отъ Елена, зеть на Учителя Стоянъ П. А. Робовъ, който до освобождението живѣялъ въ Романия.

9) Исповѣдника въ Елена Архимандритъ Галиктионъ Хилендарецъ.

10) Учителя Стоянъ П. А. Робовъ отъ Елена.

48

БѢЛѢЖКА, НАПИСАНА ОТЪ ВАСИЛЪ ИВ ЛЕВСКИ ДО ТРОЯНСКИЯ Ч. Р. КОМИТЕТЪ, ПРѢДАДЕНА МИ ВЬ КОПИЕ ОТЪ ПОКОЙНИЯ ДИМИТЪРЪ МАРИНОВЪ ПАНТОЛОНДЖИЯТА ВЪ ГР. ЛОВЕЧЪ, А ОРИГИ-

НАЛА ЗАПАЗЕНЪ У Г. М. ИВ. МАР-КОВСКИ:*):

ВАШѪ БЕЛЕШКА

Отъ днесъ нататакъ, ще прiемате, и испращате писма по тоя начинъ: извѫтре на писмото въ мѣсто Троянъ, Карлово, извънъ натписатъ за Васъ: Чрѣзъ Василъ Ханджiя за Х. Асанаа въ Карлово пѫкъ подъ какъвъ начинъ ще отпррвате писмата си (пощата) до лицето на Ц. К. чрѣзъ когото са вносят отъ сяка стрѫна за въ Ц. К. назначищимъ на Представителят' Ви. Дотогава нямa кому да писвате.

Ас. Дер. Кѫрджѫлѫ.

*) Гл. Спомени и очерки изъ Българ. революционни движения 1868—1877 г, кн. I. Враца 1902 стр. 3 и 81.

49

ПИСМО ОТЪ Г. С. РАКОВСКИ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ:

7 го Мартъ 1861 Бѣлградъ.

Любезный приятелю!

Потвьрдiжщъ прѣдиджщы си двѣ писма съ Авст. Пощ. и съ Сьрб. Куриеринъ. съ настоiжщее си ви извѣстѣвамъ чи ся нахождамъ въ голѣмо неспокойствие за нашъ въпросъ какъвъ ходъ е зѣлъ до сега, Това ми неспокойствие iеще повечь сж умножава нѣкакви си случкы. кои непрѣменно щжть послѣдва и насъ щж найдать заспали! . , . . Вчерж ся разговорiжхъ съ едно знаменито лице

кое ми каза откровенно: Вые сте недостоинъ народъ! Вые нѣсте достойни за свободѫ и никакво съжеление Европа не можи никогы има за васъ! . . .
Азъ кьту нѣмахъ що да му отговорiѫ на това, казахъ му: Имашъ право Господине. Невѣжество затѫпчило нашы благородны чювства! . . . .

Надѣiѫ ся чи на прѣдидѫщы ме писма щѣте ся отговори въ обшырность. Писахъ въ Прагѫ за единъ помощникъ и надѣiѫ ся скоро да ми доди. Нъ ако наши Българи не поспѣшѫть съ проплатѫ шесмѣсечия кое вѣкы настава отъ 1-ий Марта. Отъ проекта iеще нищо нѣсьмъ получилъ. а и нито сьмъ нѣкому си писалъ. Защото такова нѣщо съ писмо не можи да ся

свършы както трѣба и коги трѣба. Поздравете нашы родолюбцы.

Вашъ искр. Приѣт.

Г. С. Раковскы.

50

ПИСМО ОТЪ Г. С. РАКОВСКИ, НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ИВАНЪ П. ХР. КЪРШОВСКИ:

18 го Априла 1861 *Бѣлградъ.*

Авст. пощѫ іеще не е достигнала отъ града ви, да видимъ какви извѣстия ще ни донесе за нашы окаянны Български работи. Погранични мѣста Сръбскаго княжества ся въ голѣмо размирие. Множество Български семѣйства катадневно прибѣгватъ тукъ, защото не мо-

гжтъ вѣче да търпятъ непоносния угнетения Турковъ и безчѣстие, кое тии ежедневно глѣджтъ да се испълнѣва на жени, снахи и дъщерии имъ отъ агарянское владѣеще племе. Сръбск е Правитьлство ги приема съ отворено сърдце и имь помага на всѣки начинъ. Сръбский народъ въ общѣ е разяренъ противъ Турковъ и страшно е да не избухни бой. Войски ся изпращатъ по граници и народъ друго не мисли освѣнъ бой противъ Тираны. Руссия освѣнъ къту допусти тая татарска смрадъ да ся насели на амане отечьство, сега ся старай да й позволи Порта да ся приселятъ и Българи свободно въ Руссия. Това не е чудно да го допусти глупаваіж порта; защото Вели-

кый Везиръ въ пжтишествие си явно говорѣше чи който не е задоволенъ да ся присели въ друго царство! Това ви пиша да знайте въ какво положение ся нахождамы бѣдны Българи. Нъ на това ные самы сме виновати, защото стоимъ недвижни къту волове да ни впрега всѣкы Наши мръсници, вмѣсту да помислятъ нѣщо си великодушно, тии отидоха да цалуватъ вонещия крака Папови и съ томъ да раздѣлятъ народа ни. Похвални сж ония кои до сега постоянствувахж за независимж иерархия нъ дѣло нихно тогава само ще ся уважи, когато до край бжджтъ такива; ако ли и тѣ ся уплашжтъ и кривнжтъ на нѣкъдѣ тогава вѣкы сичко ся изгубва и раздѣление бѣднаго

ни народа е не отбѣжно. Азъ отъ моя стржна ще изпжлня длъжность си съобразно съ обстоятелства кои ще ми ся прѣдставѣтъ. самъ Богъ както ще. Умрьзна ми вѣкы тая редакция съ такива Българи спомоществуватели! Ни единъ денъ не сьмъ спокоенъ. а особенно сега къту влѣзохъ подъ толкова разноски! Не можи брате съ наши Българи ѥще да ся вършьтъ такива работи! Тии само дрънкжтъ, а когы доди работж за дѣло тамо освѣнъ къту ги нѣма, ѥще и съ клѣвети искжтъ да ся извинятъ. Г-ну Добровичу сьмъ писалъ нѣколко си писма, умрьзна ми вѣкы да му пиша! Не зная какъвъ случай ви отстрани отъ това дѣло, кое можаше да иди твърдѣ до-

брѣ, ако бѣхте вие. Ако Порта е испълнила онова що ми пишахте съ миналая поща относитьлно въпроса, азъ нѣмамь друго да съвѣтовамъ нашимъ, освѣнъ едно твърдо постоянство; защото Порта скоро ще ся намѣри въ едно такова утѣснение, кога вѣкы ще бжди кжсно за нея да удовлетвори Българское желание. Г. Кесимовъ*) бѣши тукъ прѣди два дны той иска да отвори печатница въ Търново. Сттувами ся чи изуитская пропаганда има прьстъ въ тая работа. Азъ му изпълнихъ празная тиква относитьлно за въпроса ни, нъ до дѣ иди до Търново то можи пакъ да ся напълни съ вѣтръ. Защото зѣтъ му былъ цѣлъ Папищашъ и той ся води кѫту слѣпъ отъ

негови мисли.

Вашъ искр. пр.

Г. С. Раковскы.

*) Пандили Кисимовъ отъ гр, Търново.

51

ПОЗИВЪ ОТЪ БЪЛГАРСКИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕНЪ ЦЕНТРАЛЕНЪ КОМИТЕТЪ, НАМѢРЕНЪ ВЪ СКРИВАЛИЩЕТО НА БѢЛО-ЧЕРКОВСКАТА ЦЪРКВА „СВ. ДИМИТРИЯ“:

БРАТИЯ БѪЛГАРИ!

Турското правителство е намислило да наложи на шията на своите подданници и други нови даноци, безъ да помисли

можатъ ли тие да ги плащатъ, когато сж и сами сжвсѣмъ оголѣле и обосѣле, и когато умиратъ отъ гладъ. Отъ друга страна ние видиме, че великиятъ глупецъ Али-паша и свинската сѣнка сж намислиле да продадатъ и да осѣкатъ горите, да унищожатъ лозята и да истрѣбатъ плодовититe овошки. А какво мисли да добие чрезъ това дебѣлата сѣнка?— Нищо друго, освѣнъ да ни осиромаши и да ни направи неспособни за нищо и за никакво. А трѣба ли ние и днесъ да са покориме и да дозволиме на глупавите читаци да са подиграватъ съназе и да ни са смѣятъ въ очите?—Срамота е и грѣхота е.

Братия бжлгаре! Време е ва-

че дошло да бждеме и ние хора, каквито сж и другитѣ народи на свѣтътъ, и да вардиме това, щото сме изработиле съ толикова тѣшки мжки и съ такавъ кржвавъ потъ! Питаме ви, за кого ние работиме? за кого печѣлиме и събираме? за кого са мжчиме и патиме? — Сѣки изъ насъ рвботи като волъ, потѣе и дене и нощѣ, пролива кржвави сжлзи; а не може да отхрани женатa си, дрѣбните си дѣчица и остарѣлитѣ си баща и майка. Бжлгаринътъ копнѣе и дене и нощѣ надъ ралото, надъ мотиката и надъ косата; а нѣма съ какво да помѣне умрѣлите си родители и съ какво да кржсти новороженните си дѣца и унучета. Агата сичко пояда, дебѣлата сѣнка

сичко испива! А кажете ни, защо бжлгарете да работятъ и да плащатъ; а турците да лочатъ наготово? кажете ни, защо бжлгарете и другите христиене да са мжчатъ и да потѣятъ; а султанътъ, пашите, кадиете и вжобще сѣки турчинъ да живѣятъ, да са веселатъ и да хранатъ съ бжлгарската крѫвь цѣло стадо хареми, олани, аджами, софти, а най послѣ и цариградските кучета? А каква благодарность за нашите пожертвования ние видиме отъ нашите гнуснави, развратни и проклѣти господари? -Намѣсто благодарность и сжчувствие султанътъ, везирьтъ му, пашите, кадиете и моллите газатъ сичко, щото е за насъ свѣто, чисто и честно: обиратъ черковите ни и ма-

настирете ни палатъ кжщите ни. пращатъ братята ни въ заточение, безчестатъ сестритени, турчатъ дѣцата ни, затварятъ училищата ни, ограбватъ имането ни и піятъ крждвьта на като піявици!

Братия бжлгаре! Ние трѣба твжрде добре да премислиме защо и за какво турцитѣ искатъ днесъ отъ насъ и други новъ данокъ, и трѣва ли ние да имъ го дадеме или не Трѣба ли ние да имъ дозволиме да ни ссѣкатъ горитеи да ни унищожатъ лозята и овошките?—Не трѣба, защото за нашите собственни пари турците ще да си купатъ барутъ, куршуме и камшици, и пакъ за нашите гжрбове. Не давайте, братия, пари, ако и да имате; не давайте сега беделъ-парасж, имдадие-парасж харачъ

парасж и пр. за да не поискатъ отъ васъ слѣдъ месѣцъ или два, ешекъ-парасж и кйопекъ-парасж; не давайте на неприятельтъ си камжне, за да ви бие съ тѣхъ! Нвмѣсто пари и даноци, дайте имъ куршумъ и брадва по главата; намѣсто приятелство и дружба, накарайте ги да избжлватъ оная свѣта кржвь, която тие сж изсмукале изъ жилите на нашите бащи и майки, изъ жилите на нашите братия и сестри и изъ жилите на нашитѣ дрѣбни дѣчица. Не вѣрвайте за нищо на султанътъ и на неговите кржвожѣдни паши —тие ви лжжатъ. Никоги вжлкътъ не може да бжде братъ на ягнето. Я припомнѣте си колко пжти ви сж обѣщале и колко пжти ви сж излжгале!

Отъ турчинъ да очѣква добро може само безумниятъ и народниятъ предатель.

*Б*ратия бжлгаре*!* Не давайте на нашите неприятели помошь и поддржржка. „Турското царство безъ пари ще да изджхне и само отъ себѣ си, и бжлгарете ако желаятъ да бждатъ свободни и щастливи, то трѣба да му не плащатъ вече данокъ. защото тоя данокъ ще да го сжживи и ще да му даде сила още на нѣколко години“, казва единъ тверде уменъ човѣкъ, Англия днесъ са е отказала вече да поддржржава турската империя. Франция е длжжна да поддржржи сама себѣ си, а Австрия нѣма съ какво да й помогне, слѣдователно ако и ние са откажиме да плаща-

ме данокъ, то агите ще да испукатъ отъ гладъ.

Не слушайте нашите предатели юди, които ви продаватъ на османлиите. Ние казваме за Геновича, за Арнаудова, за хаджи Иванча-ефенди, за Доротея и много други, които за своятъ собственни джебъ и за своето нечисто гжрло искатъ да ни развратятъ и отурчатъ. Братия, нашите дѣдове продадоха на турците своята свобода и своите синове и унуки, и надъ насъ и до днесъ виси божието проклѣтие, и ние име джлжни да страдаеме и да искупваме тѣхните грѣхове, нека не кажатъ синовете ни и унуките ни, че и ние сме продале комуто и да е своятъ богъ, своята вѣра, законъ и ствѣсть.

Вардете това, щото сѫ уварди ле бащите ни съ толкова мѫки. Нека сѫ проклѣти ония хора, които продаватъ бащината си кръвь и майчиното си млѣко! Въ нашето отечество са намиратъ и такива хора, които гледатъ да посѣять вражда и несѫгласие междуназе и сѫрбете, между назе и руссете, между ромѫнете и сѫрбете, между сѫрбете и хорватите, между бѫлгарете и грѫците. Тия гнуснави проповѣдници и вѣрни слуги на Али-паша и на Андрашия ефенди ни казватъ, че Россия иска да забие своятъ байрякъ на нашата земя и да ни направи свои робове, че Сѫрбия иска да владѣе надъ назе, или, че сѫрбското правителство е намѣрено да ни

джржи въ робство и неволя, и че за тая цѣль то са било подружило съ турското правителство. Сичкого това е лжжа, и лжжа най-безсовѣстна. Така могатъ да мислатъ и да говоратъ само ония хора, които сж хранатъ изъ чужда кесия, или ония, които нѣматъ въ главата си нито за двѣ пари мозжкъ. Който познава добре сжрбете и руссите, той трѣба да са смѣе и да презира нашите учители, Но тука трѣба да забѣлѣжиме, че ако нѣкой сжрбинь, нѣкой ромжнинъ или нѣкой руссинъ ни е направилъ до днесъ нѣкое зло, то ние трѣба да окривяваме него, а не сичкиятъ народъ. Така сжщо, ако грждците фанариоти ни сж правиле до сега зло, то ни сж правиле такова

сжщо зло, и нашите български фанариоти, и за това ние не трѣба да ненавиждаме сичкиятъ гржцки народтъ който е готовъ сѣкоги да извади ножтъ си противъ турските капасжзе. Не може еднороденъ или едновѣренъ братъ да желае зло на брата си, както не може и единъ чуждъ човѣкъ да желае добро на чуждиятъ,—това явление е твжрде природно. Россия е до толкова голѣма и силна държава. щото за нея нѣколко милиона сжрбе или бжлгаре сж капка въ морето. Какво сж мислиле и работиле до днесъ руссите (т. е. русското правителство), ние това трѣба да оставиме на страна; а сега ние свободно можеме каза, че Россия са е убѣдила, щото ако

ни покори, то ние ще да й принесеме вреда, а не полза, зло, а не добро. Поляцитѣ бѣха за Россия добра школа, изъ която тя вече са е научила памѣть, и отъ сега ще гледа да добие приятели, а не неприятели. За Сърбия ние ще да кажеме слѣдующето. Ни съ едно племе българете нѣмать такова естественно родство и до толкова общи интереси, отъ колкото съ сърбете. Както Сърбия безъ насъ, така и ние безъ Сърбия нищо не можеме направи. Неприятелите ни сж силни, а ние единъ безъ други сме малки. Но нашите неприятели на казватъ, че Сърбия иска да ни осърби, Ромжния да ни овласи, а гърцете да ни огрлчатъ. Който има въ главата си ба-

ремъ малко умъ и разумъ, той не трѣба да вѣрва на тия лжжи: испжрво, днесъ сж настанале вече такива времена, въ които ни едно племе не може да сѣди на шията на друго; второ, бжлгарете сж много по многочисленни отъ сжрбете, отъ гжрцет и даже отъ ромжнете; третйо, ние сички сме едновѣрни, еднородни и заедно сме страдале въ проджлжението на петъ столѣтия, и за това между назе не може да бжде нищо друго, освѣнъ братски сжюзъ, любовъ и дружба. Тука нѣма нито бжлгарете да бждатъ робове, нито гжрцете нито сжрбете; а братия предъ бога и предъ хората. Който е челъ землеописанието, той знае, че въ Швейцария живѣятъ

нѣмци, французе и италиянци; сѣки изъ тия народи си има свои закони и своя вѣра; но сичките тие иматъ едно дружно господарство. Така сжщо е и въ Америка. Италия около хилядо и петстотинъ годни са дробѣше на малки господарства: на княжества на кралевства, на херцогства, на републики и на папства, и робуваше ту на нѣмците, ту на французете, ту на тжлстите папи и езуите; но появи са Гарибалди, сжедини я въ едно цѣло, и тя днесъ стана една отъ пжрвите джржави.

Но за Сжрбия ние трѣба да поговориме повече, защото, както казахме по горе, съ нея ние сме свѣзани и нравственно и материялно: изпжрво насъ сближава нашата народность.

второ—нашата вѣра, а третйо —нашите общи интереси. Но нашите неприятели ни казватъ, че Сжрбия иска да ни усвои и да ни бжде господарь. Тука ние сме джлжни да попитаме сами себѣ си, що има въ Сжрбия, което би могло да са нарѣче насилие ако ние го приѣмемъ. Пжрвата сила, която сближава народите е вѣрата, а нашата вѣра е една, слѣдователно Сжрбия нѣма нито да ни отурчи, нито да ни очафути, така сжщо и ние нея. Втората сила, която свѣзва хората е народностьта, а нашата нарсдность е една, т. е. тя е славянска народность. Освѣнъ това, сѣки изъ насъ трѣба да остане свой: бжлгаринътъ - бжлгеринъ, сжрбинътъ—сжрбинъ, тжрновче-

нинътъ—тжрновчениинъ а мостарецътъ—мостарецъ. Третйото наше родство е езикътъ. Но бжлгаринътъ са разумѣва съ сжрбинътъ, а сжрбинътъ разбира що говори бжлгаринътъ, защото и двата езика, или. поправилно да кажиме, нашите нарѣчия сж произлѣзле отъ единъ славянски корѣнь. слѣдователно нито сжрбинътъ има нужда да са обжлгари нито бжлгаринътъ да са осжрби.—сѣки трѣба да уварди своето, както сме биле и до днесъ Ние знаеме. че Сжрбете въ Сжрбия говоратъ едно нарѣчие. а сжрбете въ Хорватско—друго; така сжщо бжлгарете въ Тракия и въ Македония не говоратъ едно нарѣчие; а ни единъ изъ насъ не желае насила да нака-

ра карловецътъ да говори шуменски. Колкото за нашите нрави и обичаи, то и тие сѫ у насъ едни исти: Кралевичъ Марко е нашъ общи юнакъ. сѫрбинътъ пѣе бѫлгарски пѣсни, а бѫлгаринътъ сѫрбски и пр.

Най-послѣ, както сѫрбете, така и ние желаеме да бѫдемъ свободни люде и да се управлявамо по ония закони които сѫздаде самиятъ народъ, а тия закони не могатъ да бѫдатъ неприятни нито за сѫрбете, нито за бѫлгарете. Сѫрбия нѣма аристократия, и ние я не щеме, въ Сѫрбия е тѫрговията свобода, и ние това искаме, въ Сѫрбия сѫдътъ е единъ за сѣки човѣкъ, и ние това тѫрсиме, и най-послѣ въ Сѫрбия да-

нокътъ е по-малакъ отъ данокътъ въ Австрия, въ Ромъния, въ Россия, и като рѣчи отъ въ сичка Европа, а това тѫрси сѣки човѣкъ. И така, ние питаме още веднашъ: що има въ Сѫрбия, което би ние не пожелале да имаме? А що има у бѫлгарскиятъ народъ отъ което би са отказале сѫрбете? Това щото е мило на бѫлгаринътъ, мило е и на сѫрбинътъ; а това щото ненавижда сѫрбинътъ, него ненавижда и бѫлгаринътъ. А когато е така, то намъ не остава нищо друго, освѣнъ да са сѫединиме и да са постараеме да освѣтлиме лицата си и да добиеме най-скѫпото за сѣки човѣкъ добро, т. е. своята свобода и самоуправление. Освѣнъ това, когато ние достигнеме

своята свобода, то нека самиятъ народъ рѣшава своята сждба както иска и както му са види за по добре; а нашата днесъ свѣта обязанность е да са освободиме колкото са може по-скоро. Али пашовиятъ шпионинъ Бедискини рѣкалъ. дорде бжлгарете, сжрбете и гржците са каратъ за магарашката сѣнка, до тогава и Али паша, и Андрашия, и Байстъ ще да пушатъ чубуците си. Бедискини е правъ.

И така сѣкому свое, а за синца ни едно общо. Който търси свобода, той не може да бжде деспотъ. Когато ние сжставихме своятя джржава по волята на самия народъ, то сѣки деспотизмъ губи своето значение.

Намиратъ са междуназе и

такива приятели, които ни пращатъ да търсиме помощь отъ Франца Иосифа, отъ Виктория, отъ Вилхелма и отъ папата; но тия тирани до толкова са грижатъ за насъ, колкото и персидскиятъ шахъ. Нашата помощь е въ нашите собственни сили; а нашите приятели сѫ нашите пушки и нашите мишници.

Братия бѫлгаре! Молете са на нашите свѣти равноапостолни братия Кирила и Методия и приготовлявайте са за бой! Нека солунските братия ни дойдатъ на помощь, нека ни покриятъ съ своите крила и нека ни научатъ това щото е за насъ добро и полезно!—Братство и дружба, правда и любовь, искренность и топлосѫр-

дечие, споразумѣние и свободолюбие.

Бжлгаре и сжрбе, словѣнци и хорвате, бошянци и херцеговци, черногорци и словаци, поляци и чехи, ромжне и гжрци, прегжрнете са между сѣбе си и заборавете вече ония дѣтински и нещастни вражди, които ни са гризле до сега сжрцата. Петстотинъ - годишното робство, мжки и неволи трѣба да бждатъ наши учители и да ни научатъ това, щото е за насъ полезно и свѣто, да ни покажатъ пжть, по който трѣба да вжрвиме, за да достигнеме до нашето общо щастие, и да ни служатъ като пжтеводители въ сичките наши предприятия. Ако да бѣха нашите дѣди и прадѣди живѣле братски и

любовно, то не щехме и ние днесъ да бждеме робе на турците, на нѣмците, на маджарете и на циганете; не щеха нашите бащи и майки да проливатъ горчиви сжлзи и да носатъ черно за погиналите си дѣца; не щеха нашите сестри да бждатъ въ харемеге на развратните паши и кадие; не щеха нашите дѣца да бждатъ пашови олане и чубукчие; не щеха нашите брате да гниятъ въ деари бекиръ; не щеха маджарете да псуватъ нашия богъ; не щеха.... съ синджире на шиите и съ букаи накраката.

Хайдете сега да си подадеме единъ другиму братска ржка и да гледаме да искупиме грѣховете на нашите прадѣди, които ни продадоха на турци и на

нѣмци. Хайдете, братия, на оружие, и дано са заборавятъ старите срамотни години. и нека оживѣе нашата свѣта слава,— слава бжлгарска, сжрбска. хорватска, ромжнска и пр. и ние сички да бждеме свободни хора.

Прегжрнете са. мили братия, и на оружие, на оружие! Смжрть на нашите тирани!

(?) 1871 г. Юлия 23.

Отъ Бжлгарскиятъ Революционни централни комитетъ.

БѢЛѢЖКА. Позивътъ, издаденъ отъ Българския Централенъ Революционенъ Комитетъ въ Букурещъ, изглежда, по стилъ и правописъ, да е написанъ отъ покойния Любенъ С. Каравеловъ и да е напечатанъ, по шрифта на буквитѣ, въ неговата пе-

чатница. Напечатанъ е съ гармондъ въ 12 страници на кола 16-на—16 1/2 —11 1/2. Намѣренъ е въ скривалището на църквата „Св. Димитрий" въ родното село на Бачо Киро Петровъ —Бѣла Черкова отъ другаря му Петко Тодоровъ, сега свещеникъ Франговъ, авторъ на нѣколко книги, комуто се дължи признателность и голѣма благодарность.

52

ПИСМО ОТЪ КЪНЧО П. ХР. КЪРШОВСКИ ДО БРАТА МУ САВА П. ХР. КЪРШОВСКИ ВЪ БУКУРЕЩЪ. НАМѢРЕНО ВЪ АРХИВА НА ПОСЛѢДНИЯ:

Савва!

Съ настоящіе то си кратичку писамци идж днесь да ви поз-

дравя братски и сърдечно да ви-
явя какво за приминуваніе призъ
Дунавж на отсрещній брягъ въ
бжлгарско окжсняхми, защо то
Сидеръ1) незная защо ни си
доди и ни са обади никакъвъ
и чи хубаво станж чи сжвету-
ваніе то въ Букурешъ да ни са
приминувж Дунавжтъ излазя
справедливу, защо то лошо са
чува и чи Юрданъ2) заминжлъ
и азъ сь Божа та воля са на-
мирамъ се живо и здраво тука
и чи сутря ще заминж за Бял-
градъ, за коету отъ тамъ ще
ти са отговоря и моля батю
Иванъ3) да ма поучи нешу,
коету треба и за коету му явихъ
съ писму днесь.

И кату сжкращавамъ настоя-
щіе то си моля Бога за оздра-
ваніе то ви и ви сърдечно поз-

дравѣзамъ сички въ кѫщи.

Вашъ едноутробній братъ

К. П. Хр. Кѫршовски.

Т. Севиринъ *1876* маія 24

1)Навѣрно Сидеръ К. Грънчаровъ отъ Гор. Орѣховица.

2) Юрданъ П, Хр. Кършовски заминалъ съ Хр. Ботйовата чета.

3) Иванъ П. Хр. Кършовски тогава въ Плоещъ.

Съдържание

Прѣдговоръ стр. 2

Писма и документи отъ:

I Иванъ Касабовъ

До Ив. П. Хр. Кършовски

15 6 1869 9

II Филипъ Тотю войвода

До Ив. П. Хр. Кършовски

28 12 1870 16

До сжщия 20 2 1871 23

III Василъ Ив. Левски

До Ив. П. Хр. Кършовски

20 6 1871 29

До Търновския и Лѣсковския комитети 3 3 1872 34

До Сава П. Хр. Кършовски 5 4 1872 — 89

Упълномощение 25 7 1872 — 206

Вашѫ бележка безъ дата — 251

IV Данаилъ Хр. Поповъ

До Ив. П. Хр. Кършовски 5 8 1871 — 32

V Никифоръ П. Константиновъ

До Ив. П. Хр. Кършовски 17 11 1869 — 39

До Сава П. Хр. Кършовски — 45

До С. П. А. Робовски — 46

VI Сава Гереновъ

До Ст. П. А. Робовски 1 3 1873 — 47

VII Димитъръ П. Топаловъ
До Сава П. Хр. Кършовски
12 4 1872 48

VIII П. С. Златовъ т. е. Никола Т. Обретеновъ (Русчушки Т. Р. комитетъ)
До Сливненския Т. Р. Комитетъ 52

XI Радко М. Радославовъ и Маринъ Станчевъ
До Сава П. Хр. Кършовски 15 3 1869

X Иванъ П. Хр. Кършовски
До Ст. П. А. Робовски
24 5 1872 58

*Д*невника на Панайотъ Хитовата чета 28 4 25 8 1876 91

Законъ за българското народно възстание на Панайотъ Хитовата чета 28 V 1867 132

XI Тома А. Кърджиевъ

До Хр. Момчиловъ 9 3 1874 61

До сѫщия 13 3 1874 64

XII Сава Кънчевъ

До майка си Велика Кънчева 26 6 1875 67

XIII Юрданъ П. Хр. Кършовски

До брата си Ивана 16 5 1876 83

" " " 17 5 1876 87

" " Сава 16 5 1876 244

XIV Стоянъ П. А. Робовски

Бѣлѣжка: Дадено за комитет. 91

XV Възвания, позиви и пр.

България къмъ синоветѣ си—Лайпцигъ юлий 1867 150

Братя българи—Приврѣменно правителство—Стара Планина 165

Къмъ Българския Народъ Приврѣменно Провителство въ Балкана-Априлий 1869 168

XVI М—кий

До Христо Ивановъ Голѣмия 6 9 1869 175

XVII Стефанъ Стамболовъ

До Б. Р. Комитетъ въ Букурещъ 29 8 1875 177

XVIII Р. И. Юрдановъ

До Маринъ Станчевъ 25 IС 1875 182

XIX Иванъ Пановъ Семерджиевъ
До Маринъ Станчевъ
13 12 1875 186
До Маринъ Цензоровъ
26 2 1876 190

XX Димо Петковъ
До Маринъ Станчевъ
11 II 1876 187
До сѫщия 23 II 1876 189

XXI Сава П. Хр. Кършовски
До брата си Ивана
20 5 1876 247

XXII Дѣдо Илю Марковъ войвода
До Ив. П. Хр. Кършовски 191
XXIII Панайотъ Хитовъ

Войвода
До Ив. П. Хр. Кършовски 196

XXIV Любенъ Каравеловъ
Окрѫжно 18 3 1872 200

XXV Български Ц. Р. Ком.

Окрѫжно 14 6 1872 201
Протоколъ 29 4 1872 213
„ 20. 21 8 1874 238
Позивъ 23 7 1871 259

XXVI Георги С. Раковски

Мили братя българи
1 8 1861 208
Писмо 21 2 1861 213
„ 21 11 1860 224
„ 4 4 1861 229
Извѣстие 233
Писмо 7 3 1861 252
„ 18 4 1861 254

XXVII Кънчо П. Хр. Кършовски.
До брата си Сава-24·5·1876 284

Забѣлѣзани погрѣшки:

На стр.	редъ	напечатано	да се чете:
13	8	Парсъ	Парисъ
25	19	можишъ	можишъ
60	3	Елрна	Елена
„	16	пувдшественнкъ	прѣдшественикъ
65	2	Рхисто	Христо
66	9	ванчо	Иванчо
67	1	слѣдноето	слѣднето
„	6	Бргария	България
69	12	тови	това
71	8	МаргІола	МарІола
73	21	кѣвото	лѣвото
76	16	нричина	причина
83	13	Са)	Саъ-
„	20	братйо	батйо
95	16	селпто	селото
97	20	Вв	Въ
106	21	кахацитѣ	казацитѣ
107	20	Албанската	Албанската
109	18	хваижхме	хванжхме
123	8	оржж е	окржжье
133	6	намяносецъ	знамяносецъ
146	18	дази	пази

149	11	казеители	казнители
155	14	развртны	развратны
157	4	идтиныя	истиныя
167	12	имото	имота
170	22	Слиба	Слаба
174	20	сичситѣ	сичкитѣ
„	21	поглѣдний	послѣдний
176	14	повила	повика
177	14	ихвѣстно	извѣстно
190	4	Орѣзовица	Орѣховица
199	14	казвак	казвал
204	19	напренъ	напредъ
258	14	сттувами се	струвами се
261	10	рвботи	работи
264	6	Нвмѣсто	Намѣсто
265	15	тверде	твърде
266	22	ствѣсть	съвѣсть
270	19	на	ни.

ПОСЛѢГОВОРЪ

Настоящата книга, поради уголѣмяването ѝ съ допълнително намѣрени документи, не излѣзе отъ печатъ, както е отбѣлязано на първата страница, лани, но едва сега. Поради тази причина, помѣстенитѣ документи не сж въ хронологически редъ.

За това просимъ извинение.

Всички права се запазватъ.

гр. Елена, 25 май 1927 г.

П. С. Кършовски.

ПРОДАВАТЪ СЕ
въ печатницата на
П. С. Кършовски
въ гр. Елена.

П. С Кършовски. КЪРДЖАЛИЙСКОТО НАШЕСТВИЕ ВЪ ЕЛЕНА, 1800—Гергьовдень—1925. Гр. Елена 1925. Цѣна 3 лева.

Календарче САМУИЛЕЦЪ за 1925 година. Подъ редакцията на П. С. Кършовски. Цѣна 5 лева.

САМУИЛЕЦЪ за 1926 година цѣна 6 лева.

САМУИЛЕЦЪ за 1927 година цѣна 5 лева.

24 ИКОСИ при погрѣбението на свещеникъ, Прѣвелъ М. Т. Радивоевъ. Гр. Елена 1926, Цѣна 10 лева.

ПѢСНОПОЙЧЕ- Сборниче отъ разни пѣсни. Гр. Елена 1925. Цѣна 3 лева.

228